СРБСКІЙ

ЛѢТОПИСЪ

1862.

II.

ИЗДАЄ

МАТИЦА СРБСКА.

ГОДИНА XXXVI. — КНЬИГА 106.

У БУДИМУ 1863.

У печатньи кр. свеучилишта пештанскогъ.

СРБСКІЙ

ЛѢТОПИСЪ

ЗА ГОДИНУ

1862.

ЧАСТЬ ДРУГА.

ГОДИНА XXXVI. КНЬИГА 106.

ИЗДАЄ

МАТИЦА СРБСКА.

УРЕЂУЄ

Л. ХАЦИЋЪ.

У БУДИМУ.

Тискомъ кр. свеучилишта пештанскогъ.

1863.

БИБЛИОТЕКА
М. Г. Михаловића
НОВИ САД

Ofen,
aus der k. Universitäts-Buchdruckerei 1863.

Садржај.

	Стр
I. Критичка покушеня у періоду одъ првихъ петъ векова српске исторіе, одъ К. Николаевића. (Продуженѣ) .	1
II. Старине српске. Саопштіо Давидъ Миланковићъ . .	28
III. Народни конгреси овостранихъ Срба.(Продуженѣ) .	35
IV. Песништво: Демонъ. (Поема М. Ј. Лермонтова). Превео Ј. Ј.	83
V. Босна. (Продуженѣ).	125
VI. Српске пословице. Коло девето, одъ **	141
VII. Текелія и Стратимировићъ	157
VIII. Радня „Матице Српске“ г. 1862.	160

I.

КРИТИЧКА ПОКУШЕНЯ

у

періоду одъ првихъ петъ векова српске исторіе.

(Продуженѣ). *

Глава трећа.

Ратови и пустошеня аваро-славенска по византійскомъ Илирику. Првый стадіюмъ: Авари осваяю Сирміюмъ и сремскій полуостровъ, и населяваю у овомъ пределу Срблѣ Бранице. 569—581.

I.

Пошто овако замашно быяше застрашіо Франке, сатръо Гепиде, и испратіо у Италію Лонгобарде, Баянъ држаше да є већъ себи съ пута уклоніо све посредне супарнике, кои му дотле, одъ Алпа па до ушћа дунавскихъ, закляняху римске границе. Єръ што се є тицало Словяна, кои се іошъ єдини чиняху невешти нѣговой сили, онъ мисляше да му садъ довольно быяше послати имъ само єдну заповесть, па да они при-

*) В. Срб. Лѣт. 1862. I.

гну главе подъ нѣговъ ярамъ и да му данакъ донесу. Съ таквомъ заповешћу нѣгови посланици яве се доиста међу Словянима найвероятніе у истой години, кадъ онъ у земльи Гепида и Лонгобарда (568), а већъ и на ньиховой западной граници быяше засео. *)

Но са Словянима Баянъ превари се у рачуну задуго. Снажни, измећу свію Славена, своимъ по превасходству ратоборнимъ значаємъ, своимъ природно якимъ географичкимъ положаємъ измећу гребеній карпатскихъ, баровитихъ брегова Дунава, и бесарабскихъ тресетій, **) а већъ и некимъ напредкомъ у народномъ уєдињяваню и устрояваню државе, ***) — Словяни први быяху огласили име славенско у исторіи, и Римлянима ни мало не манѣ страшно, него

*) Šafař. Starožit. slowan. II. 27. 3.

**) „Hi (Sclavini) paludes silvasque pro civitatibus habent.“ Jornand. Goth. or. 5. — Cf. Theophan. Chronogr. 547.

***) Изъ сувремене исторіе види се, а доцніи летописци, као патріярхъ Никифоръ, Теофанъ и Анастасіе библіотекаръ іошъ изречніе наводе, да су се Словяни истина делили у некаквихъ седамъ племена (τῶν Σκλαβινῶν ἐῶν τάς λεγομένας ἑπτὰ γενεὰς — Sclavinorum generationes, quae dicebantur septem), и свако одъ овихъ имало своє осебите старешине; али по томе, што су ова сва признавала надъ собомъ єднога врховнога господара или краля (ῥῆξ), ясно є, да су ови Славени іошъ у VI. веку представляли првый образацъ доцніе србске и хрватске државе у Илирику, т. є. єдне не централистичне, него племенске задруге на основу федеративногъ устава жупанійскогъ. У овой разделитости было є дакле и некогъ доста крепкога єдинства; а и та є, измећу свію Славена, кодъ Словяна найраніе изчезла и прелила се у тако чврсто народно єдинство, да се данасъ узалудъ траже трагови: каква су была, где помештена, и како се звала словянска племена? Само то су као найважнію ствар расправили найновіи испити, да су ова племена, до долазка Бугара у Мезію око 680. год., сва становала у Дакіи, и Бугари ихъ найпре тамо нашли, покорили и претерали у Мезію, а не овде као много давніе населѣнце застали.

ли — изъ овихъ истихъ места и истыма противницима — стари Даки до победа траяновихъ.

Како су се, одкудъ и одкадъ они нашли у старой Дакіи, испитиваня о томе спадаю пређе у область славенскихъ древностій. — Исторія починѣ ихъ наєданпутъ ту спомипяти одъ прве године владе юстинієнове (527), и то као предияке у некой обштой лиги съ єдне стране са суплеменымъ Србима-Бодрицама и Словенцима, а съ друге са Вятима (Antae) и хунскимъ ордама: кутургурскимъ, утургурскимъ и уногундурскимъ или бугарскимъ, кои, пошто се остатци атилинихъ Хуна изъ Хунивара (незна се како) быяху разсули и изгубили, дохођаху заступити ньихово место као нови рушительи римскога господства на трачкомъ полуострову. За целе владе юстиніянове, извештава Прокопъ, варвари ове лиге прегрешиваху мало кою годину, да непосете пустошенѣмъ источне римске области. Иллирикъ, Тракія, Еллада и Херсонесъ, све землѣ одъ іонскогъ залива па до преградія Византіє, претрпе крутихъ зала одъ овихъ орда. *) Єдна яка войска Вята пређе по леду Дунавъ у 527. години, но буде одъ воєначелника Германа до главе потучена. **) Наскоро навале Вяти опетъ да поправе овай поразъ, и у дружтву са Словянима. Юстиніянъ одреди противъ ньихъ воєначелника Хливуда, кои ихъ крозъ три године храбро сузбіяше; али напоследку (533), кадъ са єдномъ одвише слабомъ войскомъ у ньихову землю тумари, упропасти и ову войску и самъ погине. Прелазакъ преко Дунава буде садъ Словянима безспорно осигурапъ. ***) Но вероятно съ тога, што мишляху да садъ не потребоваху више савезника, кои бы имъ были само конкуренти, Словяни

---

*) Procop. Hist. arc. c. 18.
**) Id. Bell. Goth. III. 4.
***) Procop. Bell. goth. III. 14.

заваде се са Вятима, и међу њима буде жестокога рата. Словяни одрже победу, и томъ приликомъ заробе некога Вята по имену Хливуда, кои, научивши латински одъ єдногъ римскогъ роба међу Словянима, стане се издавати за мнимо погинувшега римскогъ воєначелника Хливуда, и успе те буде изъ робства одкупљенъ; али кадъ наиђе у Византіи па Нарзеса, овай га ухвати у лажи и обелодани превару. *) Но Словяни и Вяти помире се опетъ брзо међу собомъ, и наставе далѣ (534—546) своя нападаня на Византію; ипакъ прве сузбіє єданпутъ Филимутъ, кнезъ херулске колоніе, населѣне око Београда у данашньой Србіи. **) У год. 546. пошлѣ Юстиніянъ єдно посланство Вятима, и обећа имъ уступити некій старый градъ Turris у развалинама на северной обали Дунава, ако му се они обвежу да ћеду границе царства противъ нападаня Бугара бранити. ***) Три године за тимъ (549) упадну опетъ Словяни у великомъ брою у Илирикъ и опустоше сву землю до Драча найстрашніе. Римске воєводе у Илирику несмедну се са своіомъ войскомъ, єдва 15,000 людій якомъ, съ њима у бой упуштати. ****) У истой години (549) долази споменъ далѣ, подъ именомъ Словѣна, о Србльима и Словенцима поводомъ заваде између Лонгобарда у Панониі и Гепида у потиской Дакіи. Лонгобардскій кралѣвићъ Илдисгъ просіо є у овихъ Славена заштите и помоћи да дође до престола, али се они узалудъ потруде да му одъ помоћи буду. *****) Слѣдеће године (550) 3000 Словяна прећу опетъ Дунавъ, разделе се у два одѣленя, и опустоше Тракію и Илирикъ, ненаилазећи нигде на якъ одпоръ. Єдно одъ

---

*) Procop. Bell. goth. III. 14.
**) Id. III. 13.
***) Id. III. 14.
****) Id. III. 29.
*****) Id. III. 35.

овихъ одделеня освои ратнимъ лукавствомъ градъ Топиръ (садъ развалине одъ Боаръ-Калеси) на егейскомъ мору, и почини, по описиваню Прокопа, надъ жительима грозна свирепства. *) 551-е многобройне чете Словяна стану грозити самомъ Солуну, но одбієни одъ Германа, претуре се преко иллирійскихъ гора у Далмацію. У исто време продру и друге чете Словяна, по мишлѣню Византинаца одъ Гота подплаћене, такође у Далмацію, и одатле опустоше у три одделеня цео трачкій полуостровъ найстрашніе, шта више и презиме овде безъ икаквога страха. Византійскій воєначелникъ Схоластикъ, кои ихъ кодъ Адріянополя нападне, буде потученъ: они допру до другога зида, кои царъ Анастазіе за обрану Цариграда бияше подигао, пустошећи све унаоколо. Кадъ овде наиђу на одпоръ, врате се текъ тада са своимъ грабежомъ натрагъ преко Дунава. **) 552-е опустоше опетъ Иллирикъ Србльи — Бодрице и Словенци, уговоривши са Гепидима слободанъ пролазакъ крозъ ньихову землю и превозъ преко Дунава за плату по златникъ на главу, што да бы за у напредакъ предупредіо, Юстиніянъ покуша са Гепидима савезъ обновити. ***) 559-е продру последньій путъ Вяти заєдно съ Бугарима у Тракію, прескоче полуобореный зидъ анастазієвъ близу Цариграда, па стану робити и пленити у дуго и широко. Кодъ градова Зурула (сада Чорлу) и Аркадіополя потуку они Византинце, и повуку се одатле натрагъ текъ кадъ Юстиніянъ стане маневрирати, да ће имъ прелазакъ преко Дунава флотомъ запречити. ****) Одъ градова и тврђава, коє є Юстиніянъ за своє владе у истой цели изнова подизао или старе оправляо, споминю се нарочито:

---

*) Procop. Bell. goth. III. 38.
**) Id. Bell. goth. III. 40.
***) Id. Bell. goth. IV. 25.
****) Theophan. Chronogr. p. 197.

Адина у Мезіи близу вароши Палмате, и Улмитонъ у малой Скитіи, као гнѣзда, где су се одпреће Словяни завлачили. *) Но осимъ ратова бывало є покадкадъ и дружбе оружя између Юстиніяна и лиге словянске. Уговоръ, кои є посланство царево у 546. години са Вятима имало заключити, чини се да ніє остао утврћенъ; но како после тако и пре тога налазило се є славенскихъ помоћнихъ трупа у византійскимъ войскама и у Азіи и у Италіи. Іошъ 537. год. водиле су римске воєводе Мартинъ и Валеріянъ єдно подкрепленѣ одъ 1600 людій, састоєће се изъ хунскихъ коњяника, Словяна и Вята, врбованихъ на другой страни Дунава, у Италію противъ Гота. Десетъ година за тимъ бранили су 300 Вята подъ Тулліяномъ храбро и успешно луканске кланце такође противъ Гота. **) Нешто доцніє (554 и 555) быяху два храброшћу одлична Вята, Всегрдъ и Доброгостъ, воће римске войске и римске флоте противъ Персіянаца. ***) Подъ ньиховомъ командомъ стаяли су сигурно и остали помагачи изъ лиге словянске, што показує повесть о Сваруну Словянину. ****) Тада име Словяна одекне съ таквомъ гласовитошћу међу народима, да га и странци на све ньихове суплеменике као обште почну преносити, а и ови сви сами са поносомъ себи усваяти.

Сами природно найузнешеніи тимъ своимъ значенѣмъ, а и стварнимъ осећанѣмъ своє снаге, Словяни дакле накостреше се више презренѣмъ него што се препадну, кадъ посланици аварски дођу и ньима о поданству и харачу почну говорити. „Ко є тай на свету, што га сунце грее, кои бы смео нашу силу на робство и поданство позивати? Мы смо навикли друге

---

*) Procop. De Aedif. IV. 7. cf. Šafař. Starožit. slow. II. 29. 1.
**) В. цитате изъ извора кодъ Strittera, II. 25—32. Schlözer, Nord. Geschichte, 387—352.
***) Agathias, III. 6.
****) Id. IV. 139. ed. Paris.

себи покоравати, а не насъ други; и тако лѣ быт' ће кодъ насъ, докле устрає бойнихъ поля и мачева на земльи.“ *) Такавъ одговоръ даду овымъ послани-цима Добрета, **) тадашньій краль или великій кнезъ (ῥῆξ, ἡγεμών) Словяна, и ньихови племенски жупани. Но аварски посланици узму га на изсмехъ, и у таквомъ тону врло вероятно наведу старешинама словянскимъ не давный примеръ ньиховихъ суплеменика Вята за опомену, како су и ови изнайпре тако високо юначки Аварима почели были одговарати, па опетъ дотле низко предъ ньима пали, да су садъ ньихове жене теглећу марву у подвозима Авара замениле, а Мезимиръ одма у почетку оваку високу говорльивость главомъ платіо. Словянскимъ главарима ніє требало више да ускипе гнѣвомъ на споменъ овога двогубога варварства, коимъ Авари одличаваху своя насиля на Славене, — варварства, коє нехотіяше припознати ни права народа, ни права човечности спрама ньихъ. За Мезимира они потуку садъ посланике хаканове, и Баянъ текъ преко другихъ дочує, какавъ су му одговоръ дали Словяни.

Инакъ онъ се за више година непусти у ризикъ да ихъ освети; а и доцніє, ако Словяни одъ нѣга сасвимъ на миру неостану, опетъ му се никадъ као робска рая непокоре. Међу тимъ нѣга є срце вукло

---

*) „Quis hominum est, quis solis radiis tepescit, qui nostram potentiam possit sibi subigere et domare? Aliorum enim regionis dominatum acquirere solemus, non alii nostrae; hoc nobis certum manet, donec erunt bella et enses.“ — Menand. Excerp. leg. 406.

**) Менандеръ пише на єдномъ месту Δαυρέντιος, а на другомъ Δαυρίτας, коє име погрешка паризкогъ изданя принуђавала є преће читати: Δαυρέντιος и Δαυρίτας. Но и Δαυρίτας є врло вероятно подметакъ доцніихъ кописта (због єдногласногъ кодъ Византинаца $\beta = \upsilon$) на место: Δαβρίτας = Добрета, као: Δαβράγαστος = Доброгостъ.

пре̏че на другу страну. Онъ є̀ садъ, одъ Алпа па до Карпата, био ве̏ћъ суседъ и Византіи, — на првомъ стадію своихъ пайживльихъ желя, и наглiо да прокуша, како ће му на овой страни сре̏ћа по̏ћи; а Юстинъ, преко све своє̀ доякошнѣ политике спрама Авара, дадне му iошъ овай поводъ къ првоме сукобу.

II.

Осимъ западнихъ страна старе Дакіє̀ на левой обали Дунава, Гепиди, до своє̀ пропасти, држали су и на десной, у онда тако званомъ полуострову сирмійскомъ, многе пределе, коє̀ су у различна времена одтргли были одъ Гота или одъ Лонгобарда, а и одъ Римляна самъ градъ Сирмiюмъ. Баянъ стане потраживати садъ и ове пределе и градъ по праву, што су исти припадали Гепидима, и иначе, што му ихъ быяху уступили Лонгобарди; али Сирмiюмъ ніе ве̏ћъ стаяо на ньиховомъ расположеню. У часу, кадъ є̀ ратъ изме̏ђу Гепида съ є̀дне стране, и Лонгобарда и Авара съ друге, найяче бесnio, римско-панонски провинцiялци, изъ коихъ се є̀ састояло жительство града, и гепидска посада, коя га є̀ чувала, споразуму се те отворе врата римскимъ трупама, и тако Сирмiюмъ поврати се опетъ подъ законе царства. Али Баяну не лежаше ништа тако на срцу, као (говораше онъ) да заузме овай свой градъ, и да испуди одатле Римляне, кои га се неправедно быяху дочепали. Онъ покуша да га освои изненада (569), али буде одбiєнъ у є̀дномъ бою, у комъ воєвода Бонусъ, заповедникъ града, буде ранѣнъ пошто добро потуче обсадну войску. По своме обичаю, кадъ бы бывао надбiєнъ, Баянъ дигне логоръ, и помисли се да є̀ ве̏ћъ далеко, кадъ є̀данъ одъ мештана, мотре̏ћи са є̀дногъ чардака надъ варошкомъ баньомъ, опази чету коняника вра̏ћаюћу се тр-

комъ натрагъ преко поля. *) У граду одма буду на нокту, посада зграби оруже; но позна се одма по синялима, да то бияху парламентари, кои долазаху да преговараю са командантомъ. Бонусъ хотіяше да изиђе на договоръ, и ако бияше ранѣнъ; но нѣговъ лекаръ (звао се є Теодоръ) непусти га никако, него други официри са некимъ одабранымъ грађанима отиду къ парламентарима изванъ града. Хаканъ, рекну имъ ови, застао є не далеко одавде, и послао ихъ да посредую између нѣга и команданта. Невидећи воєводу Бонуса међу ньима, они запитаю, кудъ се є онъ део, и као што изасланици не смедну казати да є ранѣнъ, боєћи се да не ободре Аваре, ови стану подозревати іошъ горе: помисле да є Бонусъ погинуо; зато стану навальивати неодступно, да имъ онъ изиђе, увераваюћи да имаю налогъ само съ ньиме уговарати.

Положай постаяше критичанъ. Теодоръ, кои бияше сирмійскій грађанинъ изъ реда одличнихъ людій, помисли да ће моћи ємствовати и животъ Бонусу и опетъ не изложити опасности безбедность своє отачбине. Онъ привіє єданъ якъ мелемъ на рану, увеже є добро, и пусти воєводу те узяши на коня. **) Авари угледавши га, нађу се прилично обезчарани. Договоръ се започне. Хуни изложе своє претензіе на Сирміюмъ, и заишту іошъ да имъ се изда некаква поглавица гепидска, по имену Усдибадъ, истый вероятно, кои бияше издао градъ Римлянима. Ньихови разлози своћаху се на ово: „Свакій Гепидъ припада намъ као робъ, а свака стварь, што є была ньихова, садъ є наша.“ У осталомъ извичу се у жалбама на неправду цареву спрама тако добрихъ пріятеля, као што му бияху они, кои іошъ єднако имаху само две желѣ: живити у миру съ ньиме, и служити га. Бонусъ из-

---

*) Menand. Exc. leg. 112.
**) Menand. ub. sup.

бегне свакій испитъ ньиховихъ предложеня; онъ є имао у дужности, говоріо имъ є, да брани Сирміюмъ, а ни мало да заключава трактате; ипакъ пропустіо бы драговольно ньихове посланике преко римске землѣ, ако бы се они хотели цару обратити. Баянъ, коме овай одговоръ буде однешенъ, нађе га праведнимъ и уместнимъ; но дода, да є здраво у забуни, шта ће о нѣму мислити народи, коє є са собомъ био на ратъ повукао, кадъ бы се тако на празно вратіо, не задобивши ништа, што бы имъ као добитакъ одъ овогъ похода могао показати.*) „Пошљите ми (поручи Сирміянцима) поклона макаръ одъ какве мале вредности, само да не морамъ изгледати, да самъ узалудъ толикій трудъ поднео; єръ полазећи, ништа са собомъ нисамъ узео, и ако ми вы непритечете у помоћь да сачувамъ свою честь, я се лѣ нећу маћи одавде.“ **) Ово исканѣ, коє се могаше чинити чудновато Римлянима, не бияше нимало такво у идеяма азіятскихъ варвара. Ништа не донети съ каквога рата, сматраше се у ньихъ за горій случай, него кадъ бы се войска враћала разбієна, а само пленъ доносила. Иначе Баянъ, кои желяше наставити своє преговоре са Римлянима, много полагаше на то да докаже, да су они прве кораке къ нѣму учинили. Свакояко то є известно, да Римляни присутни на састанку, особито епископъ сирмійскій, нађу захтеванѣ баяново врло разложно, и подкрепе га кодъ воєводе Бонуса; а Баянъ, умеренъ у своима претензіяма, и не искаше ништа друго, до какву сребрну купу, кою малу суму новаца у сребру или у злату, и кою скитску (т. є. сигурно славенскога кроя) доламу, какве тада у великой моди бияху и међу Римлянима. Бонусъ и нѣговъ саветъ несмедну ништа узети на себе. „Римляни,

---

*) Menand. Exc. leg. 113.
**) Menand. ibid.

одговоре хакану, имали су господара брза да се разлюти, и коєга заповести требало є найпре чекати; осимъ тога ни Бонусъ, ни кои бияху съ њиме, не имађаху при себи ништа више, осимъ што є нуждно у логору, своє оруже и обуку, а Баянъ сигурно небы имъ саветовао да се обезчесте, предаюћи му своє оружіє. — „Ако царъ хтене да ти учини любавь съ каквымъ поклонима, рекне іошъ Бонусъ, и мени ће то здраво мило быти; я ћу съ драге волѣ нѣгове заповести извршити, и потрудити се да будемъ угоданъ єдномъ служителю и пріятелю мога господара.“ Баянъ предусретне ова извињења са псовкама и претњама, и закуне се да ће починити квара по земляма царства. „Е, добро! поврати му Бонусъ, царство ће те онда казнити.“ *) И заиста мало затимъ 10,000 Кутургура упадну преко Саве у Далмацію (т. є. у данашню Босну и Хрватску) и опустоше є огнѣмъ и мачемъ. Хаканъ се ипакъ изговараше, да є то учињено безъ нѣгова знања, и да онъ не могаше быти одговоранъ за све, што чињаху ови нестрашни народи. Па заиста, као да бы быо савршено странъ свему, што се быяше догодило, онъ пошлѣ єдно мирно посланство у Цариградъ.

Походъ Кутургура на Далмацію подсети хакана на найчудноватію претензію одъ свію, коє досадъ у своима преговорима са византійскимъ дворомъ на среду быяше износіо: онъ се домисли да иште заостатке одъ годишњихъ пензія, што є Юстиніянъ некада плаћао быо Кутургурима и Утургурима, па бы садъ нѣму на те право припадало по системи, кою примењиваше Гепидима. Кутургури и Утургури, поставши нѣгови робови, и њихова права спрама римскогъ царства спала су у нѣгову область; онъ имъ є садъ быо кредиторъ и потраживао ихъ у то име. Слѣ-

*) Menand. Exc. leg. 114.

дила су захтеваня тичућа се Сирміюма и издає Усдибада Гепида. *) Аварскій дипломатъ развіє ихъ предъ Юстиномъ у овомъ образцу своє красноречивости: „Царе, рекне му увекъ прећашньій Таргитъ, мене є послао къ теби твой сынъ, єръ ты си заиста отацъ Баяна, нашега господара; съ тога я не сумнямъ, да ты нећешъ засведочити свою очинску любавь спрама свога сына, повраћаюћи му што є нћгово. Иначе тиме управо ништа не губишъ; єръ ће опетъ остати твоє, што годъ пређе у нћгове руке. Е, дакле: хоћешъ ли му предати што є нћгово? Ако тако учинишъ, нећешъ окористити ни странца, ни непріятеля; ствaрь повраћена неће постати туђа, почемъ опетъ остає твоя преко твога сына. Само треба да пристанешъ съ драге волћ на поисканя, коя ти я чинимъ по нћговомъ налогу.“ **)

Ако Баянъ и самъ ніє много рачуніо на дћйство оваковихъ силогизма кодъ Юстина, овоме баремъ опетъ да сяйну прилику, да издекламира єдну одъ онихъ орація, у каквыма є сестрићъ юстиніяновъ развіяо своюпатріотичну енергію много болћ, него ли на бойномъ полю. Воєвода Бонусъ добіє оштрый укоръ, што є пропустіо аварске посланике безъ дозволћня царева, и на томъ Юстинъ помисли да є све свршено. Али узалудъ вараше самъ себе: Баянъ се силно оружаше, и царъ, коєга сила узмицаше испредъ Лонгобарда у Италіи, и кои одъ себе бияше одтућио Персіянце и Сарацене у Азіи, не имаћаше никакве войске да му на супротъ стави. Приморанъ да настави самъ преговоре преко све бруке, съ коіомъ бияше испратіо посланике аварске, онъ пошлћ на ову страну Тиберія, єднога одъ своихъ войсковоћа, да уговара са хаканомъ о ствари Сирміюма. Споразумлћнћ не бу-

*) Menand. Excerp. leg. 154.
**) Id. ibid. 185.

де могуће. Тиберіє, пристаюћи на уступлѣнѣ предела сремскогъ Аварима, заиште у таоце децу многихъ великаша ньиховихъ; а хаканъ опетъ заиште исто одъ Римляна. То быяше одвише срамно, и Тиберіє предпостави прибећи оружю. Онъ се усуди пустити у бой са рекрутима, и буде разбіенъ. Каже се да самъ урнебесъ варвара и звекетъ ньиховихъ цимбала буде доволянъ распудити ове гомилама покуплѣнике. Валяло се є снизити на трактиранѣ ма пошто было, наставити хакану плаћанѣ пензіе са заостатцима, и подписати (570) єданъ уговоръ, по коме градъ Сирміюмъ ипакъ остане у рукама Римляна, почемъ Баянъ, противъ свакогъ исчекиваня, не настане више да га задобіе. Єданъ подвозъ отиде у Цариградъ да донесе новце и дарове, коє царъ хакану имаше опремити; али огласъ овога подвоза пробуди прежанѣ лопова. Єдна чета разбойника, кои подъ именомъ хунскихъ колониста Скамара пустошаху у ова времена пределе око Хемуса, где се они гнѣздіяху, заседне по путу, коимъ се є подвозъ имао вратити, и кадъ га дочека, напуди у бегство пратню, и похвата конѣ, кола и све, што наће у ньима. *) Юстинъ нареди потере за лоповима, и срећомъ изнаће те поврати Баяну благо и ствари поотимане; иначе бы самъ было сматранъ одъ Авара као ньиховъ другъ.

III.

Но ови жалосни догађаи у Панонііи быяху само єданъ епизодъ обштега пропаданя, коє се растираше по царству. Персійскій краль Хозроесъ упадаше у малу Азію и Сирію; Лонгобарди осваяху Италію; животъ римскій гасіяше се на све стране. Подъ теретомъ

*) Menand. Exc. leg. 114. — Cf. Theophan. 367.

овихъ удара, кои бияху осуде нѣгове охолости, и онако слаба паметь юстинова поремети се физично: онъ полуди сасвимъ. У беснымъ наступима овога лудила онъ привиђаше око себе само непріятелѣ; хотіяше убити когодъ му приступаше; после, кадъ бы долазіо къ себи, моліо бы за опроштай свакога, ронећи потоке суза. Овай преузетный мужъ, кои мечташе да помрачи све цареве своє предходнике, осети напоследку свою неспособность за владу, и узме за регента (573), подъ титуломъ цезара, истога войводу Тиберія, кои несрећно ратова са Аварима, но коєга одлични таленти војнички, великодушный значай и непорочанъ животъ обећаваху римскимъ народима побольшанѣ ньиховихъ зала. Тиберіє као цезаръ уздигне царство у Азіи победама надъ Хозроємъ, и пошлѣ помоћь Риму те се одбрани одъ Лонгобарда. Прогласивши се августомъ у 578. години по смрти юстиновой, опъ настави далѣ што почео бияше као цезаръ. Ако неучини више, томе буде крива више нѣгова срећа, него онъ самъ; Тиберіє био бы великій у исторіи, да є увекъ био срећанъ.

Међу тимъ хаканъ Баянъ чињаше се єднако, као да є заборавіо своє претензіе на Сирміюмъ; опъ о тыма више не говораше, и живљаше у миру са римскимъ командантима овога града и Сингидона. Шта више, за траяня овога мира онъ се радо ползуе єдномъ врло згодномъ приликомъ, и да притече у помоћь царству као старый савезникъ, и да освети свою увреду надъ Словянима, што су му посланике побили и увекъ покорность одрицали. Четврте године владе тиберіеве іошъ као цезара, т. є. 577, Словяни бияху опетъ прешли Дунавъ ньихъ 100.000 на брою, и поплавили целу Мизію, Тракію, Грецію и оближнѣ стране, понављући овуде немило своя стара пустошеня. Тиберіє ніе имао тада никакве војске у Европи да имъ насупротъ стави; єръ су све у Азіи противъ Персія-

наца бориле се. У овой своіой невольи помисли на помоћь своихъ мирнихъ суседа Авара, и зашто є одъ Баяна преко тадашнѣга свога префекта у Илирику, Іована. Баянъ єдва дочека позивъ. Іованъ даде превести на римской флоти око 60.000 аварскихъ коњаника на римску страну Дунава (вероятно кодъ Виминаціюма ниже ушћа Мораве), и одатле спроведе ихъ преко обе Мизіе до Добруџе, па тамо опетъ на римскимъ лађама претури у словянску страну. Тай му планъ цезаръ быяше назначіо, како бы Словяне, кои быяху упали у нѣгове землѣ, лакше убрзіо да се часъ пре одавде очисте, кадъ чую да имаю напасть у своіой земльи.

Баянъ нападне на дому оставше заиста круто; али се ови за времена склоне у своє непроходне шуме, тресети и шупльине карпатске. Тако почини имъ више квара пустошенѣмъ и плячкомъ, него ли поразомъ самога народа. Онъ самъ прекоревао є доцніе Римляне, како имъ є тада и многе мирізде ньихового робля одъ Словяна поотимао и у постойбину слободне повраћао. Хваліо се такође, да є Словяне тада натерао, те су му се обвезали и данакъ плаћати, што є доста прилично да му се може веровати, премда су они као што се є и самъ доцніе тужіо, о томъ обвезательству само дотле рачунъ држали, докле нису чули, да є римска флота Баяна и нѣгове ратнике на коню опетъ натрагъ у Аварію превезла, а међу тимъ и ньихова войска изъ римскихъ страна кућама повраћала се. Баянъ се є надао, каже историкъ Менандеръ, наћи и доста блага међу Словянима, пленъ одъ 50 година по богатымъ градовима Византіе; *) но ако му тога нису на мети оставили были Словяни, вратіо се є добро наплаћенъ одъ самихъ Римляна, и ако садъ не съ намеромъ, да имъ остане задуго пріятель.

---

*) Menand. Exc. leg. 407. ed. bon.

IV.

Мисао о освоєню Сирміюма почне га на ново занимати, и ова експедиція противъ Словяна научи га увиђати, колико бы нѣгова сила нападаня была у превасходству и надъ Римлянима и надъ Словянима, кадъ бы и онъ на Дунаву имао какву свою флоту. Но онъ є самъ ніє умео створити, и домисли се овомъ лукавству, да употреби за тай посао саме Римляне.

Притвараюћи се іошъ за две три године као њиховъ сасвимъ искреный пріятель, онъ се пусти по своіой земльи у некакве луксусне грађевине, у коима желећи тобожъ узети за образацъ римску архитектуру, замоли Гиберія да му пошалѣ вештихъ майстора, особито да му погради банѣ вероятно око топлица будимскихъ. *) Тиберіє му ихъ пошалѣ читаву трупу, и у брою вештихъ тесача. Но текъ што ови дођу на место, онъ се причини као да се є предомисліо, и зада имъ да му пошире, подуже и повисе све покрупніє барке и лађице, коє се по обалама горњѣ Паноніє могну наћи и на нѣгову заповесть подовлаче на єдно место. Тако испадне изъ овогъ посла єдна флота истина незграпна и съ врло лошомъ опремомъ, али у кою могаше се накрцати много войске. Римски заробљѣници послуже за инструкторе да образую (сигурно одъ Славена аварскихъ) прве шайкаше; после хаканъ да спустити ову флоту до Сингидона съ налогомъ да уплови у Саву између Сингидона и Сирміюма, све подъ изгледима наймирніимъ. Онъ самъ, докле се опремаше ова флота, претури єдну сувоземну войску у полуостровъ сремскій, и нахођаше се већъ улогорень у єдномъ тврдомъ положаю на Сави спроћу Сирміюма, кадъ му стигне и флота. На угледъ ове непри-

*) Zonar. Annal. II. 73.

ятельске флоте у савскимъ водама провинціяльци римски на спроћу лежећой страни престраше се яко и побоє мучкогъ нападања; *) али ужасъ іошъ горій обузме ихъ, кадъ виде хакана намештати дужь обале гомиле майстора, кои му быяху флоту начинили, а садъ починяху овде правити мость на чамцима. Кадъ му управитель сингидонскій (звао се є Сетъ), кои имаше и воєный надзоръ надъ целимъ овимъ краємъ, поиште изяснћия сврху свега тога, Баянъ одговори, да онъ послує у интересу Римляна толико исто, колико и за себе, скончаваюћи оба брега Саве; єръ овай мость, што онъ гради, има служити єдино за ту цель, да се брзо одправляю войске противъ Словяна, кои башъ тада (579) быяху изнова прешли Дунавъ и пустошаху ужасно долню Мезію и Тракію; иначе дода, да є онъ по договору съ царемъ кренуо се да каштигує ове разбойнике, а и самъ имао опетъ да освети надъ ньима свою личну увреду, што су му у прећашнћмъ походу на ньихъ обвезали се были данакъ плаћати, па одма, чимъ є изъ ньихове землћ изишао, то опетъ одрекли. **)

Сетъ, кои ніє было ништа чуо о таквомъ договору ни за такавъ ратъ, изяви да онъ неће допустити да се граћенћ моста продужи безъ нарочите заповести цареве. „Нека ніе за тимъ стало, рекне Баянъ, я ћу самъ ићи у Цариградъ да се објаснимъ съ ньиме;“ али да небы међу тимъ было прекиданъ посао одъ тако хитне потребе, онъ понуди да се закуне свачимъ, што има найсветіе на свету, боговима своимъ и Богомъ Римляна, да нема никаквс зле намере са овомъ експедиціомъ, и особито да неће ништа предузимати противу овога казана: тако зваше обично градъ сирмійскій, было да му побіе цену и да да мислити, да му быяше

*) Menand. Exc. leg. 112.
**) Id. ibid. 165.

мало стало за њимъ; или што овай градъ, лежећи на Сави и одъ части на єдной адици, наличаше по своіой округлой форми заиста на казанъ. *)

При свемъ томъ тврдомъ увераваню, да є грађенѣ моста намисліо у интересу Римляна више него у своемъ собственомъ, хаканъ дода хладнокрвно, да ће єданъ єдиный бацай на своє посленике сматрати као обяву рата, и онда силу силомъ одбити. Стварь тако изяснѣна укаже се здраво озбилна сингидонскомъ управителю и нѣговомъ штабу, те се почну саветовати, шта да чине. Решено буде, да почекаю заповести одъ цара пре него што ишта ураде, и почемъ хаканъ понуђаваше заклетву да неће ништа предузимати противъ Сирміюма, нађе се за добро пріймити ову као єдино ємство, какво се за тада могаше имати. Хаканъ дакле буде позванъ да се закуне, и неизостане дођи. Чудновата свечаность обави се на єдномъ месту изванъ града (вероятно и данашнѣмъ нашемъ форуму Врачару) у присутству съ єдне стране Сета, епископа сингидонскогъ и многобройне њихове пратнѣ одъ официра, свештеника и знатніихъ грађана; а съ друге аварскихъ војвода и шамана, коихъ такође не буде манѣ на брою. Корачивши до среде простора, што га раставляше одъ Римляна, Баянъ изсуче свой мачъ у висину и изговори якимъ гласомъ, како су га обе стране могле чути, ове речи: „Ако я радимъ штогодъ на шкоду Римлянима, правећи мость преко Саве, и ако є таква моя намера, да ме Богъ порази и мене и све Аваре до єднога; да се небо скруши надъ њима; да ихъ спали огань, кои є Богъ на небу; да се надъ њима сурваю и саране ихъ горе и планине; да Сава изиђе изъ свога корита и подави ихъ!“ **) Пошто изрече ову заклетву по своіой вери,

---

*) Menand. 128—130.
**) Idem 128.

за часъ поћути, па онда настави: „Садъ, о Римляни! готовъ самъ заклети се и по вашемъ обреду“, па запита, шта Римляни држе за найсветіе, найбожественіе, и у чему мисле да клетву не могу преступити, а да не навуку на себе найстрашніи гнѣвъ божіи? На то епископъ сингидонскій принесе му отворено свето еванђеліе, и Баянъ пріймаюћи га изъ руку првосвештеника као съ найдубльимъ страхопочитанѣмъ и притваранѣмъ као да дркће, клекне на колена и рекне: „Я се кунемъ именомъ Бога, кои е изустіо речи садржане у овой светой књизи, да е све истинито, што самъ већъ казао, и да тако и мислимъ“ *) Што е пакъ био говоріо, да ће самъ ићи у Цариградъ да се договори съ царемъ, садъ се извини да се е предомисліо, и захте само да се до тамо пропусте нѣгови посланици. Сетъ то узме на себе.

Посланици не разведу разговоръ предъ Тиберіемъ ни о чемъ другомъ, до о прекой нужди да се предупреде за унапредакъ разбойништва Словяна; зато да ихъ е валяло опетъ крепко каштиговати, и на тай конацъ послати као и прије римску флоту, да, сединѣна са аварскомъ, превезу Аваре преко Дунава. Што се е тицало грађеня моста на Сави, то промакну овлашно као стварь сасвимъ непкодну и коя ніе требала да буде зазорна пріятельству Римляна. Царъ, кои е већъ све знао напредъ, не буде манѣ у забуни него нѣговъ управитель сингидонскій; єръ хаканъ имао е свою войску тамо сасвимъ на мети, тада кадъ римска, борећи се єднако на истоку, и ако побѣдоносно противъ Персіянаца, не могаше ни одъ какве помоћи быти на западу. Царъ се колебаше дакле у памети, не знаюћи на што да се реши. Найпосле домисли се єдномъ околишу, и одговори аварскимъ посланицима, да, што се нѣга тиче, онъ оставля за друго време

*) Menand. 128.

дугъ да каштигує Словяне, и да то узима самъ на себе; „али вы, о Авари! — дода имъ — зашто се вы упуштате у єдно тешко предузеће башъ у часъ, кадъ се ваши смртни непріятельи Гурци сакупляю у огромной сили около таврійскогъ Херсонеза? Вы треба да знате да васъ они не заборављю, и избрат' ћеду башъ онай часъ, кадъ вы будете забасали међу Словяне, да груну на васъ и да васъ потамане.“ Посланици не поверую ништа одъ тога, чиме ихъ плашаше Тиберіе; по му ипакъ благодаре на вести и отиду. Али у путу наиђу на Словяне тада четующе по Тракіи, и ови ихъ потуку. *)

Међу тимъ не проће неколико дана, а већь и друго посланство баяново стигне у Цариградъ. Ово є водіо некій Солахъ, и пошао био изъ логора кодъ Саве одма пошто є мость већъ био готовъ. Оно ніе имало више ништа да забашурує, и остави се свакога окомлишеня. „Царе, рекне Солахъ Тиберію, я мислимъ да ти не морамъ првый явити, да су обе обале Саве данасъ већъ скопчане єднимъ мостомъ; ты то знашъ тако добро као и я, и непристойно бы было казивати людма, што они већъ знаду. Сирміюмъ є изгубљенъ; Авари га обсађую, и Сава запречена не може више у њега доносити храну, у коіой жителыи њгови трпе најкрайню оскудицу, осимъ ипакъ ако ты имашъ войску доста яку да се пробіе крозъ нашу, да доће до нашега моста и да га разруши. Но учинит' ћешъ болѣ, веруй ми, ако се оканешъ ове лоше зидине, овога казана, кои не вреди крви, што ћешъ рад' њега пролити да га сачувашъ. Послушай ме, царе! нама неће нико и никадъ избити изъ главе, да Римляни само зато држе миръ са нашимъ хаканомъ, што су ньихове войске забавлѣне у Азіи противъ Персіянаца, и да неће ћеду, кадъ се єданъ путъ отарасе овога рата, и на

*) Menand. Exc. leg. 129.

насъ завойштити жестоко, єръ ћеду тада имати на расположеню све своє силе. Е, дакле, за овай случай и мы Авари морамо имати у Сирміюму єданъ свой бедемъ, кои ће насъ закланяти, и єдна врата за ѵлазакъ у вашу кућу, а да намъ не смеће єдна велика река и тежкости дугога пута у нашимъ операціяма. Нашъ хаканъ ужива истина дарове, што му царъ покланя сваке године; али узалудъ є пливати у изобилю свачега, имати силу злата, сребра и свилена руха: животъ є увекъ дражій, и вреди да се о нѣму найпрече постарамо. Хаканъ све то размишля, о царе! и у прошлости налази узрока, кои оправдаваю нѣговъ поступакъ. Нѣму казую, како су Римляни у истымъ странама, на исте начине, на мамце истихъ штедрота и наличнихъ уговора, намамили єдно за другимъ велику множину народа, па знали тако добро дочекати своє прилике да ихъ нападну, да нієданъ ніє остао, кога они нису утаманили. Теби, царе, хаканъ изявлює ово: „Ни поклони, ни увераваня, ни обећаня, ни претнѣ, нећеду ме моћи устручити, да се окапемъ свога предузећа. Я самъ задобіо право на Сирміюмъ одъ Гепида; мой ће быти и Сирміюмъ и сремскій полуостровъ, кои ћу я населити своіомъ раіомъ.“ Тиберіє на ове речи цикне као смртномъ больомъ пораженъ: „А я опетъ кажемъ хакану у име Бога, кога є онъ лажно узео за сведока и кои ће га казнити, я му кажемъ, да онъ неће имати Сирміюма, и да бы му я прѣже прегорео дати єдну одъ моє две кћери, него ли икада тай градъ уступити.“ *)

Ратъ врло неєднакій започне се. Римски официри, на зоръ потеруюћи жительство, саставе нешто войске одъ рекрута, но коя ипакъ издржи ратъ. Сирміюмъ се снабде храномъ, и римске трупе, обшанчене у две мале савске адице, зване онда Касія и Карбонарія,

*) Menand. Exc. leg. 131.

сметаху много обсадне операціе Аварима, коє се доста одуготегну. При свемъ томъ невольни Сирміянци, страхующи одъ скорогъ повратка глада, вапияху изъ свію грла, да се са Аварима или одсудный бой или миръ учини. Баянъ ползує се овыма расположеньма да прокуша главнокомандующега войводу, по имену Теогниса, како онъ стои, и позове га на єданъ састанакъ, кои буде на левой обали реке. Теогнисъ дође на чамцу, а Баянъ на коню. Варваринъ, пошто одяши, седне на єданъ златный столъ, што му быяше приправлѣнъ подъ єднимъ тремомъ искићенимъ драгоценимъ каменѣмъ; и у место заклона намести се испредъ нѣга широкій штитъ изъ сумнѣ да Римляни неби на нѣга изъ преваре стреляли, почемъ одъ Авара нису далѣ стаяли, него колико єдни другима разговоръ могаху чути. Кадъ буде време томе, драгомани аварски кораче напредъ и викну да є примиріе, а римски херолди исто повторе. Баянъ ніе имао ништа ново да каже, осимъ то, да су обскрблѣня Сирміюму, по сигурнымъ вестима, коє є онъ добіо, садъ опетъ дотраяла; али Теогнисъ не хтене га слушати, нити знати и за какавъ нѣговъ предлогъ, докле годъ се Авари небы повукли натрагъ у свою землю и престали Сирміюму грозити. Оба субеседника препираху се тако задуго и живо о овомъ предтечномъ условію, докле Теогнисъ найпосле, дошавши у ватру преко мере, не ђипи и подвикне хакану: „Укланяй се испредъ моихъ очію, и узимай своє оружѣ!“ То є назначавало доста ясно, да є онъ хотео сутра данъ у у бой пустити се; али ни сутра данъ, нити за два друга слѣдећа Римляни не угледаю се да оставляю своє позиціе. Да ли чекаху сами да ньихъ Авари нападну? или се Теогнисъ быяше покаяо, што є у єдномъ наступу лютине изазвао био Аваре, па имъ садъ при хладниіой крви не смеђаше ићи на сусретъ? Немицанѣ Римляна, ма какавъ узрокъ имало, ободри варваре,

те довршe обсаду Сирміюма и са стране Далмаціе, наместивши и преко другогъ канала сирмійске аде іошъ єданъ мость. *)

Обсада ова потраe ипакъ іошъ за неколико неделя. Међу тимъ якъ и лелекъ провинціялаца по Мезіи и Гракіи, коe Словяни немило убіяху и одгоняху у робство, одекне яче до Цариграда, него неволя обсаћенихъ и гладомъ скученихъ Сирміянаца. Измећу писке єднихъ и другихъ царъ оклеваше да учини тужный изборъ; найпосле онъ жртвуe Сирміюмъ. Баянъ, кои дотле ніе престао было изявльивати, да онъ оће само градъ са голымъ зидовима, стане захтевати садъ при капитулаціи, да му жители, кои ће изићи изъ града, оставе и своя покућанства, да и своe альине; осимъ тога, да му царъ подмири одъ три године не плаћену пензію, то што износаше, по 80.000 на годину, 240.000 златнихъ новаца. **) Найпосле, као што требаше увекъ какавъ узрокъ ништине у свыма уговорима, коe заключаваше хаканъ, онъ хтедне наметнути Римлянима обвезательство, да изнаћу у царству и да му издаду некаквога бегунца аварскогъ, кои є имао преступно сношеніе са єдномъ одъ нећговихъ жена; иначе, говоріо є, да неће сматрати миръ као утврћенъ, докъ годъ Римляни ово условіе небы испунили. Ови се исцрпе да му докажу, како є то готово немогуће у царству толико пространомъ, где єданъ човекъ лако налази начина да се сакріе, а иначе да є можно, да є тай човекъ већъ и мртавъ. „Е, лепо! рекне хаканъ, закуните ми се баремъ, да га вы сами нећете прикривати, и да ћете ми га издати мртва или жива, одма чимъ бы вамъ у руке пао.“ Римляни се на то закуну и испразне лоше обучени Сирміюмъ, ***) а Авари га заузму у 581. години.

---

*) Menand. Exc. leg. 132.
**) Idem ibidem 175.
***) Idem ub. sup.

V.

Као што се є преко свога посланика Солаха мало напредъ зарицао Тиберію, Баянъ овлада тада уєдно и сремскимъ полуостровомъ, и насели га заиста свега своима поданицима; *) а кои су народъ были ти поданици, обелоданює се одма после десетъ година у слѣдећимъ ратовима аварскимъ са Римлянима. На заповесть хаканову, множтва Славена изъ Срема мораю правити флоте одъ чунова, новый мость на Сави, и прелазити у данашню Србію да обсађую Београдъ, онда Сингидонъ. Сремъ дакле постао є земля славенска точно одъ године 581., и Славени, кои су га одъ овогъ искона населили, нису были безъ сумнѣ никои други до они, кои су тай предель дотле у найближемъ суседству окружавали, т. є. Бодрице или Браницe **) изъ Баната, Бачке, Баранѣ и Славоніе.

---

*) *Τὴν πόλιν τὸ Σίρμιον χειρωσάμενος, τὴν Σιρμιανὴν ἅπασαν οἰκειώσηται νῆσον.* Men. Exc. leg. 131.

**) Име овога племена дошло намъ є само преко франачкихъ летописаца и овако изопачено: Praedenecenti, Praedenescenti, Praedeneceuti; а у народнымъ споменицима нема му другогъ трага осимъ у имену предела и града, кое є оно заузимало: у Морави панонской (помацарено) Барания (=Бранія), а у Морави мезійской Браничево. По овомъ имену само географичкомъ дао є Шафарикъ и племену име: Браничевацa, опетъ географичко, но безъ сумнѣ сасвимъ непотрефлѣно; єръ самъ градъ и предели добили су име найпре одъ племена, а не обратно. Слѣдећи етимологичне законе нашега єзыка, мы мислимо преће да є право славенско име Praedenecentah или основателя Браничева сакривено у овымъ коренима: Бранницы или Бранице. Прво є форма старословѣнска, и значи ратнике, борце, одъ братиса, брань, бранникъ; а друго са истимъ значенѣмъ србска, по аналогіи: Цуце, Бѣлице, Байце и т. д. У овымъ формама и са ублизимъ

Да су пакъ ове Бодрице или Бранице были Срблъи и прави предци данашньихъ Србаля по свыма тымъ странама, исторія ће намъ, осимъ напредъ казанога, *) далѣ ово доказивати. Бугари, коѥ су хакани по истыма и другимъ пограничнымъ земляма ради одржаваця Славена у покорности за сатрапе и посаде были понамештали, бунили су се око 635. године — предводећи сигурно и Славене — противъ Авара, не да се одъ ньихъ независнъıма учине, него да преотму царство аварскомъ племену, тражећи да се на упразнѣный тада престолъ Бугаринъ за хакана избере; али одъ Авара были побеђени, и ньихове разбіене орде морале избегавати у суседну Франкію, а вероятно и у римске стране, где имъ ѥ тада Иракліе пріятель и савезникъ био. **) Мало доцніе, око 660. г., кадъ после смрти Кубрата, хакана у великой Бугарской иза Дона, петъ нѣговихъ сынова очеве државе и народъ између себе поделе, двоица одъ ньихъ исељаваю се са своимъ деловима народа: ѥданъ опетъ у римске стране у Италіи око Равене, а другій у аварску Панонію, покораваюћи се као вазалъ хаканима. ***) Далѣ, око 740. године, ѥданъ потомакъ овога бугарскогъ кралѣвића вероятно, по имену Ку-

значенѣмъ долазила су заиста и имена многихъ другихъ племена белосрбскихъ, као: Бодрице, Лютице, Брзице (*Βερζῆται*), Бойке, и т. д. — што назначуѥ, да су ова племена хотела быти и по имену, што су была у делу: прави Вареги (Waeringar) славенски, оставляюћи у ратнымъ строѣвима старе постойбине да траже у дальини новихъ,—брзанѣмъ у люте бране са иноплеменицима, и непрестанимъ бодренѣмъ своихъ граница одъ напада ньиховихъ. Бодрице значило бы дакле исто, што новіе Краишници или Граничари; а Бранице опетъ исто у ратно доба.

*) В. Срб. Лѣтоп. за 1862. I. 56—53.

**) Aimon. Gesta Franc. IV. 24.

***) Niceph. ed. bon.

беръ, налази се єднако као вазалъ аварскій у Срему и оближньимъ краєвима;*) буни туде на ново своіой управи поверене поданике аварске: римске христяне у робству, Славене и своє суплеменике Бугаре, па ихъ изводи у бегство преко Србіє у керамейску область византійску, разбіяюћи срећно аварске потере за собомъ. Напоследку, у време паданя аварскога царства подъ мачемъ Карла Великогъ, нѣговъ сынъ Пипинъ освая опетъ одъ Авара Панонію, Сирміюмъ и сремскій полуостровъ, те се овай предељъ одъ то доба (791) прозива франачкій, или: Francavilla (Φραγγοχωριον.**)

Ніє дакле нимало стално, што наше данашње „хисторичке школе“ само изъ єдногъ обштегъ порфирогенитовогъ израза изводе: „да су изъ Далмаціє одделѣни Хрвати за ираклієва времена и Панонію сремско-славонску одъ Авара преузели и населили.“ Єръ Авари одржали су ове земље у своіой власти безъ прекида све одъ излазка Лонгобарда (568) и Римляна (581) изъ ньихъ па до каролинжке епохе (791), и крозъ то време зацело нису се могли у ньима населявати ни далматински Хрвати, нити икои други Славени до они, коє су Авари сами одъ искона туде населили. А ако се неда доказати, да су ови

*) „Eosque (Sclavos ac Avaros) omne propemodum Illyricum, illius videlicet provincias, dico autem: Pannonias ambas, Dacias similiter ambas, Dardanias, Mysias, Tribalis, Rhodopes, omniumque etiam Thraciae adhuc ad murum usque Byzantinum longum principatuum reliquas et urbes et respublicas devastantes, ipsummet omnem populum ad eam, quae hinc Pannoniam versus dissita est, abduxisse plagam, Danubio adjectam, cujus provinciae quod vocatur Sirmium metropolis olim fuit.“ Vita S. Demetrii, c. 195. 196.

**) Ann. Lauresham. a. Pertz. SS. I. 84. Cf. Nic. Chron. ad a. 1123. 1154.

уобште, и одъ каролинжке епохе, одатле икадъ изчезли или свою народность променили; а њихови данашњи потомци известно говоре српски или се зову Србльи: то є валяда и сувише ясно, да и предци нису могли быти друге народности.

(Продужиће се.)

К. Николаєвићъ.

II.

СТАРИНЕ СРБСКЕ. *)

I.

Викентїй, Божїею Мл҃тїю православни Митрополитъ Бѣлградски и всегѡ народа Хр҃тїанскаго в' державѣ римскаго Їмператора шкрѣтающаго са Архіепскп҃ъ и Его цес. велич. Совѣтникъ. Такожде Бгѡ цес. крал. велич. Славнїа Їлирикорасцїанскїа новоустроенїа регименти Хусарскаго полка Протекторъ.

Понеже со овимъ нашимъ извѣстителнимъ писанїемъ вашим Хр҃толюбїам духовнаго ї мирскаго состоанїа извѣстити обща возхотѣхомъ коимъ начиномъ отъ васъ Благочестїа посланїа с' пленипотенцїею депутирти есу на термин опредѣлени вси пришли, и от всѣѡсщ҃ѧннагѡ духовнаго и мирскаго чина общенароднаго Собора достонадлежателно приемлени и за полнощнїа де-

*) Ова два стара србска писма нашла су се у Осеку у тамошньой жупаниской архиви. Єдно в одъ 5. Аугуста 1735. године, а друго е безъ датума, али ће одъ прилике одъ истогъ времена быти.

путирти почтени вили, и в' присутствїи их вѣцелен-
цїй Гдна Генерала графа от Трауна вси овр҃клиса и пу-
бликацїю конфирмацїе нинѣ на ново сверху милости-
вѣйших привилегїах отъ цес. велич. благоутробнѣйше
изданую, всѹ прилѣжно слишали и разумѣли како
Его цес. крал. велич. Сего времене склонителнѣйше на-
туралною милостїю к' своему любезному цѣлому На-
роду показалися, и̑ привилегїй общенародних многи-
ми вѣрними заслугами и кровопролитїами̑ полученїа
со свокодми нашими древними всюду нерушимо и
крѣпко содержаватиса потвердили да может в' них
уживати и веселитиса утѣшно, а понеже Его цес. крал.
велич. и вес непобѣдимѣйшїй двор австрїйскїй преко
в' наших таковїа милости получивших и до днес за-
слуги вѣрности и многїа показанїа от них храбрости
во фришкой содержают памати, тако упованїе несу-
мнѣное имѣют, како и чрез их високографскую вѣце-
ленцїю комисара дали на нинѣшнѣм Сокору мило-
стиво припоманути, что би противо толикихъ цес.
крал. милостех и народ зналъ онїа вѣрними и в' на-
пред заслугами обслуживати и стопам своих предков
послѣдовати.

Того ради и ми хр̑толюбїам вашим яко сами отъ
устъ Его цес. вел. таковаа припоминанїа милостиво
слишабше, в' сем и особито всаким р̑чкї и препору-
чаем нашему милостивому монарху и Гдну̑ всакїа
щедроти нам показиваещему, в' постоаной якоже
и досл҃ вѣрности пребудите и служби достойних по
крайней сили и возможности тщателно показуйте,
противо Его велич. супостату яко вѣрни храбрости по-
казуйте, крови свои за потомци и̑ наследници ваша,
и за содержанїе милостивѣйших привилегїах, яко
оци и дѣди ваши пролити и послѣдньую каплю непо-
щадите, будучи Его Цес. вел. не тонїю общенародня
привилегїй нам потвердити удостоилса, но Благоутро-
бїем своим и любовїю к' народу нашему поизволил и

регуларной хусарской или коничкой регименти устроєной кити, и тую достоинством и честї како и своя регименти почтил. Отъ сюду Благочестїя ваша легко разсудити могут, како оваж нам в' том чѣт и слава всему народу показуетса, а за благую в' напред надежду вса таа знаменуют, а от того цес. велич. чинит знающа постоанїа нашего народа вѣрности, и многїя храврїя заслуги. Того ради причини и новоустроившуюса регименту народу мл҃стивѣйше подаровал и народнимъ да именуетса именем. К' томуже поизволенїе дал и от народа нашего истой регименти обрстера избрати, о кови регименти главной Сами их цесарское и кралевское величесто старатиса и содержавати, како и прочїя регуларни регименти хощут, а тако не бѣ великаго трошка и наложеннаго дуга, регимента с' конми и мундиром и прочими надлежащими привеласа, да уже шест компанїя ко осталимъ региментам цесарским и҃ ѿишли, и҃ другїя четири в' скором времени поити оправлати требует, и тко о Соборѣ нинѣшнѣм обцим обоего чина совѣтом Естьс нѣкая сума новаца собрати на вес народ разположила. Тако уповаем несумнѣнно да хощете разумѣти в' том славу и чест в' сего народа, не хощатеса кранити, аще би и не имѣли више токмо что ест wпредѣлено дати, а тое Собранїе со изволенїем цесарскаго величества чинитса, и в' том великую милост бити разумѣвайте, а какову ползу, чест и славу, за то є возимѣем, в҃ с҃ми҃ ползи доста в' началѣ имѣли и всак с' полною надеждою да уповает да хощем и в' напред имѣти. На закгеванїе же обцее надеждею да уповаем да хощем, и други свитак в' приволенїем високочестнаго клера и славнаго обоегw сана народа изложихомъ.

Котори за Б҃гїй и҃ Сносителныи познан и приемлен ки, и чрез ваших депутиртов послани хотяже увѣдѣти, и за крѣпкое оного Содержанїе имени

нашегѡ почер'ганїем и печатїю, обичнагѡ положенїем за единаков по всѣхъ Єпархїахъ Содержанїе, потвердихом уповаем да и ваша Бл҃гочестїа оною с' доброю волею воспримите. СѺ прочем же за краткости времене в' мѣсто нашего писанїа, г҃дамъ вашим депутиртом о҆колшем извѣстїй Словом глаголати съ препорукою оставльаем, коим аще небуд҃е надлежащую дати диурну, ѡ пришествїи их, тако Благословени били лѣпо их намирите и контентирайте да и҆ други крат в' таковихъ случаехъ вас послужает, и тщети сами нетерпѣли би что и҆ неправо би било. Миже такоже и всегда Архипастирскою Скупа и О҆чкою любовїю тако чадом и Г҃дь нашим сконителнѣйше со прислатїем нашего Архипастирскагѡ Благословенїа остаемъ. в' карловачкой нашой Архиепископомитрополитской Резиденцїй. Года 1735-го Августа 3-го дне.

(L. S.) Викентїй Іѡановичъ с. р.

II.

Плѣнипотенцїя.

Єпа́рхїи Славонискїа дищриктѡвъ и҆ наїа по́лна ю҆гова, наїе во҆кинске и҆ наїе о҆рашвичке депутиртовъ камералскихъ.

Поне́же настоящаго време́ни по прошению нашѣ вз҃оу҃зѣ преосвящнѣйшаго и҆ преимущ. Г҃дна Г҃дна Архиепископа и҆ Митрополита Викентїа Іѡановича, общенароднаго протектора, Єго цес. крал. велич. кое их нашьейши двор милостивно єстъ допустилкити Собору, за услишанїе милостивно издатїа Єго цес. крал. велич. резолуцїи, како киса обдржали по҆р҃е привилегїа наши, такожде и теготи наша понизно предложити, кое нам допущено єст. Зато ми ниже име-

новати Епархій Шлавонскїа цѣлое хрїстїанство избравше по между себе наша брата сиа именом: Суботу кнеза из Миолца, и Радована Зѫкн из Кометника мѣсто (васѣх) на̃ тужби сватѣишемѫ Собору предложити и цѣлим обществом поред привилегиах держатиса, и никаго тенора привилегїйскаго неопадати, Ето за приатїе прїати, Ето непримати неприатїе. Зато даємо им сию нашу пленипотенцию, да могу в' мѣсто всѣх на̃ доносити и предлагати на кое й̃ подписуемос̀ и с' нашими крстови потврђуемо (вамѣсто) васех наших печати ради болшаго верованиа.

Югобополѣ и Вировитица шанац.

(M. S.)

† Село Златина кнез Степан са сви христиани.
† Село Вранешевци кнез Марко са сви христиани.
† Кнез Михаил са сви хр̃тиани села Сопїа.
† Кнез Петко „ „ „ „ Вилѣка.
„ „ Љутовой „ „ „ „ Буковице.
„ „ Лука „ „ „ „ Козице.
„ „ Новак „ „ „ „ Мельани.
„ „ Вук „ „ „ „ Кистрице.
„ „ Никола „ „ „ „ Надовци.
„ „ Миат „ „ „ „ Оришца.
„ „ Радоица „ „ „ „ Новаци.
„ „ Новак „ „ „ „ Капинца.
„ „ Дока „ „ „ „ Мединаца
„ „ Радосав „ „ „ „ Бакиѣка.
„ „ Субота „ „ „ „ Миолца.

(Печать.)

Каравинска села В̃гш провизуриата

† Кнез Вукман са сви христиани села Гаѣишка.
„ „ Ђураѣ „ „ „ „ Речине.
„ „ Остоа „ „ „ „ Дегковца.

† Кнезъ Распаръ са сви христиани села Брезовица.
" " Теодор " " " " Градине.
" " Лука " " " " Дугога.
" " Ђуро " " " " Рушани.
" " Матеи " " " " Базїа.
" " Мато " " " " Будровца.
" " Іоанъ " " " " Ирсизовца.
" " Кїела " " " " Борова.
" " Милосав " " " " Пчелика.
" " Станко " " " " Куданице.
" " Петко " " " " Цавудња.
" " Новакъ " " " " Кусоње.
" " Симо " " " " Хума.
" " Никола " " " " Лисичине.
" " Іоанъ " " " " Корнаша.
" " Вуковой " " " " Крива.
" " Нинко " " " " Кузма.
" " Радованъ " " " " Кометника.
" " Теодор " " " " Секулинца.
" " Тадиа " " " " Мељани.
" " Іоанъ " " " " Дреновца.

Вокинска Наїа.

† Кнез Сава са сви христиани села Шелирдика.
" " Радивои " " " Пушине.
" " Паво " " " Поточана.
" " Никола " " " Балинца.
" " Іовица " " " Рибница.
" " Милован " " " Мацуше.
" " Ристивой " " " Лукавца.

Ѻ Ораовичке Наїе.

† Кнезъ Никола Сарајлиа са сви хр̃тани.

Ѻ Нашичке Наїе.

† Кнезъ Степан са сви хр̃тиани и Ђурађ грачанин.

Ꙍ Пожежкога пола наїе.

† Кнез Вук Шеица.

Ꙍ Дакобачке наїе.

† Кнезъ Симо Повучанин са свимъ диштриктомъ.

На леђима стои ово:

Пленипотенциа Епархїи Шлавонїискїа, Югобапола, Наїе вокинске и оравичке депутиртовъ камералскихъ.

Саопштіо

Давидъ Миланковићъ.

III.

НАРОДНИ КОНГРЕСИ ОВОСТРАНИХЪ СРБА.

(Продуженѣ). *

Темишварскій саборъ беше, као што се изъ нѣговихъ заключеня види, врло знаменитъ како за политичну тако исто и за црквенонародну страшу живота народа србскогъ у Аустріи.

У последнѣмъ чланку разложени су постулати народа србскогъ, кое є на темишварскомъ сабору донео заєдно са найвишимъ решеньима, коима су исти постулати одъ краля Леополда II. у гдекоимъ поєдинымъ точкама у целости, а у другима са већимъ или маньимъ изменама одобрени. Онде є такођеръ споменуто было да на неке точке ніе ни изашло никакво найвише решенѣ.

Ко є пажльиво читао заключеня темишварскогъ сабора и найвиша решеня царска, могао є опазити, да є млого штошта заключено, па и одобрено, што до данасъ іошъ никако у животъ ступило ніе. Узроци су томе већъ у кратко наговештени; узроци се ти не ће уклонити све дотле, докле годъ не будемо постигли, како на црквенымъ канонима наше православне цркве

---

*) В. Срб. Лѣт. 1862. I.

основане, тако исто и посебнымъ привилегіяма народу србскомъ обећане и гарантоване црквено-просветне автономіе, коя свой изразъ има у народномъ сабору и у институціяма, основанима у духу и по канонима наше православне цркве.

Тако исто казивани су у прошломе чланку сви они преговори, кои су се водили између законитогъ краля Леополда и угарске дијете зарадъ увршћеня оне точке у законикъ земальскій, коя се тиче означеня политичногъ и црквенонародногъ положая народа нашегъ у земляма угарске круне.

Тешко є рећи, да ли є где подробно забележенъ цео течай саветованя на сабору темишварскомъ при свемъ томъ што се говори, да се неки подробни записци о темишварскомъ сабору кодъ нашихъ некихъ општина находе. Вредно бы было да таки и томе подобни записци света угледаю. Мы ево овимъ саопштавамо званичный записникъ темишварскогъ сабора, као што се у народной архиви у Карловцима налази.

Записникъ

свега онога, што є предъ наймилостивіє одобренимъ народнимъ конгресомъ одъ блаженопочившегъ архіепископа и митрополита Мойсея Путника, због извршиваня славномъ србскомъ народу дарованихъ привилегія, кодъ найвишегъ кралѣвскогъ престола почето, и по нѣговой смрти у Бечу, а и после прилікомъ године 1790. подъ председништвомъ кралѣв. комисара, высоко- и благородногъ г. барона плем. Шмидфелда, Ф. М. Л. и коменданта петроварадинскогъ града, у месецу Августу и слѣдећихъ дана држаногъ народногъ сабора рађено и заключено.

Почемъ є преко кралѣв. угарскогъ наместништва подъ 28. Януар. 1790. г. нѣговой екселенціи госп.

епископу и митрополиту явлѣно, да є нѣгово величаство царъ и краль Іосифъ II., блажене успомене, на молбу угар. сталежа, томъ кралѣвству Угарскомъ начинъ владаня и извршеня права као што є то све до 1780. постояло, опетъ повратіо, и да на ту цель дієту држати може, дозволіо, да є дакле сва одъ почетка високе владе нѣгове, па до почетка текуће године у Угарской уведена поновленя и уређеня тако рећи укинуо:

То є блаженопочивши митрополитъ, да се не бы поводомъ те промене права и привилегіална преимућства клира и србскогъ народа у кралѣвству Угарскомъ, и овоме принадлежећимъ земляма, коимъ годъ начиномъ ускратила или одузела,—за добро нашао, у име целогъ србскогъ народа споменутомъ величаству за потврђенѣ, храненѣ и извршенѣ реченихъ привилегія, и по декрету толеранціє подареныхъ доброчинства, найпонизнію представку 24. Фебр. 1790. год. подъ бр. 1. поднети, а у то исто време и у истый данъ и придворнымъ министрима, и то: нѣг. светлости државномъ канцелару кнезу Кауницу, нѣг. екселенціи госп. грофу Лаци, као и нѣг. ексел. кралѣв. угарск. канцелару грофу Палфи писмима подъ бр. 2. ньиховой велокодушной заштити препоручити клиръ и народъ као и права и преимућства ньина.

Речене высоке особе изволише услѣдъ тога посебно 30. Марта, 7. Априла и 10. Мая исте године у прилозима подъ бр. 3., 4. и 5. нѣговой екселенціи г. митрополиту писмено одговорити, да ће свакомъ приликомъ готови быти, потпомагати благо тако великогъ дела србскогъ народа, напоменувши уєдно, да ни клиръ ни народъ не треба да се бои, да ће успостављенѣмъ пређашнѣгъ земальскогъ устава она права умалѣна быти, коя су православнима патентомъ толеранціє поделѣна, и да є на представку найвышемъ решеню нѣг. величаства поднесену, 4. Мая

одъ стране кралѣв. угар.-ердељске дворске канцеларіе овай одговоръ дошао:

1. У колико су народу дароване привилегіе у изяснитѐномъ рескрипту одъ 1779. године назначене, у толико манѣ подлежи умолѣно одобренѣ каквой запреки или сумньи, што се пакъ

2. молбе сазиваня србскогъ народа и нѣговогъ клира на земальски саборъ тиче, то, — будуħи да поделенѣ седишта и гласа у сабору земальскомъ за оне, кои тога преимуħства досадъ уживали нису, само законодавной власти пристои, — и одобренѣ таковыхъ молба одъ будуħегъ земальскогъ сабора зависи.

Да бы се дакле народу и клиру явило, да ħе се старанѣ за добро нѣгово у садашнѣмъ критичномъ времену и околностима осигурати крозъ выше пута реченогъ архіепископа, ніе пропуштено свима епископима до знаня и далѣгъ саобштеня чуħенѣ свое о томъ изявити, што се и у народу появлюе сумня, као да за нѣгово добро при преустроєню владе ніе ништа — или пакъ текъ нешто предузето, и нареħено є истомъ митрополиту, да сазове некое епископе у Карловце, како бы съ ньима заєдно къ дѣланю приступити могао.

Скуплѣнимъ у той намери епископима, а наиме темишварскомъ, вршачкомъ, бачкомъ, арадскомъ и будимскомъ, изяви блаженопочивши г. митрополитъ узрокъ ньиховогъ сазваня устмено и обширно, и даде прочитати подъ бр. 1. наведену представку; но, будуħи да на велику жалость целогъ србскогъ народа представка ова нѣг. величаство не затече у животу, то се друга истогъ садржая поднесе нѣг. кралѣв. величаству Леополду II. съ молбомъ, да бы у обзиръ узети благоизволіо у садашнѣмъ времену србскій народъ, кои є одъ часа преселеня свога у ове землѣ, па до данасъ съ дужномъ верности светлой кући ау-

стриской оданъ, и да бы нѣг. величаство наймилостивіе наредило да се г. архіепископъ са неколико мужева изъ вышегъ клира и родолюба на будући саборъ, кои ће се у кралѣвству угарскомъ држати, надлежнимъ путемъ, и то съ тога сазове, да се не бы на истомъ у обзиру народа а безъ народа што предузело.

Да бы се дотичне представке саставити, и да бы се оне на конгресу или изъ посебнихъ тужба и молба народа због различнимъ начиномъ учинѣнихъ му запрека, угнѣтеня и штета увидити могле, прочитана су у смислу овогъ донесена найвыша решеня, прочитане су у име целогъ народа подъ 5. Фебр. 1778 найблаженіе успомене царици и кральици Маріи Терезіи поднесене тужбе противъ регуламента нѣн. вел. исте кральице одъ год. 1774. и 1776., као и о овомъ гласећи найвиши изясняваюћи рескрипти кралѣв. угарске дворске канцеларіе и дворскогъ воєногъ савета одъ 1779. године; но, будући се изъ овогъ увидити могло, како су за народъ уведене уредбе, и то за деветъ година четири пута променьиване, шта више, да є и изясняваюћи рескриптъ, што є за управлянѣ клира и народа изданъ, са уведеномъ толераціомъ у многимъ местима подкопанъ и ослабљенъ, то є єдногласно решено, управо найвышемъ двору прибећи и за такимъ постояним системованѣмъ илирскогъ народа настояти, да се у будуће умаленѣмъ слободе и често неєднакимъ тумаченѣмъ народныхъ привилегіа не да повода тужбама и неприликама.

Поменутый г. архіепископъ заключи дакле у той намери путовати у Бечъ, да, — узевши у помоћъ горе наведену представку и упутакъ одъ самогъ нѣг. величаства одъ 10. Юніа подъ бр. 10. наведенъ — съ найпонизніомъ молбомъ у име народа кодъ найвышегъ престола предстане, да бы се наймилостивіе одобрити изволело, да се за архіепископа, за епископе нѣговогъ закона и неколико заслужныхъ особа изъ народа

позивнице на угарски саборъ издаду. На ову молбу издао є нѣг. вел. краль подъ 29. Мартомъ позивнице, и о овой изванредной кралѣв. милости извештенъ є архіепископъ са осамъ епископа по прилогу подъ бр. 11. преко угар. канцелара г. грофа Палфіе подъ 18. Юн. и томъ приликомъ ніе пропуштено, такођеръ кралѣв. угар. примасу г. грофу Бађаніи и другимъ магнатима 23. Юн. по прилогу подъ бр. 12. найвыше мнѣнѣ изявити и испуненѣ тога препоручити; но предвиђаюћи, да ова прошня никако не ће одъ стране угар. сталежа примљена быти, као што се то лако дає изъ одговора поменутогъ г. примаса подъ бр. 13. одъ 6. Юнія увидети — то коє тимъ побуђенъ, коє опетъ наговоренъ одъ неколико у Бечу се онда находећихъ народнихъ людій, усуди се исти митрополитъ подъ бр. 14. поднети 27. Юнія нѣг. величаству молбу радъ допуштеня народногъ сабора.

Нѣгово величаство уважи ту народну прошню, и даде преко найвышихъ дворскихъ места 10. Юнія у єдномъ на клиръ и цео народъ управљеномъ интимату, као што се у бр. 15. види, наймилостивіе изявити, да се не само народный саборъ 15. Аугуста у Темишвару држати, и на нѣму сва народна изискиваня и тужбе предузети могу, него — будући є митрополитъ недавно умръо — да се на истомъ по сили высокогъ интимата одъ 12. Юнія подъ бр. 16., такођеръ и къ избору архіепископа и митрополита приступити може, због чега є на найвышу заповесть већъ свуда о томе явљено, да бы изъ свіюхъ дистрикта на саборъ овай, и то изъ свакогъ сталежа по 25 на брою, у Темишваръ безъ запреке доћи могли, а за кр. комисара именуєе нѣг. величаство г. Ф. М. Л. Іована Шмидфелда.

Далѣ є нѣг. величаство на представку одъ 3. Юлія бр. 17, у коіой се пыта, колико бы се діурне одредило свакоме депутирцу, наймилостивіе преко высокославногъ придворногъ воєногъ савета 18. ист. мес.

подъ бр. 18. опредѣлити благоизволело, да се, — узевши у призренѣ садашню скупоћу, — свакомъ посланику, дакле и милитарцима заєдно съ капетанима, на данъ 3 фор. діурне, маіорима 4 фор. а пуковницима 5 фор. може одредити.

Поводомъ тимъ, да се на место умрлогъ архіепископа и митрополита за будући саборъ новъ архіепископъ избирати има, замоли г. епископъ и администраторъ у представци подъ бр. 19., да бы нѣг. величаство наймилостивіе одобрило, да и епископи ердельски и буковински по постоећемъ обычаю при избору архіепископа учествовати могу; потомъ є 4. Ауг. преко высокосл. придворногъ воєногъ савета подъ бр. 20. истомъ госп. администратору найвыша резолуція послана, како поменути епископи само у избору митрополита учествовати могу, и да осимъ обичногъ броя депутираца при реченомъ избору и србске православне спаіе, дакле изъ арадске, темишварске, торонталске, бачке и толнанске жупаніе 25 депутираца, могу учествовати, и да се дакле за тай случай саборъ изъ 100 посланика састояти има.

Одъ стране горе реченогъ темишварскогъ г. епископа, као карловачке митрополіе администратора, явлѣно є услѣдъ найвышегъ решеня свима епископима, да се народный саборъ одобрава, и уєдно имъ є речено, да се са надлежнымъ властима због избора депутираца договараю, и уобште, да се постараю, да свакій депутирацъ 15. Ауг. п. н. календару овде у Темишваръ, као за држанѣ сабора одъ нѣг. величаства назначено место, са нуждымъ опуномоћеньма неодложно доће.

Кадъ су депутирци изъ сва 4 сталежа приспели, држанъ є пре поздрава и дочека кралѣв. комесара по прописанымъ церемоніама међусобный договоръ, и после обычногъ увода, буду у протоколу подъ бр. 21. назначене особе за дочекъ одређене.

Почемъ є тай актъ свршенъ, буде идућегъ дана 23/16 Авг. бр. 22. г. администратору митрополіе одъ стране краль. комесара наложено, да скупи опуномоћеня свію на сабор посланихъ депутираца, и да иста са спеціалномъ листомъ о ньиховомъ карактеру и сталежу обширно што пре нћму преко депутаціе преда, и то одъ оныхъ посланика, кои, не само да су одговорили прилогу одъ 28. и. м. подъ бр. 23., него и решеню коє є изашло 29. и 31. реченогъ месеца подъ бр. 24., по коємъ су нека одъ тихъ неважећа опуномоћеня одбачена, као што су и неколико сувишныхъ посланика одпусть добили, о чему є у извештаю подъ бр. 25. явлћно; а после тога дало се на знанћ, да ће се прва седница народнсгъ сабора идућегъ дана отворити.

Рађено у Темишвару 21. Ауг. 1790.

Прва седница.

Кадъ се око деветъ сатій пре подне сви за саборъ избрани посланици изъ сва четирый реда у варошкой за држанћ сабора опредћлћной кући искупише, и кадъ кралћвскій за саборъ тай одређеный комесаръ особеномъ депутаціомъ позванъ дође, буду по имепце сви посланици одъ тумача дворскогъ комесара у салу за држанћ сабора одређену позвани, узму по реду свакій своє седиште, и докъ є кралћв. ком. подъ балдахиномъ стаяо, буду одпеване песме за призыванћ св. духа, и прочитанъ креденціалъ, по коємъ се у име нћг. величаства целомъ народу до знаня ставля, да є држанћ сабора подъ председништвомъ за то наименованогъ кралћв. комесара г. Ф. М. Л. Барона Шмидфелда одобрено.

После тога држао є г. кралћв. комес. беседу (бр. 18.) у коіой у име владаоца целу скупштину опоминћ,

да све мысли, саветованя и предузећа на благо најверніє оданогъ србскогъ народа єднодушно и єдногласно употреби, и да за обшту користь ради. А темишварскій владика и администраторъ митрополіє поздрави достойнымъ говоромъ (бр. 26.) г. комесара у име целогъ народа, изказавши найпонизнію благодарность на милости коя є целомъ народу указана тиме, што є допуштенъ саборъ, и препоручи у непрекидной верности и понизности стоећій србско-влашкій народъ и дальой отачаской бриги и заштити нѣг. величаства.

Пре излазка изъ сале напомене г. комес. скупштини, да бы одъ стране народа требало изабрати актуара, и да се о томе има нѣму (ком.) явити. Тогъ истогъ сата преда горекреченый г. комес. г. владики и администратору на цео народъ управлѣну наредбу (бр. 27.) овогъ садржая: како нѣг. величаству благо свію своихъ поданика, а особито верно оданогъ србскогъ народа на срцу лежи, то бы съ великимъ задовольствомъ гледао, кадъ бы се саборъ постарао, да се са предлогомъ о народнымъ захтеваньима и желяма што више пожури, да не бы на народъ, због продуженя скупштине, сувишанъ трошакъ пао. Пословный редъ могао бы овакій быти:

а) Обште народне ствари.

б) О клиру оба реда.

в) О войничкомъ, и

г) о грађанскомъ реду.

Но будући да:

1. Найвећа брига сабора треба да буде на добро целогъ народа у свези са погледомъ на благо државе обраћена, дакле бы и саставакъ о желяма народа врло обширанъ быти морао: то се изискує, да се желѣ и тужбе, кадъ се већъ цела скупштина сагласи, уредно и у кратко, са нужнымъ доказыма снабдѣвене, саставе.

2. Да се кралѣв. ком. списакъ одъ народа поднесеныхъ предмета неодложно предати има, ако то узиште.

3. Наређує се, да се дневне скупштине одъ 9 сатій до 1 сата п. п., осимъ неделѣ и праздника, уторника и петка, држати имаю.

4. Забрануює се у име нѣг. величаства свима, кои немаю за улазакъ у саборъ одъ кралѣв. комесара допуштенѣ, у истый доћи.

5. Сви декрети и опомене одъ стране кр. комесара сабору припослане, мораю се явно прочитати, а писма, што съ друге стране дођу, имаю се неотворена предати кр. комесару.

Услѣдъ тога изабранъ є єдногласно за народ. актуара Пая Марковићъ, регистраторъ при народной архиви, кои подъ бр. 28. у данашньой седници положивши заклетву дужности и вѣрности, добіе таки и упутство за радню свою; а администраторъ опетъ да поднесе о томе извѣстіе кр. комесару.

Друга седница 22. Аугуста.

1. Пре свега измоли г. администраторъ позорность скупштине, и држаше беседу сабору (бр. 29.) у коіой побуђиваше депутирце на ревность за народно и обште државно добро, на заєдничку радню и међусобну любавъ.

2. Прочитанъ є опетъ интиматъ подъ бр. 20. юче сабору одъ кр. комессара припосланъ, и у слѣдъ тога роди се питанѣ:

На кои начин и на комъ основу да се умоли нѣг. величаство, да се српскомъ народу безъ окрнења нѣговыхъ привилегіалныхъ права и преимућства, оснує консистенціа у наслѣдныхъ земляма?

После дуже дебате уговорено є укупно:

Као што сербскій народъ у Угарской и у придруженымъ іой земляма своя права исключльиво базира на своима одъ мађарскихъ кралѣва, а имено одъ Леополда I. у год. 1690 и 1691 добивенымъ, и одъ наслѣдника истога потврђенымъ привилегіяма: то є нуждно, да се на основу истыхъ привилегія основано уређенѣ и народна управа одъ найвышегъ престола измоли, и то:

а) Привилегіално обећаный територіюмъ у єдномъ посебномъ предѣлу, кои бы за себе сачинявао єдно морално тѣло подъ управомъ свога посебногъ магистрата.

б) Да се пажльиво надгледа, да опай део народа, кои не бы могао доћи у искану територію, — дакле бы принуђенъ био, подъ угарскимъ уставомъ остати, — неузнемирено веру свою извршавати може.

в) Граница и одъ садъ некъ зависи одъ дворскогъ воєногъ савета, али у случаю, кадъ бы се због обштегъ каквогъ узрока єданъ део исте редуцирати моро, то онда, да не подпадну граничари ти подъ спаіє, него да имъ се због ньиховихъ заслуга особена преимућства и права даду, они пакъ сами да се придруже народной територіи. Найпосле

г) има се молити, да се осимъ особеногъ магистрата уведе какво дворско место, подъ именомъ илирска дворска канцеларіа, коя бы закланяла право парода и цркве. Планъ, што се за ову точку направіо, и што є целой скупштини прочитанъ, ніє усвоєнъ за то, што ніє све задовольіо, него є одложенъ до прве седнице да се болѣ изведе.

Што се пакъ прописаногъ реда, по коємъ ће се предмети у претресъ предузимати, и паженя прописа тиче, буде заключено:

ad 1. Съ тога кр. комесару писмену захвалницу поднети, уєдно пакъ явити, да є због препо-

рученогъ ускореня раднѣ за добро нађено, да се по ноти подъ бр. 30. назначеной има операціона депутація изабрати изъ посланика свакога реда, коя бы се подъ председништвомъ ген. маіора Барона Папиле имала скупляти и у єданъ протоколъ уводити народне тегобе и захтеве, па ако се исти, кадъ се прочитаю, признаду као целомъ народу обшти, то да се предаду реченомъ кр. комесару на далѣ употребленѣ, почемъ се на то цео конгресъ подпише.

ad 2. Будући, да поєдини предмети коє народъ захтева іошъ нису скуплѣни и развиђени, то се не може таки после прве седнице дати исканый попись истыхъ.

ad 4. Пре свршетка ове седнице дође одъ кр. комесара подъ данашньимъ даномъ издана интимація (бр. 31.), коіомъ се актуаръ у своме званію потврђує, и међутимъ прописує, да сва известія одъ стране народногъ сабора кр. комесару поднесена, у свако доба имаю быти подписана одъ два епископа и два посланика свакогъ реда са актуаромъ заєдно. На ово се одговори, да:

Известія о стварима манѣ важности, коє немаю уплива на народна захтеваня, по досадашнѣмъ обычаю само администраторъ подписує, а важніє предмете и молбе, коє се мораю найвышой пресуди поднети, има цео саборъ подписати.

Трећа седница 26. Аугуста.

1. Явлѣно є скупштини, да є ради избора операціоне депутаціє извештай подъ бр. 32. поднесенъ, и да се очекує потврђенѣ исте.

2. Услѣдъ известія поднесеногъ одъ овдашнѣгъ магистрата кр. комесару, да истый магистратъ обычава седнице своє држати средомъ и суботомъ: явля се одъ стране ком. интиматомъ 24. Авг. бр. 33. скуп-

штини, да се седнице, почевши одъ идуће недѣл, место петка и уторника, средомъ и суботомъ не држе.

3. Опетъ се прочита целой скупштини за будуће устройство народа составлѣный и на немачкій преведеный предлогъ; но будући є истый збогъ неколико противныхъ примедба опетъ целой скупштини место пожеланогъ ублаженя повода дао новымъ тешкоћама и препрекама, то устаде г. секретаръ, кои є саставлянѣ предлога тога на себе узео, прочита обште предходне постулате, и покуша устмено са наведенымъ узроцыма народну скупштину о томе убедити, како бы требало са доказима привилегіалныхъ преимућства обратити се управо на нѣг. величаство, одъ когъ се и будуће добру народа надати има, и то изъ узрока, што народу привилегіама дарована доброчинства и милость царска ни до садъ не могоше у животъ приведена быти съ тога, што су противъ устава кралѣв. Угарскогъ, и што ће се и одъ садъ тешко испунити дати.

Докъ се међутимъ збогъ те ствари међусобно договарало, и докъ су различни узроци навађани, дође у скупштину као обычно позваный кр. комесаръ, и даде своє найвеће незадовольство изявити збогъ толикогъ одуговлаченя са планомъ; и будући, да комесаръ ніє схватіо важность тога дела, то опомене и опетъ цео саборъ, да се пожури израдити своє ствари, єръ саборъ овай зависи єдино одъ найвыше мылости и допуштеня нѣг. велич., па бы узалудно губленѣ времена нѣг. величаству лако повода дати могло, да саборъ распусти.

Далѣ рече кр. комесаръ, како се дознало, да нека г. г. депутирци, ма да су одъ народа на данъ плаћени, безъ да се яве кућама своима одлазе; за то треба да се она г. г. посланици, кои бы одъ садъ узрока имали кући путовати, яве кр. комесару, и одъ нѣга допуштеня за то изишту. После даде г.

комесаръ явно прочитати свой одговоръ одъ 5. Септ. на извештай о бираню операціоне депутаціе бр. 34., коимъ се одобрава речена депутація, наводећи 9 точака, по коима се иста управляти и народне желѣ и тужбе саставляти има; къ томе се у исту одъ стране карловачке обштине и вршачке діецезе изабере іошъ по єданъ, и то Іованъ Живковићъ и оравичанинъ Іоакимъ Ботошъ. Найпосле иште кр. комесаръ да се за протоколисанѣ и за преписе изберу люди способни и поуздани како бы ихъ по своемъ увиђеню после пріймити и потврдити могао; затимъ є г. комесаръ препоручіо г. Сечанцу, да се пожури израдити почетє народне предлоге тако, да бы се у сутрашньой седницы читати могли.

Четврта седница 27. Августа.

Будући є г. Сечанацъ главный предлогъ явно на немачкомъ єзыку а после и на србскомъ прочитао, и будући є истый предлогъ цео саборъ одобріо и усвоіо: послана є обычна депутація, да позове кралѣв. комесара у седницу. Кадъ є ком. дошао, прочитанъ є предлогъ опетъ предъ целомъ скупштиномъ, и буде као важећъ и добаръ обште пріймлѣнъ. Услѣдъ тога нађе се комесаръ побуђенъ слѣдећа пытаня скупштини ставити, чекаюћи на одговоръ и мысли нѣне о тима:

а) Да ли се цела скупштина слаже са предлогомъ, и да ли држи, да су ньиме све желѣ народнѣ исцрплѣне?

б) Иште ли народъ осниванѣ єдне земальске власти, где бы саветници на нѣговъ трошакъ седити и гласати могли?

в) Да ли после жели народъ дворско место подъ именомъ илирска дворска канцеларія имати; и да оно у другомъ пытаню наведено место непосредно одъ речене дворске канцеларіе зависи?

На сва три питања одговори цела скупштина да то „жели.“ Но будући є у реченымъ предлозима искано, да се народу уступи особита єдна область, у коіой бы се завести имао сталанъ народный уставъ, то запыта кр. комесаръ за име те землѣ, узевши наравно у обзиръ, да ли се иста може оделити. Што се нѣга, комес., тиче, то онъ држи: да є србскій народъ и пре рата живіо у Срему, Славоніи и Бачкой, а приликомъ рата єднодушно у опетосвоєно истыхъ предѣла саучествовао, и да већимъ деломъ и садъ тамо живи, дакле да на те землѣ највише права има, кадъ не бы одцепленѣ тыхъ земаля због утеловленя са угарскомъ кралѣвиномъ врло тешко или башъ немогуће было; напротивъ мисли, да бы Банатъ, — где такођеръ већиномъ Срби живе, и кои бы због свога доброгъ положая и граниченя са онымъ провинціяма, коє ће пре или после побѣдоносно оружіе светлогъ аустрискогъ двора освоити и са реченымъ пределомъ споити моћи, — да бы се дакле Банатъ одъ Угарске, коіой іошъ ніє законо утеловлѣнъ, лакше оцепити дао, єръ є и по привилегіяма за одцепленѣ найсходніє место: скупштина дакле некъ добро разсуди околности, па онда некъ се изяви, кои предео она за себе избира, и дали не бы за то Банатъ найзгоднія быо.

Услѣдъ тога изрече се цела скупштина за вечно одвоєнѣ Баната, као найзгоднієгъ места, съ тимъ додаткомъ, како бы се найвыше допуштенѣ и одобренѣ овогъ найпонизнієгъ избора съ найблагодарніимъ срцемъ пріймило, и како бы одъ колена до колена царска та милость и великодушность у вечномъ спомену съ найвећимъ поштованѣмъ остала; но будући, да бы осталый део народа у освоєнымъ и привилегіяма назначенымъ му земляма, безъ икакве свое кривице већомъ страномъ подъ спахіе подпасти морао, а на болѣ руковођенѣ и призренѣ законо право имао: то скупштина себи найпонизніе задржава право, да тога

ради, приликомъ поєдиних постулація, своє обширно мнѣнѣ найвышой милости и одобреню подпесе.

Доказе ове о народной понизности и верности саслушао є кр. ком. съ великомъ радости, увераваюћи целу скупштину, да ће се у пуной мери заузимати кодъ нѣг. велич. за испуненѣ народныхъ жели. После изиште и реченый проєктъ и протоколъ данашнѣ седнице, одъ целе скупштине подписанъ, да бы га вышемъ месту препоручити могао.

Предлогъ се после тога подъ бр. 35. а на србски преведенъ подъ бр. 36. придода съ обичнымъ подписима у протоколъ, и преда се реченомъ комесару съ томъ молбомъ, да бы га истый кодъ найсветлієгъ владаоца найболѣ препоручити изволео.

А што се протокола тиче, заключено є, да се истый данъ преда са подписима и подъ бр. 37. приключенимъ понемченымъ екстрактомъ. У далѣмъ траяню седнице избрана су обштымъ споразумлѣнѣмъ слѣдећа лица за писаре траюћегъ народн. сабора:

Атанасія Несторовићъ, актуар. ађунктъ.
Ђорђе Толнаи, конциписта.
Іованъ Миливоєвићъ,
Урошъ Несторовићъ,
Петаръ Константиновићъ,
} као канцелисте.

Почемъ су иста лица положила явно заклетву, заключено є, явити о томе кр. комесару.

Пета седница 29. Аугуста.

1. Г. г. депутирци скупише се данасъ на време и почемъ су на ново неколико примѣдба рекли, буде предложено пытанѣ: Да ли се онай део народа, кои у Угарской остане, кои дакле не ће доћи у одцепити се имаюћій Банатъ и кои не буде учествовао у уставу те народне територіе, — да ли се и тай

може падати, да ће му се осигурати ње-
гова права у извршаваню закона и гра-
ђанскихъ преимућства?

Єданъ део скупштине, особито онай што живи у Угарской, наведе овде своє узроке изявлююћи осо-бито бригу, да ће тай народъ и одъ садъ имати за-преке у извршаваню свога закона и учествованю у грађанскимъ преимућствима; а томе бы се могло по-моћи, кадъ бы се народне привилегіе угарскомъ уста-ву надлежнымъ путемъ утеловиле. Тай део скупштине не могаше се са подписомъ протокола одъ ючерашње седнице задовольити, съ тимъ манѣ, што се са поши-лянѣмъ истога задоцнило, и што є за добро нађено, да се о тако важномъ предмету валя обширніе и точ-ніе у присутству кр. комесара саветовати.

2. Почемъ є кр. комес. обычномъ депутаціомъ у скупштину позванъ дошао, и почемъ му є обширно явлѣнъ узрокъ, због кога є пошилянѣ протоколар-ногъ извода задоцнѣно, преда му се истый. Г. ком. саслуша са задовольствомъ ово извиненѣ целе скуп-штине, и нареди, да се протоколъ обширно прочита. За време читаня у обадва єзыка саставлѣногъ прото-кола ставляо є кр. комесаръ пытанѣ: да ли є съ њиме цела скупштина задовольна? На то устану племићи изъ оногъ дела землѣ, кои ће подъ угарскимъ закономъ и уставомъ остати, и изяве свое понизно мнѣнѣ, да ни у предлогу ни у протокол. из-воду ніе довольна пажльивость ономъ делу србскогъ народа поделѣна, кои не може живети у оной одъ скупштине за народъ определѣной земльи, коя ће уставомъ своимъ сачинявати єдно морално тело, и за-моле найпонизніе, да бы се у протоколу 4. седнице на краю єданъ параграфъ такогъ садржая ставіо.

На то изяви цела скупштина, да ће свака кралѣв-ска наредба одъ народа съ найвећомъ благодарношћу пріймлѣна быти, коя на то узиде, да не само прави-

легіялна права великогъ дела народа, кои ће подъ угарскимъ уставомъ остати, чува, него да и у другимъ, изъ земальске системе истичућимъ преимућствима учествує, да не бы морао народъ тай доћи до оногъ жалосногъ искуства, до когъ є у прећашня времена млогоструко долазіо, у пркосъ обећаваной привилегіялной заштити.

Кадъ се тай додатакъ съ дозволенћмъ кр. комесара на молбу скупштине у протоколъ уведе, буде истый одъ свіюхъ подписанъ, и за далѣ употребленѣ съ найвећимъ поштованћмъ кр. комесару у скупштини преданъ.

3. Изъ извештая одъ 7. Септ., у комъ су кр. комесару главни предлози народа саобштени, нађе комесаръ повода опоменути целу скупштину, да бы депутація, што є за састављанѣ народныхъ предлога и изискиваня одређена, одъ сутра редовно, и то одъ 9—12 сатіи, по напутку одъ нѣга (комес.) добивеномъ, постулате свакога сталежа скупляти могла.

4. Докъ иста депутація трає, не мора се читава скупштина свакій данъ скупляти, него чимъ се тегобе єдногъ сталежа саставе и увиде, могу се на саветованѣ г. г. депутирци гласомъ звона у скупштину позвати.

5. Кр. комесаръ предлаже, да бы нуждно было предъ вратима саборске сале єдногъ вратара наместити, кога бы дужность была на то пазити, да за време седнице у седницу нико не улази, кои онде посла нема. Истомъ вратару да се преда листа свіюхъ посланика, а да му се на данъ плати 1 фор.

Кадъ су изъ сале одлазили, наложи кр. комесаръ да се точке 3. 4. и 5. іошъ данасъ у протоколъ уведу и нѣму подшесу.

Шеста седница 16. Септембра.

1. Кр. ком. изявлює своє найвеће задовольство

предъ целомъ скупштиномъ съ тога, што є имао пріятну прилику, коє средствомъ свога извештая одъ 7. т. м., коє са шиланѣмъ преліминарныхъ прошня народныхъ, нѣгов. вел. сасвимъ задовольити; притомъ обећава, да ће се и у будуће свакомъ приликомъ найискреніє заузимати за благо целога србскога народа. После тога прочитано є найвыше на кр. ком. управлѣно ручно писмо, у комъ є нѣг. величаство своє отачаско задовольство у обзиру народныхъ предлога наймилостивіє изявити изволело, обећаваюћи народу свою кралѣвску милость.

Цела скупштина изяви найтоплію захвалность реченомъ кр. комесару на нѣговомъ наклонѣномъ подупираню и спровођеню народнихъ жеља, и нѣг. велич. наймилостивіемъ владару на нѣговой бризи и найвышемъ заузиману за благо народа; уєдно замоли скупштина, да се нѣна захвалность на высокоцепѣной мылости нѣг. велич. найопширніє изяви, и да то епископи окружницама и другимъ члановима народа обяве, да бы народъ све већма ячао у вѣрности и ревности спрамъ нѣг. велич.; па што и кр. ком. драговольно пристане.

2. Г. Іованъ Авакумовићъ прочита свою дедукцію оныхъ дунавскихъ, потискихъ и мармарошкихъ дистрикта, кои су пре были подъ милиціомъ, а садъ су подпали подъ камару, и приключує єданъ кралѣв. оригиналный патенатъ одъ год. 1751. подписанъ нѣн. велич. блаженопочившомъ царицомъ, кои истина обећава, да се исти дистрикти немаю бояти насиля због поуніяћаваня, ни опасности какве због свога иманя, али є при свемъ томъ унія уведена у Срему, а милитарска се места и садъ продаю спаіяма; за то бы валяло умолити:

а) Да се у поменутымъ дунавскимъ, потискимъ и мармарошкимъ дистриктима, обзираюћи се на ньихову верность и заслуге, изврше права, коя имъ по привилегіяма приличе, и да се спаиска противъ при-

вилегія уведена власть, особито у Шиду, Черевићу, Чалми и Паланки, са свимъ укине.

б) Да се привилегія потискогъ дистрикта законо експондира, и после ипартикулира. Найпосле

в) Да се привилегія велико-кикиндскогъ дистрикта, кою є ческа дворска канцеларія издала, у свима точкама непроменѣна задржи, и да се субординація, кою одъ реинкорпораціе Баната са кралѣвиномъ Угарскомъ противъ привилегіе торонталскій комитатъ надъ истимъ дистриктомъ извршує, са свимъ уништи.

Заключено є, да се молба ова приключи операту предпоследнѣ операціоне депутаціе, и кадъ є ова прочитана, примети

З. Г. Сава Текелія, да є нуждно, да се и мармарошко окружіе тако исто у обзиръ узме. На то буде истоме препоручено, да онъ изради изясненя у обзиру тога, чега се истый драговольно приміо съ тымъ обећанѣмъ, да ће изясненя та сутрашньой седници поднети.

4. Наређено є, да се има протоколъ главныхъ народныхъ седница за два дана на немачкій превести.

5. Сервицкій посланикъ и уедно асистентъ при народномъ фонду обећава свечано, да ће за данасъ осамъ дана, у договору съ г. администраторомъ, капетаномъ Татомировићемъ и Атанасіемъ Марковићемъ, поднети скупштини заостале рачуне народногъ фонда заедно са нуждным документима.

6. Изабрани су єдногласно епископъ бачкій Іовановићъ, Марко плем. Сервицкій и капетанъ Татомировићъ и Марковићъ, да таки у Карловце путую, чимъ речене рачуне поднесу, и да заедно са инвентарнымъ комесаромъ изасланымъ одъ милитарногъ делегаціоногъ суда у Петроварадину, заоставштину покойногъ архіепископа Мойсея Путника по постоећимъ прописима найточніе у инвентаръ уведу, и да оне ствари покойникове, коє за нужно нађу, добро и

брижльиво сачуване овамо у Темишваръ донесу, како бы се явномъ лицитаціомъ продати могле.

7. Овомъ приликомъ опомене Сава плем. Текелія у име целе скупштине, да бы — будући ће се садашній народный саборъ по изяви кр. комес. скоро свршити, — требало приступити къ избору новогъ архіепископа. На ово одговори кр. комесаръ: докъ се годъ све народне ствари по саборскимъ саветованьима и заключцыма сасвимъ не уреде, не чини се нуждан быти изборъ новогъ митрополита, а кадъ томе време дође, онда ће се то већъ сабору явити.

Седма седница 20. Септембра.

Услѣдъ оногъ у 6. седницы прочитаногъ найвышегъ ручногъ писма, даде кр. ком. целой скупштини интиматомъ одъ 27. пр. месеца подъ бр. 38. изявити: како є нѣг. величаство оне четырый главне молбе, кое є скупштина у име народа комесару поднела, милостиво пріймило, и како се, — услѣдъ подпуногъ задовольства са досадашньимъ понашанѣмъ сабора при саветованю, а не манѣ услѣдъ подпуногъ повереня, кое народъ у нѣг. величаство полаже, — са наймылостивіимъ царскимъ обећанѣмъ изразити благоизволело, да ће му найвећа брига быти, да толикомъ повереню за државу тако заслужногъ народа подпуно одговори. Међутим жели нѣг. велич. после повратка свога изъ Франкфурта, да му се поднесе елаборатъ садашньихъ жеља народа и повдиныхъ сталежа, да бы нуждне мере употребити могао, и обећава, да ће на обште умиренѣ основати єдну дворску власть, коя ће непрестано цео народъ заступати, права и привилегіе истога чувати, слободно и явно извршаванѣ закона нѣговогъ обдржавати, и о свему што се на благо и добро народа клони, бригу водити.

Ово найвыше мышленѣ саобштава се посланицы-

ма, да бы га свакій обштини своіой одъкое є избранъ при повратку своме саопштити могао.

Међутимъ како є нуждно, да саборъ речене постулате на време изради и да ихъ поднесе, то є закључено:

Писмено благодарити кр. комесару на найвышой той изяви, а исту молбу и ручно писмо ц. величаства изъ велике благодарности свакоме пароху у србскомъ єзыку припослати, да се у цркви чита, и да се за духовечно благо нѣг. вел. моли, као што є то и овдашный клиръ заключіо у идућу неделю чинити. Такођер є заключено да се умоли кр. ком., да допусти верно преписати найвыше ручно писмо одъ 27. Септ. и у протоколъ народногъ сабора за вечну успомену увести.

NB. По мышленю скупштине изказана є благодарность целогъ сабора кр. комесару, а народу су саобштили епископи и подручно свештенство по прилогу подъ 39. найвыше ручно писмо.

Осма седница 23. Септембра.

Асистенти карловачке епархіе и народногъ фонда, г. администраторъ митрополіе и г. Марко плем. Сервицкій поднисе три подъ данашиимъ даномъ и месецомъ саставлѣна рачуна о народнимъ фондовима, приключивши тима рачунима єданъ сумаранъ изводъ. Изъ овога се види, како су ти фондови до конца Октобра текуће год. на 203,717 фр. 25 кр. нарастли. Будући да нико не имаде нити шта да примѣти, ни да забави, изяви целе скупштина своє задовольство о томъ, што є тай фонд подъ управомъ пок. митрополита М. Путника и судѣлованѣмъ горенаведеныхъ гг. асистента тако добро напредовао. Умножай тыхъ фондова има се приписати єдино заслузи речене господе, и цела скупштина заключи у име народа покойногъ митропо-

лита у благодарномъ спомену задржати, а реченымъ асистентима топлу свою благодарность изявити. Но почемъ се у предреченой суми нашло нешто дуга и заостатка, кои или ніе скуплѣнъ или е већъ одъ неколико година подъ процессомъ, то примѣти комесаръ да бы нуждно было, да се изради болѣ изясненѣ о таковымъ сумньивымъ и дуготраюћимъ дуговима, и да се сабору предложи, на кои бы се начинъ ти дугови и заостатцы искупити могли. На ову цель придодана су као помоћници асистенту Сервицкомъ іошъ слѣдећа лица:

одъ клира: Г. Босилѣвићъ, архим. месићкій.
Г. Михайловићъ, прота вуковарскій.
„ милит. Г. Татомировићъ, капетан.
„ праћан. Г. Топа Богоєвићъ.
Г. Іованъ Авакумовићъ.
Г. Пая Цветковићъ.
Г. Пая Марковићъ, актуаръ.

При краю седнице буде договорено, да се протоколъ одъ сваке прећашнѣ седнице на србскомъ єзыку прочитати има.

Девета седница 24. Септембра.

Почемъ є прочитанъ протоколъ одъ прећашнѣ седнице на србскомъ єзыку, напомене комес. целой скупштини, како бы између осталога за добро народа од велике користи было, кадъ бы се изнашла довольна средства за осниванѣ народ. клирикалне семинаріе, за умерену дотацію вышегъ и нижегъ клира, за обдржаванѣ архіепископско-консисторіялнихъ апелација и другихъ діецезалнихъ консисторія. Будући се пакъ изъ ючне предложеныхъ рачуна нар. фонда увидило, да истый ніе у стању ни општенародне потребе са каматима своима намиривати, то се пыта, да ли се десетакъ, кои народъ по привилегіяма одъ царева и кралѣва дарованымъ одъ єдноверника своихъ добивати

пуно право има, може истргнути изъ руку онихъ, кои данасъ истый десетакъ уживаю, єръ се зна, да су съ ревиндикаціомъ истогъ десетка млоге тешкоће и сумнѣ скопчане? Међутимъ є іошъ и то познато, да є свакій грађанинъ дужанъ на потпомаганѣ општегъ народногъ блага изъ свога собственогъ имања по могућству прилагати. Нека се дакле народъ побрине за помоћь при постизаваню речене користне цѣли, а скупштина нека своє мнѣнѣ о той ствари изяви у идућой седницы.

У томъ су предана скупштини два молбена писма, коя є г. ком. преко г. администратора скупштини на развиђенѣ и пресуђенѣ припослао. Єдна є молбеница Петра Стефановића земунскогъ трговца и Дамяна Каулиціє новосадскогъ кньиговезца, а друга одъ Ємануила Янковића новосадскогъ кньигопродаваоца; у обадва писма умолява се нар. саборъ, да бы се съ молбомъ обратіо на нѣг. величаство, да се у средини народа оснує србско-влашка кньигопетатня.

Реченый Янковићъ наводи, кадъ бы му народъ 10 пр. напредъ дао и кадъ бы се продая кньига нѣму оставила, да бы по нѣговомъ рачуну одъ исте кньигопечатнѣ народъ имао годишнѣ 38,000 фор. чистогъ прихода. У колико є реченый добитакъ истинитъ, развидиће по налогу скупштине, г. Стеванъ Вуяновићъ.

Десета седница 25. Септембра.

Поводомъ у прећашньой седницы одъ комес. учинѣногъ предлога, доказує администратор митрополіє, како бы нуждно и користно было, кадъ бы се народный саборъ постарао, да изнађе средства за умерено дотиранѣ клира и за обдржаванѣ млогожелѣногъ семинаріума; єръ свакій изъ искуства зна, да є иначе не могуће искати лица одъ особите способности и знаня, да се дакле и народъ слабіємъ напредку у изображеню

надати има. Да бы ту цѣль постигли, нужно бы было ударити саразмеранъ порезъ на народъ, али будући є познато, да се народъ одъ дужегъ времена тужи, да съ обзиромъ на друге народе овога кралѣвства млого выше трошка има, као на примѣръ: осимъ обштегъ данка и дужностій, обржаванѣ своихъ владика, свештеника, учителя, црква и школа, — да бы дакле новъ овай порезъ за дотиранѣ клира народу врло тешко пао, — то мисли администраторъ: да народу не остає друго, него на основу народныхъ привилегія найпонизніє молити нѣг. величаство, да бы найми-лостивіє дозволило, да се десетакъ одъ камералныхъ добара на обдржаванѣ нуждныхъ овыхъ народныхъ захтеваня употреби, и да се тай десетакъ, кои су камерална добра противъ садржая народныхъ привилегія себи присвоила, одъ истыхъ путемъ суда изиште.

За тымъ є єдногласно заключено, изъ преднаведеногъ узрока найпокорніє замолити нѣгово величаство за реченый десетакъ, и у случаю, ако се катол. клиръ томе успротиви, да се истый путемъ процеса тражити може. Ако пакъ и то не буде довольно на речену цѣль, то ће народъ радостно недостатакъ прилаганѣмъ попунити. Међутимъ су одређена доле наведена лица, да направе предлогъ: колико се може дати годишнѣ на обдржаванѣ архи- и другихъ епископа; колико на осниванѣ и обдржаванѣ клирикалне семинаріє; на плаћанѣ свештеника и учителя и на дотиранѣ свештенства, као и архи- и другихъ епископскихъ консисторія.

Одъ стране владика: Г. Петровићъ, администрат.
Г. Іовановићъ Шакабентъ.
„ стр. манастыра: Г. Игнятіє Милоєвићъ, арх.
Г. Єфта Котуровићъ, арх.
„ стр. свештенства: Г. Лука Николићъ, прота.
Г. Пантелія Тршићъ, прота.

Одъ стр. милитараца: Г. Узелацъ, капетанъ.
Г. Шупльикацъ, лаћманъ.
„ стр. граћана: Г. Стеванъ пл. Монастерли.
Г. Григоріе Миковићъ.
Г. Стеванъ Новаковићъ.

Єданаеста седница 26. Септембра.

Подъ 5. о. м. явіо є кр. комесаръ скуплѣнымъ посланицыма опширно, да су желѣ и потребе посланика у протоколъ уведене и нѣг. величаству ради найвышегъ и найправеднієгъ решеня поднесене. Главанъ предметъ, кои се тиче млого желѣногъ блага народногъ, састои се у овымъ точкама:

1. У осниваню єдне семинаріе.

2. У уређеню апелаторіе и осталихъ епископскихъ консисторія, и

3. У могућой дотаціи вишегъ као и осталогъ клира.

Къ томе є необходно нуждно фондъ єданъ основати, да се све ове потребе намирити могу. Сада постоећій народный фондъ дає пакъ на ту цель по рачуну до конца Окт. т. г. поднесеномъ и явно прочитаномъ не више него 8000 фр. на годину. Прочитаный проєктъ умрлогъ г. архіепископа Путника не може имати ни каквогъ обстанка, будући да онъ годишнѣмъ прилогу на различне сиромашне манастире и цркве темель полаже, и премда народъ заиста право има на десетакъ, о чему ће се нѣг. велич. найпонизнія представка учинити, то се ипакъ међутимъ изискуе, да г. г. депутирци средства у обзыръ узму, одкудъ ће моћи народъ на ту цель штогодъ принети. Г. владика и администраторъ архієцезе представи за тимъ и кралѣв. комесару, да не бы ни найманѣ нецелисходно было одредити єдну ванредну депутацію, коя бы у

име целе скупштине дотичанъ предлогъ учинила и осебно га народу поднела.

Кр. комесаръ дође у конгресъ и заиште дотичный записникъ, и пошто є предлогъ истогъ преданъ, запита онъ, да ли су чланови ове депутаціе опште одъ свакогъ сталежа бирани; пошто се потврди, да є изборъ у целои скупштини био, и пошто є поменутый предлогъ подписанъ, изяви кр. комес. скупштини, да има она 28. о. м. поднети предлогъ и средства, коя ће на то служити да се обштекористна цель постигне.

Дванаеста седница 27. Септембра.

О рачунима гг. асистента, кои се тичу народногъ фонда, поднела є за то определѣна ванредна депутація подъ 5. о. м. своє мнѣнѣ и примедбе скупштини; и пошто су ове разабране, буде єдногласно закључено, да се у Осеку налазећа и карловачкой діецези припадаюћа кућа, заєдно са грунтомъ и ливадама, не продає явно на дражби, већъ да се преда пакрачкомъ владици г. Ћирилу Живковићу подъ условомъ, кои є самъ г. владика конгресу предложіо, а тай є условъ да г. владика одъ дана преузиманя ове кућe у народный фондъ облигацію да и реверсъ да онъ на истомъ кућишту по могућству кућу начинити, и после смрти своє кућу са грунтовима и међутимъ учинѣнимъ поправкама безъ сваке накнаде, не своме наслѣднику у пакрачкой дієцези предати, већъ народу завештати има. Иста намера г. владике буде за врло изредну одъ целе скупштине припозната, и за то г. владицы општа єдногласна захвалность изявлѣна.

Будући да вапредна депутація у своимъ примедбама о рачунима народногъ фонда споминѣ, да є нужно, да се заоставштина умрлогъ г. архіепископа Путника инвентара, и за продаю поднесено покућ-

ство изъ Карловаца овамо пренесе, то се у ту сврху опетъ уговорило, да се лица, што су у записнику 6. седнице назначена, приправити мораю, да могу у будућій понедельникъ у Карловце одпутовати.

Г. Сервицкій поднесе примедбе своє на бр. 41., на кои бы се начинъ могло постигнути, да народный фондъ расте, и то како бы у будуће за праваць требало узети, да новонаименоване владике обвезани быти мораю, како заоставшій дугъ своихъ предходника, тако и приходе, што за време докъ є дієцеза удова долазе, скупити. Пропусте ли пакъ то учинити, онда треба да народный фондъ има право, да се одъ прихода, коє новый владика добіє, наплати.

ГГ. владике дигну се противъ тога, єръ и онако докъ се упразнѣна епархія не попуни новимъ дієцезаномъ, упразнѣнимъ дієцезама управляю администратори, и ови свою ремунерацію добіяю, одкудъ излази, да є ньихова дужность, заоставшій дугъ умрлогъ као и привремене приходе утеривати, и гг. асистентима предати. Узимаюћи у обзиръ ове околности у обште є решено, да за одклоненѣ свіюхъ тегоба, што се при утериваню привременихъ прихода у упразнѣнимъ дієцезама догађаю, наименованомъ администратору осимъ осталихъ дужности нѣговогъ званія и та се наложити има, да приходе, кои за то време докъ є дієцеза упразнѣна, падаю, пре по што преда дієцезу новомъ владици, покупи, и колико иза нѣга дуга остане, да сврху истогъ новомъ владици списакъ преда, где є, колики є, и одъ когъ се времена дотира дугъ; а новый се владика обвезує заоставши дугъ по преданомъ му списку утеривати и своє приходе одъ дугуюћихъ обштина пре не искати, докъ се одъ овихъ народный фондъ найпре са свимъ не намири.

На другу точку предлога примећує кр. комес., да у обзыру расправляня заоставштина архіепископа

и епископа највише упутство постои, по комъ свагда по єданъ г. асистентъ при томъ быти мора.

На 3-ћу позицію, где се налаже да се народна каса са облигаціяма и ключевима само єдномъ асистенту повери, — због болѣ сигурности решено є, да се и у будуће кодъ досадашнѣ обозрителности остане, т. є. да се народна каса подъ трострукимъ затворомъ и троструко различнимъ ключевима у архидієцези чувати има.

На 4. точку примећує поменутый г. асистентъ, да се и самъ г. архіепископъ за драгоцености и друге архидієцези припадаюће орнате бринути има, а не као што недавно изишавша одлука прописує, да се безъ архіепископа само асистенти као конвенти имаю сматрати; по томъ буде обште решено: да се обе стране за безбедность неприкосновеногъ имања и за драгоцености старати имаю.

5. и 6. точка буду одобрене.

Што се тиче 2. оделења пропозиція, и то прве точке изъ тогъ, т. є. да она дієцеза, изъ коє се архіепископъ избере, чрезъ 6 година мора быти празна, за коє бы време народный фондъ знатанъ капиталъ одъ привременихъ прихода могао добити: буде єданъ део томе противанъ, а други є налазіо то за корисно, и тако о овомъ предмету не донесе се никакавъ закључакъ.

Кодъ 2. точке, по коіой се новоизбраный архіепископъ за неколико година на 18,000 фр. годишнѣгъ прихода ограничава, а осталый приходъ народномъ фонду се дає: изявлює г. ком. целой скупштини, како бы не мало трошка требало, да се ньихова намера постигне, и постави питанѣ, да ли скупштина мисли, да бы архіепископъ са 18,000 или 20,000 фор. годишнѣгъ прихода достойно своме карактеру и достоянству живити, и отудъ кућне своє трошкове, не урачунююћи конзисторіялне потребе и наплате, подми-

ривати могао? Будући да є време за претресанѣ овогъ питаня врло кратко было, то є оно до прве седнице одложено.

Тринаеста седница 28. Септембра.

У подпуной скупштини донео є г. Сечанацъ у присутству г. ком. свою обширну референду, да се све оно, што народъ у обште и напосе посредствомъ операціоне депутаціе кодъ Н. Вел. молити мысли, на три дела поделити може, да се

1. докаже, како бы се народъ и клиръ у будуће осигурао одъ повреда, коє су му у прећашня времена нанесене;

2. да предложи начинъ, на кои се може народъ и клиръ у болѣ станѣ довести;

3. да се предложе предмети, кои се тичу свакогъ сталежа, обштине, и поєдине странке народа.

После тога читао се првый део овогъ предлога на немачкомъ и србскомъ єзыку. Што се тиче другогъ дела, обећа пре свега поменутый г. Сечанацъ таковый у првый понедельникъ израђенъ поднети, на што кр. комес. примети, да треба гледати, да се ови предлози не само съ основанимъ документима подупру, већъ да се треба обазрети и на средства, што ће се у истимъ предлозима навести, и на ньихову упутность, єръ у противномъ случаю исти не ће быти примлѣни.

Поводомъ питаня, одъ кудъ да се за осниванѣ клирикалне семинаріе фондъ створи, и да ли се за то не бы одъ манастира, кои савъ приходъ не потроше, сувишакъ могао употребити? — буде цела скупштина за то; за тимъ прочитаю на ту цель изаслани посланици изводь рачуна манастира Бездина за три године єдно на друго, и извештай о стању овогъ манастира.

На то запита кр. ком., да ли цела скупштина има право свіюхъ манастира рачуне прегледати, и сувишке

коій преостану иза пристойногъ издржаваня калуђера, на опште добро народа и клира употребити? Ово питанѣ потврде сви овде скуплѣни сталежи. Међутимъ месићкій архимандритъ г. Василѣвићъ у име манастира изяви, да почемъ су некои одъ банатскихъ манастира текъ недавно се искупили, и іошъ у дугу стоє, и по томе съ манастирима сремске дієцезе никако се успоредити не могу, да бы требало молити, да се прилаганѣ одъ стране банатскихъ манастира за издржаванѣ семеништа или другихъ народу и клиру корисних завода удеси по ньиховомъ садашнѣмъ станю.

Да се у осталомъ, по примеру како є иманѣ манастира Бездина извиђено, и кодъ манастира осталихъ дієцеза ревизія учини, и сувишакъ екстрактима докаже, определѣни су гг. Сечанацъ и капетан конян. г. Чехманъ, као чланъ кр. дв. комисіе, да рачуне манастира прегледаю и скупштини поднесу.

Четрнаеста седница 30. Септембра.

Кр. ком. поново є опширно разложіо како славна скупштина осниванѣ єдне семинаріе за нужно налази, надаюћи се, да ће отудъ добрихъ свештеника и валянихъ нар. учителя добити. Исканѣ ово у толико више служи на часть народнимъ депутирцима, што исто има за основъ одржанѣ и морално изображенѣ целогъ народа, дакле право добро овога. О овой ствари изражена мнѣня, како бы се ова корисна цель постигла, была су већиномъ поделѣна.

Изъ регулаціоногъ плана буковинскихъ манастира може се увидити, како є свакомъ калуђеру доволянъ онай трошакъ, што му є по мери нѣговогъ звания и достоянства на рану и одећу одређено. У каковомъ одношаю пакъ трошакъ нашихъ манастира наспрамъ буковинскихъ стои, показуе извештай, што є дао кр. комесаръ сврху манастирскихъ рачуна извести.

Почемъ се изъ реченогъ извештая чудновата разлика у издаваню увидила, то примети ком. да му ніе ни изъ далека намера сремске и друге калуђере предъ целомъ скупштиномъ увредити, ако имъ напомене како се и самомъ рубрикомъ куйна не мало уштедити дае. После увиђа се изъ извода трогодишњегъ манастирскогъ рачуна у свима дієцезама, учињногъ одъ кр. комесара, да после намире годишньихъ потреба не само доволянъ сувишакъ у готовини преостане, већъ да се капиталъ некоихъ манастира найвише овде и онде подъ интересъ не издае, дакле на штету лежи. Кодъ тако важне ствари дакле оставля кр. комес. на волю славной скупштини, да слободно реши, не бы ли корисно и праведно было, преустроєнѣ манастира по начину онихъ у Буковини учинити, и тако сувишакъ кои преостане — као што се sub 1 видило — на издржаванѣ семинаріе определити, безъ да се и найманьи уштрбъ овомъ или ономъ манастиру нанесе? Будући су дакле сва три єталежа скупштине за подизанѣ овогъ општекорисногъ завода были, прочитаю се изводи трогодишньихъ манастирскихъ рачуна, коима се доказало, колико свакій одъ овихъ манастира годишнѣгъ прихода имати може, и колико готовине остане у каси и у натураліяма. Пошто су се пакъ у овимъ рачунима неки недостатци показали, то да бы се добро извидили, буду заедно съ чланомъ дв. ком. г. капетаномъ конян. Чехманомъ следећа лица изаслана:

Одъ клира: арх. месићкій, г. Василѣвићъ.
намесникъ бођанскій.
Одъ милитара: г. капетанъ Иђидовић.
Од племства: г. Марко плем. Сервицкій.
Ђорђе плем. Миковићъ.
Одъ грађ. реда: г. Новаковићъ, дворскій агентъ.
Октоверіе Марковићъ.

После овогъ буде другій ючерашньой сѣдницы подпесеный део народногъ предлога прочитанъ, и

пытанѣ ставлѣно, колико свакій владика на издржаванѣ семинаріе и консисторія сваке године принети може? На то питанѣ буде у одсутству бачкогъ и арадскогъ владике ова добровольна изява дана. На речену цель даю годишнѣ:

1.	архіепископъ	6000	фр.
2.	темишварскій владика Петровићъ .	1000	„
3.	вршачкій владика Іов. Шакабентъ	1000	„
4.	бачкій „ Іовановићъ .	500	„
5.	арадскій „ Авакумовићъ .	500	„
6.	пакрачкій „ Живковићъ .	150	„
7.	будимскій „ Стратимировићъ	200	„
8.	карлштатскій „ Димовићъ . .	150	„
		9,500	фр.

Петнаеста седница 1. Октобра.

Пошто є пре свега ковильскій арх. Іованъ Раићъ у скупштину позванъ, буде прочитанъ выс. интиматъ, што є кр. наместништво на темишварскогъ владику г. Петровића управило, изъ кога се дознало, како є нѣг. велич. поменутогъ архимандрита за преводъ месечнихъ предика съ рускогъ на србскій у знакъ своегъ благоволенія и задовольства съ крстомъ на златномъ ланцу одарити благоизволело. Пошто є администраторъ митрополіе г. архимандриту Раићу неоцениывый овай даръ на вратъ метнуо при честитаню целе скупштине, изяви истый понизну захвалность свою нѣг. вел. у лицу кр. ком.

На издржаванѣ семинаріе прилагали су сви манастири у следећой мери:

1. класа 15 pro Cento.

1.	Манастиръ Крушедолъ .	900	фр.	кр.
2.	„ Гргетегъ .	975	„	„
3.	„ Опово .	790	„	„
4.	„ Язакъ .	675	„	„

5.	Манастиръ	Бешеново . .	675 фр. — кр.
6.	„	Шишатовацъ .	900 „ — „
7.	„	Кувеждинъ .	990 „ — „
8.	„	Бездинъ . .	990 „ — „
			7095 фр. — кр.

2. класа 12 pro Cento.

1.	Манастиръ	Ремета . . .	360 фр. — кр.
2.	„	Врдникъ . .	480 „ — „
3.	„	Привина Глава .	420 „ — „
4.	„	Беочинъ . .	480 „ — „
5.	„	Раковацъ . .	420 „ — „
6.	„	Св. Ђурађъ . .	360 „ — „
7.	„	Месићъ . . .	360 „ — „
8.	„	Ходошъ . .	420 „ — „
9.	„	Ковиль . . .	420 „ — „
10.	„	Оравица . .	216 „ — „

3. Ови манастири, као што се обште пронашло, имаю због познате оскудице за садъ овако прилагати:

1.	Манастиръ	Фенекъ . .	100 фр. — кр.
2.	„	Бођани . . .	100 „ — „
3.	„	Златица . .	24 „ — „
4.	„	Шакра . . .	100 „ — „
5.	„	Лепавина . .	25 „ — „
6.	„	Гомирђ . .	50 „ — „
7.	„	Воиловица . .	100 „ — „
8.	„	Грабовацъ . .	100 „ — „
			11,630 фр. — кр.

Месићкій арх. г. Василѣвићъ, пошто є изявіо, како су ови на опште добро смераюћи прилози на свакій начанъ справедльиво учинѣни, засведочіо є у присуству свіюхъ гг. депутираца свою ревность тиме, што є изявіо, да ће се свойски заузети за испуненѣ учинѣнихъ пропозиція.

Затимъ буду племићи питани, колико они за напредакъ народный сваке године, или єдаредъ за свагда мисле приложити? Марко плем. Сервицкій, кои се већъ довольно заслужанъ за народъ показао, обећава єдаредъ за свагда на поменуту цель 1000 фр.; остала гг. властела изявлюе, да ће сутрашньой седници о томе изясненѣ своє поднети.

Докъ се тако о благу народномъ саветовало, нашло се у опште за корисно, шта више за нужно, да се по примеру осталихъ напредніихъ народа и општина и кодъ србскогъ народа, у колико є могуће, особита фундація за стипендіе оснуе, одъ куда ће се известанъ брой сиромашнихъ ђака издржати. У ту цель єдногласно є заключено 32 стипендисте издржавати, кои су у 3 класе поделѣни:

У првой класи	8	съ годишньи	250 фр.	—	2000 фр.
„ другой	„ 8	„	„	150	„	— 1200 „
„ трећой	„ 16	„	„	80	„	— 1280 „
					Свега	4480 фр.

Тимъ єдногласнимъ заключкомъ да право приманя и предлаганя такихъ стипендиста высокомъ двору архіеп. апел. консисторіи пристои.

а) Прочитане су билансіе сврху народнихъ фондова, ньиховихъ годишньихъ прихода, и нуждних издаваня за подмиренѣ општихъ потреба;

б) прочитана є реферада о предложеномъ плану сврху основаня србско-влашке штампаріе и отудъ за народне фондове проистичуће користи;

в) изява спахія о издржаваню семинаріе и стипендиста;

г) прочитанъ є изясняваюћій рескриптъ, да бы се точно пазило ако бы се имало што нань приметити.

Шестнаеста седница 2. Октобра.

1. Приступило се къ читаню коначногъ рачуна

сврху готовине нар. фонда, одбивши годишня издавания на одржаванѣ онихъ установа, коѥ су на користь клира и народа предложене. Па будући се одавде увидило, да се на потребе изискуѥ годишнѣ 33,280 фр. 53 кр., то недостаѥ за намиренѣ овихъ потреба іошъ 2229 фр. 7 кр.

За тимъ ѥ кр. ком., ясно увидивши да фондъ овай ніѥ доволянъ, благоизволіо целу скупштину уверити, да ће се кодъ нѣг. вел. колико ѥ већма могуће постарати, да оно испуни молбу народа, да бы тако истый добіо по привилегіяма припадаюћій му десетакъ.

За ову благонаклоность захвали се цела скупштина пристойно. Г. кр. ком. изяви далѣ, да у случаю, ако се молби због десетка не бы задоста учинило, преостаѥ постарати се съ друге какве стране за средства за изображаванѣ пар. младежи, и у опште о томъ, одъ куда бы се за свакій случай могло што заштедити. Што се нѣга, кр. ком. тиче, изявлюѥ, да ће у првой седницы мнѣнѣ своѥ о томъ поднети. А и скупштина нека са своѥ стране о томъ промисли, и у ту цель нека свакій сталеж предлогъ, какій за добро нађе, чрезъ 2 депутирца поднесе.

Заключено. Овай предлогъ съ подписомъ двоице депутираца одъ свакогъ сталежа сутра у скупштини поднети.

2. Г. Стеванъ Вуяновскій подноси писменый свой рефератъ о молби двоице супликанта за осниванѣ срб. влашке штампаріѥ. Што се тиче молбе г. Петра Стефановића и нѣговогъ компаньона Дамяна Каулиціѥ, изявлюѥ, да бы имъ молбеницу болѣгъ изясненя ради требало вратити, єръ они нису начинъ назначили, на кои бы народъ одъ штампаріѥ, као што ѥ они уреде, могао користь вући. Што се пакъ Янковићевогъ предлога и у истомъ наведенихъ околностій тиче, по коме бы народный фондъ сваке године до 8804 фор.

користи могао имати, мисли референтъ, да бы съ обзиромъ на доказану користь, требало Янковићу израдити, да добіе штампарію, и додае да бы међутимъ свагда добро было ближе изясненѣ сврху овогъ предмета искати одъ людій кои су у томе искусни.

Узевши у обзиръ то, да народъ нуждне школске и црквене књиге изъ Курцбекове штампаріе на хрђавомъ папиру штампане добія, и то іошъ по врло скупе новце, после да иста штампарія не може нуждну потребу подмиривати, къ томе іошъ и то да кадъ бы се у средини народа и подъ надзоромъ црквенихъ глава печатня основала, да бы се књигама веће повереніе покланяло, тиме боля продая израдила; и будући бы се на тай начинъ новомъ рашћеню нар. фонда темель могао положити: држи народъ да има довольна узрока, нѣг. вел. молбу поднети, да му оно допусти — и међутимъ докъ траe исключива привилегія бечкогъ тискара г. Іосифа Курцбека — србско-влашку штампарію основати.

Заключено. Штампарію Янковићу поверити, и на осниванѣ исте одъ народнихъ новаца 10,000 дати као заямъ подъ интересъ 5% узъ довольну хипотеку и обвезаность, да се постави контрола, коя ће верань рачунъ водити сврху приманя и издаваня, како бы се и нѣму одъ добивене хасне праведна награда могла определити.

3. Неколико спахія поднели су свою писмену изяву, да на жртвеникъ народный єдаредъ за свагда прилажу 7900 фр. подъ тимъ условомъ, ако имъ се даде право предлаганя. Но пошто є у ючерашньой седницы ово право уступлѣно митроп. консисторіи и апелаторіи, и тако ово исканѣ спахія као неуместно долази, то су ови прилагапѣ своє одрекли.

Седамнаеста седница 3. Октобра.

При читаню найвишегъ изясняваюћегъ рескрипта данъ є поводъ следећимъ примедбама: на §. 4. a. b. c. и d. моли народъ да се за архіепископа цело измерено добро и у будуће милостиво потврди, и како є Даль само за накнаду патріярху Чарноевићу и нѣговимъ наследницима jure perennali дарованъ, а по гласу подъ 18. Фебр. 1788 одъ тадашнѣгъ архіепископа найвышемъ месту поднесеногъ обширногъ извештая, уступлѣно му є исто право на дворацъ Сиванъ и на 14 села коя му принадлеже подъ условомъ, да онъ иста добра чува; па како се то право, због земальскихъ закон. артикула 80. одъ год. 1723. и 46. одъ г. 1741., по коима су православни одъ притежаваня добара у Славоніи и Хорватской исключени, не бы извршити дало, то се садъ, кадъ є поменутый законъ спагу и важность изгубіо, найпонизніе за савршену донацію моли. У обзиру на 19. ⁄ треба замолити, да бы се администраторима упразнѣнихъ епархія дневно 4 фр. 30 кр. награде дати изволело, да не бы у будуће имали узрока због тога обраћати се на найвиша места.

§. 21. Нѣг. вел. найпонизніе молити, да могу услѣдъ найвише одлуке, што є г. 1786 на синодъ стигла, валяни и заслужни мирски свештеници, као и калуђери за епископа быти избрани, но да су исти обвезани предходно у монашкій редъ ступити, а поредъ тога и ту му молбу поднети, да се осимъ поменутихъ епархія по постоећой найвишой одлуцы и дієцезе ердельске и буковинске юрисдикціи карловачкогъ архіепископата подвргну.

Молбу поновити, да се епископима дозволи, пошто найвыше одобренѣ стигне, сваке три године свою визитацію тако извршити, да кадъ се за єдну годину цела дієцеза не бы могла обићи, да непосећеный део

исте одмахъ друге године обићи може, да при визитаціи учинѣне трошкове (изузимаюћи подвозъ) самъ собомъ подмиривати, и издаванѣ признаницомъ доказати мораю.

На 29. §. За найвише овлашћенѣ молити, да у будуће при расправама о архіепископскимъ и епископскимъ заоставштинама и єдно одъ архіепископа и апелац. консисторіє наименовано лице присутствує.

Ad §. 32. a Нужно є, да као годъ што су досадъ проте имали право, онима што у бракъ ступаю узъ цену одъ 7 кр. давати цедулю, да се могу огласити: у будуће и онимъ свештеницыма, чіє су парохіє далеко одъ протопресвитера, дозволи, да своимъ парохіянима такове цедулѣ даю, за то добивеный новацъ савесно срачунаю, и на концу године своимъ протопресвитерима предаду.

На §. 39. Моли се нѣг. вел. найпонизніе, да нареди, да дотичне земальске власти са приманѣмъ контрибуціе и доместикалной каси припадаюћимъ новцемъ уєдно и епископске конвенціе утераю, како бы епископи свою пристойбину свакогъ квартала могли добивати.

Ad §. 41. За поновленѣ найвышегъ и найправеднієгъ начела молити, да кадъ два лица одъ различногъ закона у бракъ ступе, да у томъ случаю венчанѣ у парохіялной цркви оногъ места быва, у комъ се невеста или удовица палази.

Осамнаеста седница 4. Октобра.

Пратећи примедбе сврху найвышегъ изясняваюћегъ рескрипта треба ad §. 56. збогъ злочинаца найпонизніе молити, да у смыслу патента толеранціе православный свештеникъ дотичногъ злочинца до судилишта безъ разлике места пратити може. У обзыру 62. §. найвышу наредбу измолити, да одъ садъ порезъ за діюрне народнихъ депутираца земальске и местне власти на поедине куће ударити имаю, да бы се тако

дознати могло, колико свака кућа плаћа, и да бы се по томъ одношаю прилогъ тай супрепартирати могао.

Ad §. 63. Увиђа народъ съ найвећомъ понизности, што є найвышомъ милошћу нѣг. вел. дозволѣно конгресе држати, и што є такођеръ за садашный саборъ дозволѣно было, да 25 спахія у истомъ присутствовати могу. Све то сматра народъ найпонизніе као знакъ высоке милости нѣг. вел. и цела скупштина поштує то съ найпонизніомъ благодарношћу, моли пакъ уєдно, да и одъ садъ у томъ §. наведеный бр. одъ 75 посланика остане, а све што нѣг. вел. у томъ обзыру наредити изволи, примиће народъ найпонизніе.

На кои начинъ и колико ће се изъ сваке дієцезе и дистрикта за определеный бр. одъ 75. на сабore, кои се одсадъ држали буду, шиляти, поверено є саставлянѣ шеме и реферате о томе слѣдећимъ члановима конгреса:

Одъ епископа: г. карлштатскомъ и будимскомъ;
„ нижегъ клира: г. арх. месићкомъ
„ „ гомирскомъ
„ проти вуковарскомъ;
„ провинціялиста г. Текеліи
г. Цветковићу.

Ма да є по §. 64. паређено, да се србскій народъ осимъ своихъ определѣныхъ праздника на светкованѣ другихъ светаца приморавати не сме, то се ипакъ противъ те наредбе одъ стране католика ради; за то ће народъ тужбу свою у своє тегобе уврстити.

§. 65. На место светаца у истомъ прилогу назначенихъ найпонизніе молити, да се онай у г. 1786. синодомъ определѣный и одъ найвышегъ места дозволѣный брой светаца безъ икакве промене и за будуħа времена потврди.

Ad §. 66. Найпонизніе молити, да се у будуħе по привилегіяма, и недавно изданомъ найвышемъ ре-

шенію нѣг. вел. блажене успомене цара Іосифа II. народу и општинама на волю остави, цркве где нужда изискує, градити, трошне поправляти, и то свагда подъ надзоромъ и у споразумлѣнію са дієцезалнимъ епископима.

У обзыру 68. §. изясняваюћегъ рескрипта нѣг. вел. молити, да се гг. епископи у будуће реше одъ дужности смешане бракове пріявльивати, кадъ то и онако быва у известіяма о стаю душа.

Деветнаеста седница 5. Октобра.

Услѣдъ §. 63. найвышегъ изясняваюћегъ рескрипта, и съ тога депутаціи изданогъ налога, по комъ она предлогъ мора израдити колико депутираца свакій сталежъ у будуће на конгресе има шиляти, учинѣне су на проєктъ, што га є поменута депутація израдила, слѣдеће примедбе:

1. Општине Мишколцъ и Токай нека изберу єдногъ депутирца за конгресъ, а никако немаю права свака за себе особитогъ депутирца шиляти.

2. Будући є карлштатска дієцеза до садъ 10 депутираца одъ милитарскогъ реда, изключующи у овой епархіи находеће се провинціалисте, на народне скупштине слала, то є садъ изєдначеня ради заключено, да у будуће 9 депутираца одъ милитарскогъ реда, а 1 деп. одъ провинціялиста на конгресе долази.

3. При читаню одъ свештенства начинѣногъ предлога, да за умножаванѣ нар. фонда свака црква по класификаціи годишнѣ 12. 6. 3. и 1 фор. мора прилагати, подигне се противъ истогъ г. Текелія, депутирацъ арадске дієцезе, тврдећи да онъ не може на овай проєктъ пристати, будући су цркве досадъ свагда одъ свакогъ данка быле слободне. На ово примети кр. ком., да тай данакъ ніє неправеданъ, єръ и иначе ку-

пе се црквени новци, да се њиме подмире нужде народне потребе. На то Текелія опетъ изяви, да онъ одъ своегъ предлога не одустае.

4. Претресаюћи далѣ овай на умноженѣ народногъ фонда смераюћій предметъ, буде одъ провинцијалиста сачинѣнъ предлогъ прочитанъ, да приликомъ општегъ но пре свега одъ найвышегъ места одобрити се имаюћгъ скупляня на умноженѣ нар. фонда и цркве по мери своегъ иманя прилагати имаю; за тимъ буде закључено, нѣг. вел. за допуштенѣ овогъ куплѣня найпонизніе молити, и не буде ли ово допуштено, онда да се остане при предлозима одъ свештенства учинѣнима.

Двадесета седница 10. Октобра.

Г. Яковъ Сечанацъ, нар. депутирацъ, наставляюћи далѣ свой елаборатъ, явно є прочитао трећій део народныхъ тегоба и желя, тичућій се свештенства, милитара и грађанскогъ сталежа. Кадъ є то свршіо буде на предлогъ г. кр. ком. г. Сечанцу због ревности нѣгове, кою є при овомъ послу показао, захвалность одъ целе скупштине изявлѣна, на коіой почасти опетъ г. Сечанацъ найусрдніе захвали. За тимъ изяви г. Сечанацъ како є врло задоволянъ, што є добіо прилику, те може народу, чіи є сынъ, услугу учинити, и како ће се врло радовати, ако се нѣговимъ трудомъ дође до испуненя желя целогъ народа. Пошто на послетку кр. ком. поменутомъ г. Сечанцу изяви, да ово дело у смислу већъ прочитаногъ са свимъ довърши, и тиме найвышой заповести задоста учини, заключи се данашня седница.

Двадесетъ прва седница 19. Октобра.

Кралѣв. комесаръ подъ 30. Окт. 1790. наложи овой народной скупштини, да се на данашныій данъ

главна скупштина скупи у ту цель, да се опредѣли, кадъ и когъ дана може се поуздано ишчекивати цео елаборатъ као готовъ, алъ да се одъ већъ познатогъ правца не удали.

О овой высокой наредби буде г. Сечанацъ, будући да због болести ніе могао доћи на конгресъ, чрезъ єдну депутацію, састоєћу се изъ чланова гг. месичкогъ арх. Мойсіе Василѣвића, проте Аврама Петровића, проте Сесића и подпоручика плем. Стефановића, извештенъ, а нѣгова усмена изява in pleno реферована, да ће онъ савъ могућій трудъ употребити, да елаборатъ свой што пре доврши. Но пошто точніе сравньиванѣ силнихъ докумената и важность саме ствари по себи не допуштаю брзо, као што бы се хтело, напредъ ићи, а тако исто и познато болешльиво станѣ, у комъ се истый у то време понайвыше налази, нѣговой доброй вольи на путъ стає, то є онъ уверенъ, да му народна скупштина за прошло неће ништа замерити, и обећава уєдно, да ће све своє силе напрегнути, да исканый читавъ елаборатъ найдуже до 3. будућегъ месеца Новембра зготови, како бы и г. кралѣв. комесару задоста учиніо, а желѣ славне нар. скупштине задовольіо.

Извиненѣ ово г. Сечанца призна нар. скупштина за основано, и заключи о томъ г. кралѣв. комесару извештай послати, и молити, да се нар. скупштина донде одгоди.

Двадесетъ друга седница 24. Октобра.

Прочитанъ є трећій и последныій део специфичныхъ народныхъ захтеваня, и будући су иста заєдно са два пређашня дела одъ целе скупштине одобрена, то заиште г. комесаръ да цео елаборатъ, као што іошъ у концепту стои, подпише по неколико посланика изъ свакогъ сталежа.

Услѣдъ тога приключени су елаборату подписи, а убдно буде у име целогъ народа устмено изявлѣна захвалность г. комесару одъ Якова Сечанца на досадашнѣмъ добромъ вођеню народныхъ стварій. У осталомъ є такође заключено, да се истый елаборатъ спроведе и у нѣму найпонизніє г. комесаръ замоли, да—као што є до садъ препоручавао народне, а особито главне предлоге, да бы изволіо и овай елаборатъ нѣг. величаству, найправедніємъ владару, съ тимъ истимъ милостивимъ заузиманѣмъ и истомъ ревности поднети; притомъ, да бы се и за то заузео, да се, докъ се ове народне тегобе испытую и решаваю, издаванѣ оныхъ дотація, што се тичу на ново проданыхъ добара у тамишскомъ Банату, после у арадскомъ, чанадскомъ, сремскомъ и бачкомъ окружію, где већиномъ србскій народъ станує, изъ тогъ узрока заустави, што є та ствар са народнымъ постулатима у тесной свези, и што бы у противномъ случаю опште добро овогъ верно одаиогъ народа неизбежной опасности изложено было.

2. Кадъ су тыме дакле све народне тегобе зготовлѣне, нађе цела скупштина за добро, г. Якову Сечанцу, коме є то дело поверено было, на нѣговомъ при томъ употребљѣномъ особитомъ труду и прилѣжности, речитошћу месићкогъ архим. г. Мойсея Василѣвића своє подпуно задовольство и признанѣ изявити.

Двадесетъ трећа седница 28. Октобра.

Почемъ се гг. посланици на гласъ звона у 9 сатій пре подне скупише, буде послана депутація по кр. комесара, а остали депутирци сиђу се међутимъ доле на тргъ, ставе се у два реда и тако чекаше комесара.

После доласка своегъ у салу, рече г. комесаръ: да є, — будући є радня о народнымъ молбама и желяма свршена, и нѣг. величаству предана, — садъ време избору новогъ архіепископа и митрополита, єръ

є и нѣг. величаства жеља, да се за представника народногъ у цркви избере човекъ, кои ће се ревностно бринути за добро народа и цркве и кои има и искуства и знаня у явнымъ стварима. За изборъ митрополита одређуе се време одъ данасъ до 10-га т. мес. съ томъ препорукомъ, да изборъ буде єдиодушанъ, и само такій изборъ има се путемъ депутаціе саобштити г. комесару. У противномъ случаю, ако не буде изборъ єдиодушанъ, ако гласови двоструко поделѣни буду, быће комесаръ принуђенъ, явити то нѣг. велич. и у томъ случаю нека народъ себи припише, ако нѣг. велич. своєвольно єдногъ одъ кандидата за архіепископа избере.

Затимъ се међусобно опоминяше посланици, да бираю главу цркве безъ сваке людске страсти и слабости, и да се найвише гледи на то, да особа, коіой се повери управа цркве и народа, буде у стаю своме позиву подпуно одговорити. А да бы гласови сложно испали, договоре се, да маня честь гласова већой приступи, и да се не чека на тридневный даный терминъ, него да се таки къ избору приступи. Призвавши св. духа, приступи се къ избору. У исто време донесенъ є одъ высокосл. ком. саставлѣнъ изборный инструменатъ, кои садржава све епископе заєдно са ердельскимъ г. Герасимомъ Адамовићемъ и буковинскимъ, г. Данійломъ Влаховићемъ, съ томъ примедбомъ, да се ни єданъ одъ епископа другоме не сме предпоставити.

Народъ избере четиръ кандидата: 1. г. епископа темишварскогъ, 2. вршачкогъ, 3. арадскогъ и 4. будимскогъ. По томъ є име свакогъ кандидата на табаку папира написано, и свакомъ посланику на волю оставлѣно, да се онде подпише, кога онъ за архіепископа жели; и тако є было

за темишварскогъ 29
„ вршачкогъ 12
„ будимскогъ . . . . . 54 гласа.

О овомъпредмету гласећи визитираюћій протоколъ посланъ є по томъ по особеной депутаціи г. комесару, на ков истый у седницу доће и изяви, да су му гласови саопштени, но да бы се избегла неспоразумлћня, нека се свакій изъ седнице удали, па пекъ се до сутра и прекосутра предомисли. Такође є и опетъ упытано: да ли се сви у томе слажу, да маньій део гласова приступи већему? На то є одговорено, да и у опуномоћеню свакога посланика и тако стои, да при избору архіепископа оной страни приступи, коя има више гласова. На то уступе четворица, што су за темишварскогъ, и деветорица, што су за вршачкогъ подписали, гласове своє будимскомъ владици, г. Стратимировићу, а други, што нехтедоше да се ствар ова іошъ данасъ сврши, задржаше своє гласове до сутра и разићоше се.

Двадесетъ четврта седница 29. Октобра.

У седницу є дошао одъ владика само администраторъ митрополіє и будимскій владика. И почемъ є првый увидіо неспоразумленћ депутираца и већину гласова за будимскогъ владику, то захвали найпре оныма, кои су се за нћга подписали, и замоли ихъ уєдно, да бы ради избегнућа распре и неспоразумленя при избору, гласове своє тимъ пре г. епископу будимскомъ дали, што му и онъ свой гласъ драговольно уступа. После тога изаће г. администраторъ изъ седнице.

Г. владика будимскій извињаваше се слабимъ здравлћмъ, недораслимъ способностима и теретомъ званія, па замоли скупштину, да поделе ту архіепископску часть єдномъ одъ болћ, старіє и заслужніє браће своє епископа; али му то не испаде за рукомъ, єръ є већій део скупштине остао при своме гласапю.

По томъ се пошлћ депутація по г. комесара, да

бы се у нѣговомъ присутству изборъ свршіо. Та иста депутація врати се съ гласомъ, да є темишварскій епископъ после одласка своегъ изъ седнице кодъ г. комесара быо, и како се и тамо, да не бы народу повода дао неслози, но єднодушности, одрекао оныхъ гласова, што су за нѣга были у користь будимскомъ владицы.

Услѣдъ тога буде опетъ упытано, да ли су сви за будимскогъ епископа или не? И будући су єдногласно сва вота за нѣга была, то ће рећи г. генералмаіоръ плем. Папила: да се и онъ не противи дати свой гласъ будимскомъ владицы, кадъ темишварскій влад. Петровићъ своєвольно одступа. На то повиче скупштина: „Живіо Стратимировићъ!“

После тога зготовіо се протоколъ изборнихъ гласова у коємъ се означило да є за архіепископа и митрополита єдногласно одъ свіюхъ депутираца изабранъ г. Стеванъ плем. Стратимировићъ, и кадъ су истый протоколъ сви посланици редомъ подписали, то се опетъ послала по г. краль. комесара депутація, коя ће да му саобшти, како є будимскій владика єдногласно изабранъ. У одсутству свіюхъ, па и избраногъ г. владике, запыта г. комесаръ — почемъ є у салу дошао — да ли су и посланици одъ свакога реда задовольни са изборомъ владике Стратимировића, и има ли ко што противно? Томъ приликомъ искаже опетъ ген.-маіоръ Папила свое горе наведено мнѣнѣ. На то да г. комесаръ, после прочитаногъ изборногъ протокола, дозвати сву гг. епископе са избранымъ будимскимъ заєдно, и кадъ су ови дошли и седишта своя заузели, изяви г. комесаръ целой скупштини, како є г. владика Петровићъ резигнуюћи на вота, коя су за нѣга гласала, лепъ примеръ великодушности показао, коє дело изъ чисте любави къ обштемъ добру истиче; зато речены г. комесаръ држи, да му є народъ не малу благодарность и признанѣ дужанъ; но кадъ є народъ

већъ повереић своє поклоніо будимскомъ епископу, и нѣму цркву свою повеpіо, то и комесаръ нема ништа противъ тога избора, него се заєдно са народомъ радує. Скупштина признаваюћи заслуге темишварскогъ г. епископа, повика у гласъ: Живіо г. Петровићъ! Будимскій владика наведе и опетъ, како се слабо узда у себе да ће подпуно моћи овомъ великомъ позыву одговорити, и како бы радо видіо, да се та почасть коме одъ нѣговихъ старіихъ сабраћа указала; но то му ништа не поможе. На то потврде и сва гг. епископи изборъ са своимъ подписима, а г. комесаръ даде избраномъ архіепископу прво седиште у сабору, и препоручи га, докъ су сви стаяли, скупштини, приметивши уєдно, да бы се до найвыпегъ одобреня истога избора са свечаномъ публикаціомъ и инсталаціомъ митрополита стрпили, и да бы међутимъ нѣг. величаству молбеницу поднели, у коіой да се ише:

1. да бы се овай изборъ митрополита одобріо;

2. да бы нѣг. величаство новоизбраногъ митрополита одъ путованя у Бечъ ослободило, и за тай случай найпонизнію благодарность народа на той милости пріймило;

3. да бы се гг. посланици после тогъ найвышегъ одобреня распустили.

Ова молба има се іошъ данасъ предати.

На основу тогъ налога саставлѣна є молбеница у гореречономъ смыслу, а подписана є одъ 2 епископа, 2 протопопа, 2 милитарца, 2 властела, и 2 граћана. Ову є молбеницу особена депутація кралѣвскомъ комесару поднела.

(Продужиће се).

IV.

ПЕСНИШТВО.

Д е м о н.

(Поіема М. Ј. Лермонтова.)

ДЕО ПРВИ.

I.

Тужни демон, дух изгнања,
Летео ie брзим летом
А над овим грешним светом
У мукама очаіања.
Сећао се бољи дана,
Што су давно у мрак пали,
Спомени се гомилали —
— Ох спомени бољи дана:
У светлости кад ie блисто,
Чист херувим, срце чисто;
Репатице кад су чиле
Смешећи се очи криле,
Ал наіраће узаш биле;
За познањем жеднеh' љуто
Кад ie вечном маглом луто
Виіаіући на све стране

Заблуђене караване
Кроз просторе без имена,
Кроз светила разбачена, —
Он, првенац створа кад ie
Поздрављаїућ' жиће ново
И љубио и верово;
Кад iош срећан ниiе знао
Љуте страве, сумње горке,
А души му не грозише
Пусти веци — зле поворке —
И iош више . . .
Много, много,
Чега с' сетит' ниiе мого.

II.

Блудео ie васеленом,
Пустолином њеном
И без цели и без мете, —
Гледао ie па ie свико
Како лете iеднолико
Век за веком, пустим путом,
Као минута за минутом.
Он, владалац грешна света,
Сеiао ie семе злости
Без забаве без радости,
Јер што згоди, нико живи,
Нико му се не противи.
Де ie удо семе пало,
Де ie пало ту ie цвало
— Па му с' већем додиiало.

III.

Тамо горе над Кавказом,
Што се под њим Казбек сiаiе

Белим снегом светлим мразом,
Као алем-круна да іе, —
Ту і' изгнаник првог раіа,
Ко би знао с кога краіа,
Ту іе био долетео.
Ту дубоко Дериал зиіа,
Као црно гнездо змиіа —
Недогледна провалиіа,
Кроз коіуно Терек дере,
Брза вода, бурна, учна,
Као лавица бесомучна
Уіи, рши, баца пену
Као гриву замршену . . .
Дивља зверка пада нице,
Од ужаса бурни вала
У висини стрепе тице
А облаци с чуда нека,
Чак са іуга, из далека,
За њом деру ка северу.
А врлети, ладне стене,
Као да им се нешто снива,
Таіном муком измучене,
Гледе, мотре: шта то бива.
А ти замци, црне куле —
Као да прете кроз маглину
Горостаси дивљи ала
Одозгоре с камивала . . .
И све друго — све іе било
Страшно лепо, дивље мило. —
Али мучан демон оли
Нит се чуди, нит' се моли,
Нити му се прса шире —
Свему і' мало, све презире.

IV.

Наiедаред слика ина, —
Као да iе нека вила
Златан ћилим разавила —
Замириса цвет-долина,
Та ђурђиiа земља дивна;
Зелен шуме, чоти баiни,
Развалина вити стуби,
А поточић жуборећи
Стене грли, цвеће љуби.
Овде славуi кроз ружице
Одзива се милоi песми
Ђурђиiанке лепотице.
А iавори зелен-двори
Бршљаном се свежим ките; —
Ту пећине ладовите,
У коiе се радо скриiе
Кад претишти жега љута
Брзи iелен и кошута.
И све iасно, и све живо,
Сва природа ведра, чиста;
Ромор грања, шапат листа, —
А-омара срце жари,
Све растиње сладко дише, —
Па росица што мирише
По тиотноi благоi ноћи, —
Па звездице трепталице
Што са душе гоне санке
Баш као очи, сiаiне очи
Лепотице Ђурђиiанке — —
— Ал у ледни духа груди
Сва дивота, сва красота
Само мучну завист буди;
Све презире што год види,
Све проклиње, — ненавиди.

V.

Седи Гудал іош одавна
Високе іе диго дворе
Што бацаіу іутром сенку
Преко поља, тіа до горе.
Лепи двори, ал су скупи,
А много су стали боіа,
Тужно робље и сад памти
Капље суза, капље зноіа.
На ступњама, штоно воде
Са вр куле одозгора
До Арагве ладне воде
Коіа тече испод двора, —
Туд Тамара кнегињица,
Белом чадром криіуђ' лица,
Лаким скоком доле оди
Златним ведром, ладноі води.

VI.

У овом іе двору увек
Владао тужан мир, —
А сад свирка, — вино тече, —
Пируіе се пир.
Скупио іе Гудал госте,
Приіатеље старе, нове,
Многу своіту из далека
Ђери своіоі у сватове.
А на крову искићеном,
По веленцу по шареном;
Ту се игра ту се пева
Ту ми седи млада нева. . . .
Јарко сунце на западу
Пре нег што ће за брег сести
Сипа своіе румен-зраке

По лепоти по невести.
Миле песме, лаки танци,
Руіно вино, сіаіан дан, —
Веселе се мили званци,
Удараіу длан о длан.
И невеста крочи чила,
Над главом ie завитлила
Прапорасти бубњић своі,
Па га лаком рулом тресе,
Ножицама ситно везе
По тканици шареноі.
Окрену се, поида стаде —
А кроз дуге трепавице
Сузан іоі се поглед краде.
А кад тресну ситне жице
Она с' опет гибко вине,
На лицу іоі осмеі сине, —
Весео одсіаі срца њеног
Детињастог, безазленог.
А цела ie пламен живи, —
Месец іоі се с неба диви.

VII.

Кунем вам се лучем света,
Кунем вам се светлом ноћи,
Да ни iедан цар іош ниie
И ни iедан шах Персиie
Пољубио 'ваке очи;
Кунем вам се да іош нема
Шедрвана сред арема,
Коіи би се вастао дрзко
Да ie своіом алем-капком
'Вако дичан стас попрско;
Нит ie икад руке било,
Коіа би се дичит' смела

Да іе гладећ' чело мило
Тако красну влас разплела; —
Кунем вам се, други мили,
Од како смо изгубили
Бољи раіски свет, —
Нигде ниіе іош понико,
Узабрао ниіе нико
'Вако красан цвет.

VIII.

Последње іоі то весеље,
Дркћу наде, стрепе жеље; —
Тамара іе мазно лане
Што іе никло у слободи —
Аваі! сутра дан кад сване
Куд ће у свет да іе води!
Туђа маіка, туђе сеіе. . .
Оі, та мисао слабо греіе;
Слабано іе слутње теше. . .
А овде іоі добро беше!
Ал на њено ведро лице
Ниіе туга дохи смела,
Ниси видео бољетице,
Она іоі іе одолела, —
У простоти мило чедо —
Да іе од куд са свог лета
Мучан демон њу погледо,
Сетио би с' старог света,
Тргла би се пакост клета,
И у вечноі своіоі злоби
Уздрхто би . . .
Уздано би. . . .

IX.

Али ево — он ie спази! . . .
Проклет демон, дух страоте
Сав се маом пренерази.
У пустињу мрачне душе
Чисте луче просинуше,
Застаде се пакост клета —
Он осети да ie света
Љубав, добро и красота.
Ниie мого да с одкине
Од радости и милине
Чистог, лепог осећања —
Већем дуго, дуго сања . . .
Стара срећа, давни дани
У дугачком своме низу,
Као ђердан звезда сiаини,
Створише се пред њим близу.
И прикован таiном силом
Он осети нове iаде,
А душа му зборит' стаде
Родном речи, старим збором
И познатим разговором.
Ал ум не зна да тумачи
Шта то бива, шта то значи.
Шта да чини, шта да ради!
Заборавит' све што i' било!!
Заборављe iаде цели —
Али га ie небо скрило;
Но демон га и не жели.

X.

Младожења млади хита; —
Ал су дуги пути клети!
Измучио коња вита; —

Ах да може полетети!
Наком дуга жарка дана
Тио вече ладом годи, —
Ал већ ево каравана
На Арагви ладноі води.
Дал га чека мила нева?! —
Та иду іоі златни дари,
Под теретом изморени
Поклецују дромедари;
А на њима звонцад звони —
Како коіи главом тресе,
А господар Синодала,
Дични вођа каравана
Обзире се, осврће се.
На њему іе светло руво,
Ременом се опасао,
Још іе лепше и светлије
Чим се іунак оружао:
Бритка сабља као змиіа,
И іатаган димишћиіа.
Поветарце размауіе
Русу косу око главе
И криіе се и виіе се
Кроз широке, кроз рукаве,
Ил се љуби с косом милом
А шапуће с тежком свилом.
Танко седло шимширово,
Танка узда, све у злату,
У пени іе као у снегу,
На помамном на дорату; —
— Добра пасма, а крв плаха,
— Из ергеле Карабаха.
Пут іе узак, с лева стена,
А са десна мутни вали,
Што су многог красног коња
И іунака прождерали.

Рже доро, уши ћули,
Зазирући главу кочи, —
А и сунце већ ie село,
Ево већем мрке ноћи.
Младожења каса смело —
Ваљда ће му Бог помоћи!

XI.

И краi пута, гле, црквица
У самотном неком куту, —
Гроб ie можда каквог кнеза,
Великаша ил витеза,
На опасном овом путу
Што ie пао од убица.
Ту би сваки путник стао
И молитву очитао,
А молитва та га прати —
Док се дома не поврати
Да му нико не науди, —
Тако веле стари људи.
Ал наш путник ниie стао,
Лукави га демон смео,
Мисли му ie заварао,
Жеље му ie разгорео:
Његове се мисли сладе
На уснама неве младе.
—Ал гле ... „ко i' то?!“ ... у час тили...
Нешто шушну — па умуче,
Протрчаше коњи чили,
Нешто плану, нешто пуче, —
Пушка iедна, друга, трећа; —
Рабри iунак у мрак глену,
Подиже се на стремену.
Од куд иде уда срећа?
Муком мучи, само калпак

Натако іе преко чела,
А іатаган у десницу, —
Дорат лети као стрела.
Пушке биіу, танад звижди,
Ал све ређе, ређе, мање —
Стишало се, само чуіеш
Мукли іаок и степање,
И далеко — ено, ено,
Де се уда чета криіе,
Носе благо пограбљено
Кукавице арамиіе.

XII.

Све іе мирно, — нема гласа,
Ал од страа и ужаса
Камиле су стрепеħ' стале,
(Само звонце кашто клепне
Као и оно да се боіи)
А друге су попадале
Уз лешеве вођа своіи.
Страшна слика, тужна слика:
Украі пута код црквице
Над гомилом рањеника
Колутаіу ноћне тице —
Ох іадника, мученика!
На дому и' чека мати,
Миле сеіе, драга деца —
Ал и' неће дочекати;
Нити ће им братска рука
Ладан гробак изкопати;
Нити ће им топла суза
Ладно чело покапати.
А на оноі тужноі уики
Де узтруну њине кости,
Ту ће можда путник коіи

Смиловат' се, — крст забости.
А бршљан ће да узмиле
Преко крста, преко стена, —
Па ће многи путник сести
У залаће густа сена,
И венац ће можда сплести
Жута смиља и невена.

XIII.

Лети, бежи брзи доро,
А бржи ie од олуie,
Ни тица га не би стигла,
Грива му се у вис дигла,
Ноздре шири, поњискуie,
У мрак звера, послушкуie,
Плам му лиже из очиу,
Из копита искре биу.
А по њему коњик лежи,
Младожења, зла му срећа,
Крвава му десна рука
И оруже и одећа.
Из руку му узда пала,
Око врата стиска дора, —
Ох очел га изнет' ала
До Казбека, — бела двора!
Изнео би га да ie среће,
Ал овако неће, неће. . . .
Звиждну зрно — удес уди —
Продера му мужке груди.

XIV.

А на двору стар-Гудала
Кукавица закукала,
Јаокноше листом свати. . .

Вриска, лелек, — аоі іаде!
На камени дворски врати
Прашан парип стиже, паде;
На њему іе мртво тело,
Намрштено бледо чело —
Грозни трази љуте муке
А крваве обе руке
У гриву се замотале,
Грчевито закопале.
Оі Тамаро, сиротицо,
Што си тако немо стала,
Ево си га дочекала!
Младожења, драго твоіе,
Дошо ти іе, сверово іе —
Али, іаоі, судбе клете,
Загрлити не може те!

XV.

Спустила се казањ Божја
На безбрижан оваі дом,
Изненада, као да іе
С ведра неба пао гром.
А Тамара сузе лиіе,
Прси биіе, лице криіе;
На постељу мучна паде
Да задави тежке іаде. —
Ал над њоме неки шапат,
Тихи звуци ил уздаси —
Јел причула ил іе чула —
Слатке речи, слатки гласи:
„Ох, не тужи, чедо драго,
Не разбиіаі нежне груди,
Све іе залуд, све занаго,
Ти га више не пробуди.
Ох, не плачи, да ти суза

Чарне очи не замути,
Он за твоіе сузе не зна,
Не може ти лелек чути.
Далеко іе, — тамо горе,
Де анђелске песме слуша
Кроз сунчане златне дворе.
Шта іе сенка твога ваіа,
Што га лудо срце сања
Поред неба, поред раіа
И вечитог благованьа.
Утеши се, веруі мени:
Моі анђеле безазлени,
Земско жиће ниіе ништа,
Судба ваша празна і' брука, —
Та не вреди іедне сузе,
Не достоіи с' твог іаука.

По іезеру плави вала,
Кроз светлости зрачни плам,
Без ветрила, без весала
Броде звезде амо там'.

А облаци витлаіу се
— Весео им лаган скок,
Подижу се, спуштаіу се,
Да им срећу види Бог.

Нит и' празни іади даве,
—Нит виіаіу варљив над,
Што іе било забораве,
Уживаіу што іе сад.

Тако и ти буди лака,
Та слободу Бог іе дао,
Само на час буди така,
Па ти неће бити жао.

Чим се спусти густа тмина
По долина по планина,
И разлади топле стене;
Чим се коло звезда крене,
Вечерњача с' на пут спреми, —
Ноћ оглуви, свет онеми,
И не чуіеш ништа друго
Само ветрић преко крша,
И декоіе што се тиче
Промигољи, пролепрша.
И кад цвеће жедно гране
Да попиіе капљу росе,
Што као бисер на њег падне
Са чокота, вите лозе.
Чим у своіоі бледоі слави
Са горе се месец іави
И кроз прозор твоі провири,
Пољана ће да зимири —
Спустићу се и іа доле,
У госте ћу теби доћи,
Превиіаћу златне снове
На уморне твоіе очи.
Ладићу ти жарке груди,
Док те зора не пробуди.“

XVI.

Реч умуче; . . . у даљини
Издисао іе звук по звук,
А Тамара скочи горе
И погледа у округ.
А како іе њоізи било? —
Срце іоі се запламтило
А у іадни њени груди
Заметла се борба дуга,

Као зміе са лабуди
Борила се црна туга,
Стари боли с новом сласти,
Питом спомен с дивљом страсти.
Морила се чиста душа
Да окове стресе, скине,
Ал уморна опет слуша,
И сад іоі се звуци чине —
Као да чуіе из даљине
Оне чудне, миле зборе.
И тек іедва близу зоре,
После дуге, бурне ноћи,
Сан іоі склопи ломне очи.
Ал ни у сну нема мира . . .
— Долази іоі момче дично,
Оштро око, бледо чело,
Лице му іе необично;
Нека туга, нека сета, —
Као да ниіе с овог света. —
Па се саже над постељом
Де дркташе іадна дева,
Па ту ћута, дуго ћута,
Као да іе сажалева.
Аі, то ниіе анђео, ниіе
Њен кранитељ, Божіа слуга,
Ниіе, ниіе, не видиш му
Око главе светокруга.
Ово ниіе нечастиви
Што паклену носи моћ —
Ниіе мрак — а ниіе светлост,
Ниіе дан — а ниіе ноћ.

ДРУГИ ДЕО.

I.

Аi, пусти ме оче мили,
Пусти мене моме ваiу,
Кад у души бол процвили
Сузе никог не слушаiу.
Одгони ми просиоце,
Нек се ману мене iадне,
Ја ћу кукат' све за њиме,
Спомињаћу сладко име
Док у ладни гроб не паднем.
Ал чуi, оче, — од како смо
Закопали гроб крвави,
Јавља ми се па ме куша,
Наводи ме дух лукави;
Па ме врелом маштом страви,
Па ме бурним сновма дави.
Тела би се молит' Богу,
Прекрстим се — ал не могу;
Не знам шта ми iезик веже,
А инамо мисли беже.
Крв ми гори, дах ме мори,
А не могу да узданем,
Од дан на дан iади гори —
Бледим, падам, венем, санем.
Оваi свет већ ниiе за ме,
Ох, смилуi се, оче, на ме;
Одпусти ме, iа ћу поћи
Да потражим уда мира
У тишини, у самоћи
Каквог даљнег намастира,

Да ме тамо Спас заштити,
Па тамо ћу сузе лити,
Испирати горке ране,
Закопати младе дане.

II.

Одвели ie у даљину
Скровитоме намастиру,
Обукли ie у црнину; —
Ох, оћели ту у миру
Наћи мира кукавица?
Неће, неће, iер и туна
Душа иоi ie маште пуна,
Што као љута жеравица
Све то већма жеже, тишти, —
Залуд срце болом пишти
И отима с' несрећница.
Пред олтаром, пред кандилом,
У поiању тиомилом,
Уз ирмосе и стихире
Кад се слави људства Спас —
И тад, и ту с' њоi призире,
И ту чуie познат глас.
И под сводом мрачна крама,
Ил у друштву или сама,
И кроз маглу од измирне
Утвори се — па ie дирне
Онаi познат лик, —
А бол га ie погледати . . .
Као да тужи, као да пати
Силан мученик.

III.

У засенку под два чота
Намастир се криie бели;

— Светиња іе и дивота —
Одозгоре па до доле
Све іавори и тополе
Грањем су га опколели.
А кад тиіа ноіца паде
На зелене рукосаде,
Кроз грање се видет' дало
Де кандилце гори мало
У ћелиіи дувне младе.
Гори, гори, целе ноћи, —
А са стране ветар дува
Па и гробљем мора проћи
Де крстови стари с новим
Под гранама бадемовим
Сваки своіу раку чува.
А и тиде ту су пале
Де потоци, воде мале,
Уз камење што и' пречи
И кроз шушње жуборећи,
Сливаіу се с кршне горе
У амбизе, у попоре.

IV.

У развиту руіне зоре
Засинуше, затрепташе
На северу кршне горе;
А дубоко у долини
Сиве магле покуљаше;
Ево већем муіезини
Гледећ' сунца славу нову
На молитву верне зову;
А на кули звоно мало
Побожно іе задрктало
Да се буди ко іош дрема
У наручіу тија санка;

Ево млада Ђурђиianка
На воду се с ведром спрема.
А гребени пуни снега,
Како с' ниже брег до брега —
Љубичасто iасан низ —
Кад се с иста луч указа
Увише се у гримиз.
А вр свега Казбек стари
Горостасни цар Кавказа,
На глави му с' турбан жари,
Кроз облаке диже смело
Поносито ведро чело.

V.

Но ie Демон ниie ман'о,
Душу ioi ie жигосао,
Задан'о ie и заплан'о, —
Мисли ioi ie оковао.
Све дивоте Божiа света
Не могу ie дирнут' више,
Грешне мисли, страст проклета
Сву ioi крепост затомише.
Све ie мучи, све ie мори, —
И у дану и у зори
И у ноћи — и у свему
Нађе она бол голему.
Више пута о поноћи,
Кад тишина свуд овлада,
Прса биiућ', сузе роneћ'
Пред икону нице пада;
И путник се многи згрози
Кад кроз црну поноћ чуie
Као да неко са дна гроба
Мукло iеца, iадикуie.
Често пута стане iадна,

Оће да се сама смрви, —
П' онда опет дође ладна
Као да нема капи крви.
Ил разплете дуге власи
По грудима, по рамену,
Те се виу, баш ка оно
Љуте гуіе по камену.
П' онда опет мука севне,
Разбегну се мисли њене,
Само уста муцаіући
Преламаіу страсне речи, —
Страшан одіек из празнине
Што као с ладне стене іечи.
А из леда букну жеље,
Као из пакла плам долети,
Усред мукле ноћи види
Чудноватe зраковети.

VI.

Често пута стра іе скучи,
Код прозора плачна седа,
Ту іе нека сумња мучи,
А разблудно око гледа
Као да жудно неког чека
Да іоі дође из далека.
Ту уздишућ' дан предани
А све іоі се нешто слути,
Често чуіе шапат неки:
„Доћи ћу ти! Доћи ћу ти!“ —
Доћи ће ми, доћи ће ми! —
Зар су залуд они снови,
И уздисаі онаі неми,
И његове сузне очи, —
Сверoваће, мора доћи . . .
Доћи ће ми, доћи ће ми!

Дуги іади, дуги боли —
Оће Богу да се моли
Да іе брани и оснажи,
Ал молитва Богу неће
Већ на страну некуд леће;
И молитва њега тражи.
Кад малакса од све боље
На постељу болна леже,
Ал залуду: душек жеже —
И ту і' страшно, загушно іе.
Опет скочи, а сва дркће,
Груди горе, срце туче,
Већ не може да одане . . .
На очи се мрак навуче; —
А руке се саме шире
Да загрљаі празан склопе,
А на усти, бледи усти,
Пољубци се сами топе.

VII.

Вечерња іе магла пала
По Ђурђиіи баіном краіу,
А већ демон туд облеће
По сладкоме обичаіу.
Облетао іе дуго, дуго,
Јер никако да с' усуди
Да на свето место ступи
Де стануіу Божіи људи.
И било іе кад већ теде
Да прегори, да се врати —
Али му се сила крати,
И све ближе, ближе греде;
А куд прође, с обе стране
Без ветра се виіу гране.
Баци око, и гле, свећа

У ћелиіи и сад гори!
Кога чека, за ким тужи
У жалосни ови двори!! . .
У тишини глува доба
Уіедаред звук се зачу,
Тиіа песма, слатки гласи —
Као да звезде с неба плачу;
Тако нежно, тако дивно
Тако баіно и умилно
Као да і' песму небо свило
А земљи іе наменило.
А да ниіе анђео коіи
Сетио се грешна друга
Па слетео доле крадом
Из Божіега светог круга
Да му пева старе дане
И олакша нове ране.
И први пут демон клети
Сад докучи, сад осети
Шта іе љубав с њеним ваіом
С тугом светом, с уздисаіом.
Опет теде да се врне
Ал му слабо крило трне,
И што никад — ево саде
Из ока му суза паде —
Жарка суза, живи пламен . . .
И ко одсад овуд мине,
Код ћелиіе тамарине
Прогрижен ће наћи камен, —
Прогризла га суза нека
Какве нема у човека.

VIII.

Кад іе прва суза пала
Сети с' демон своіи зала

И помисли ту ie доба
Да са душе пакост стресе,
Да се греси добра сете
И љубави покоре се.
Плашљив трепет мутна нада,
Стра и сумња као море
Набуiаше из ненада
Да се с олом душом боре.
Зла прилика, нада гора —
Ал нек буде што бит' мора . . .
Он уљезе — а пред њим
Над Тамаром лебдећ' стаiа,
Чист посланик Божiег раiа,
Светлозрачни херувим.
Он, кранитељ грешне душе
Крилом iу ie заклонио;
Чело му ie чисто, ведро,
Поглед раiски, iасан био . . .
Демону ie своiим лучем
Мутне очи засенио;
Збунио га ведрим зором
Оштром претњом и укором.

IX.

„Црни духу, ко ie тебе
У поноћи звао амо,
Ово ние твоie место,
Ту су чисте душе само.
Носи твоie грехе црне
Да светињу не оскврне!
Ал реци ми, ко те i' звао?“ —
На ово се дух коварни
Чудновато насмеiао;
А из њега она стара
Љута пакост проговара:

„Она і' моја“, рече грозно,
Залуд си іе крилом скрио,
Тео си бранит', ал іе позно,
Ја сам боље уранио.
Охола іе душа њена
Моіим жигом жигосана,
Светиња іе оскврњена,
Невиност іе подкопана, —
Ту іа владам увелико,
Ту іа љубим, — іа ил нико!“

А херувим кад то чуо
Чисто срце заболе га,
Тужним оком гледну жртву
Што дркташе поред њега,
П' онда ману лаки крили
— Изгуби се, нестаде га. . .

X.

ТАМАРА.

Ох, та ко си, куд ћеш тако?
Ужасне су речи твоіе!
Јел те посло раі ил пако?
Шта ћеш овде?

ДЕМОН.

Злато моіе!

ТАМАРА;

Ко си? Реци! . . . Морам знати!

ДЕМОН.

Ја сам онаі што те прати
И по дану и по ноћи,

И кад склопиш баіне очи;
Што га тужна у сну гледаш,
Што од њега давно предаш;
Ја сам, што у твоіоі души
Шапће, збори, срећу т' гуши;
Ја сам, што се од мог ока
Разцветана нада губи,
Младост вене, вера труне;
Ја, ког нико већ не љуби,
Кога свако живи куне.
Безграничне просторііе —
Све то мени ништа ниіе,
А векови ил годишта,
Све ми і' іедно — све ми і' ништа;
Ја сам кућа земног робља;
Ја сам живот вечног гробља,
Цар познања и слободе;
Ја, враг неба, зло природе. . .
Па ево ме ту пред тобом
На колена у пра падам,
Да ти тугу моіу тужим,
Да ти іаде моіе іадам,
Да те молим, да те дворим,
Да сажалиш моіе муке,
И да прве моіе сузе
Ти на твоіе примиш руке.
Ох смилуі се, не одби ме,
У твоіоі іе данас власти,
Ти си кадра зло изтребит',
Ти ме іедна можеш спасти,
Твоіа љубав вратиће ми
Старо небо, старе сласти.
Даі ми љубав, — у том жару
Да сагорим пакост стару,
Па да будем чиста душа
Као у старо оно доба.

Даі ми небо! Ја те љубим. . .
Ох, смилуі се на твог роба!—
Одкад тебе, тебе спази
Занесе ме та красота,
И іа прокле, іа омрзну
Сву слободу мог живота;
Мрзка ми іе власт и снага
Па завидим смртним људма,
Неподпуноі краткоі срећи
У стешњеним њиним грудма;
У леденом срцу моме
Невиђена светлост сиіну
Ја осети нову тугу,
А у тузи сву милину.
Ја без тебе вечност нећу,
Под круном сам моіом сусто,
Без твог лица све іе гадно,
Гнусно, бљутко, — све іе пусто.

ТАМАРА.

Остави ме, несрећниче,
Не веруіем црном врагу.
Боже, Боже! . . . ох не могу.
— Од кога ћу искат' снагу!
Пако ми іе мисли зано,
Умље ми іе отровано; —
Остави ме, ти ме мучиш,
Ти спасење моіе губиш. . .
Речи су ти пламен љути —
Што ме гледиш?—Зашт' ме љубиш?

ДЕМОН.

Зашт' те љубим??—Не знам, драга!—
Наишо сам на нов свет,

Па сам трго и разкино
С грешна чела трнов сплст.
Што ie било ветру дадо
Па твог ока гледам сiаi,
Ту iа видим вечни пако,
Ту iа видим вечни раi.
Ја те љубим силно, iако,
Срцем, душом, ватром, пламом,
Безсмртношћу усиianом —
Ти не можеш љубит' тако.
При створењу овог света
По млађаном летећ' дану
Носио сам твоiу слику
У души ми урезану.
И у раiу више пута
У срцу сам уздрктао,
У раiу сам пуно пута
Име твоiе спомињао;
Мило ми ie било небо —
Још сам само тебе требо.
О ти не мош прегледати
Век за веком, моріа дуга,
Па не можеш никад знати
Како i' горко живовати
Кроз векове сам без друга; —
Па нит страдат', ни уживат',
Ни од куд не очекиват'
Да за добра ил зла дела
Награда ти каква дође,
Што починиш, тек онако
Да ми пусто време прође; —
Саможиво, мукомучно
Ни са ким се не поделит',
У вечитом iедноличју
Свагда желит', — и не желит';
Све видети и све знати,

Све на празно осећати;
Па ил тео ил не тео
Све мрзити, презирати,
Од дан' на дан проклињати
Свет и живот и створ цео.
Од онога страшног дана
Кад ме Божіа клетва стиже,
И природе топли груди,
Раі и пако, Бог и људи,
Сви за мене оладнише.
Гледао сам сунце, месец,
И звездице свеколике,
Моіе старе познанике;
Стаіао сам више пута
У средини њина круга —
Оне іезде у свом сіаіу
У љубавном загрљаіу,
Али мене стара друга
Не гледаіу, не познаіу.
Тад потражи слике тавне,
Изгнанике мени равне, —
Али, іаоі, њине речи,
Страшан поглед, лице грозно
Ја већ више нисам позно.
У том страу прну даље,
Ал куда ћу, куда смем?
Ко ће примит изгнаника —
Свет іе за ме глув и нем.
Као лађа пробиена
На површіу морски пена,
Као облак црни, тмасти
На висини плаветнила
Кад га ветар широм виіа,
Е тако сам био и іа. . .
Кроз празнине летећ' клете

И без цели и без мете,
Сад овамо, сад онамо, —
Бог зна куда, — Бог зна камо!
Ал ја нисам дуго владо,
Људе на грех наводио,
На светињу једом пљуво
Улио је и грдио, —
Олако сам пламен вере
У грешнику затомио.
(Да су барем били чврсти,
Постојани и јунаци,
Ал жао ми је и тог труда
С лицемери и глупаци.)
Тад у мрачне одо горе
И по тами уз поноре
Вио сам се, светлац мали,
А путници, жалосници
Често су се преварали,
За светлацем у мрак пођу
— Један јаук — мени мио —
А већ путник с коњем лаким
У бездни се измрвио; —
Ја сам стао па гледао
Јел се много крви лило; . . .
Данас, сутра, све то, те то,
Па ми с' и то огадило.

Седео сам често самац
На леденом врху брега
Испод дуге златошарне,
У вечитом гнезду снега,
Слушао сам како ричу
Белогриви бесни смети,
Као лавице разјарене
Кроз камење, кроз врлети.

Шта сам пута виор љути
Продирао дрзким бесом,
Одено се муњом, громом
Да се борим с урнебесом, —
Муке своје да угушим,
Јаде своје да задавим,
Ропот срца да заглушим,
Проклетињу заборавим. —
Шта су ране смртна срца
И године ваши мука
Спрам тренутка мог живота,
Непризнатог мог јаука.
Шта је човек, — штал му јади?
Ил су прошли ил ће проћи!
Увек чека, јер се нада
Да ће смрт ил помоћ доћи.
Али мени и мом јаду
Нема лека, нема краја,
Нема нада, нема раја;
Мене мучи бол паклени. . .

ТАМАРА.

Па зашто се тужиш мени? —
Сгрешио си, зла ти ј' душа,
Јер другчије Бог те не би. . .

ДЕМОН.

Сгрешио сам, ал не теби!

ТАМАРА.

Чућеду нас!

ДЕМОН.

Ми смо сами.

ТАМАРА.

А Бог?

ДЕМОН.

Де ie он над нами!
Има доста други брига,
Нек се брине, остави га.

ТАМАРА.

А освета виши сила?
Страшни суд!? — А муке пакла!?

ДЕМОН.

Ти би тамо са мном била,
Од мене се не би макла!

ТАМАРА.

Ко си, да си, друже ноћни! —
Залуд стежем срце младо . . . .
Ми смо људи слабомоћни —
Збори, збори, друже ноћни,
Ја те слушам врло радо.
Ал ти можда . . . нећу рећи . . .
Јаоi мене слабе iадне! —
Та какву ћеш славу стећи
Кад невина душа падне!
Ах, iел с мога удог лица
Те на мене коцка паде,
Код толики лепотица
Што и' знадеш на иљаде.
Ал залуду — куд ћу, шта ћу! . . .
Ти провидиш што ме гризе —
Па реци ми, вероваћу, —
Не, не реци, закуни се.
Закуни се, да у теби

Ниіе гуіа грешне страсти,
Да ми душу сатро не би,
Да уза те нећу пасти.
Закуни се, али тако
Да ти морам веровати!
Закуни се, макар како,
Јер ми срце горко пати.

ДЕМОН.

Кунем ти се зором раном,
Првенчетом Божіа створа,
И мезимцем задњим даном,
Што по реду доћи мора;
И тако ми вечне правде,
Горке муке очаіника,
И састанка с тобом саде,
И растанка од твог лика;
Кунем ти се очњим видом,
Кунем ти се греха стидом,
И вечности сивим плаштом,
И победе кратком маштом;
И тако ми свиіу бесa,
И тако ми пакла, раіа,
И громова са небеса,
И анђелског уздисаіа;
Кунем ти се муком своіом,
И слађаним твоіим гласом,
Кунем првом сузом твоіом,
И самртним твоіим часом,
Кунем ти се црним гробом,
И блаженством душа свиіу,
Кунем ти се самом тобом —
И тако ми ти очиіу,
И косице твоіе свилне,
И тако ми срца твога,

И тако ми жива Бога,
И љубави моіе силне —
Од данас ћу други бити,
Одреч' ћу се свега злога,
Горди ум ћу покорити,
С небом ћу се помирити
И призваћу име Бога,
За лукавство нећу знати —
Ја ћу љубит', веровати.
Ја ћу лити чисте сузе,
Снебићу се, каіаћу се
Да достоіан будем Бога
И погледа твога; —
А свет нека мирно цвета
Без лукавства мога.
Веруі мени, о Тамаро!
Светиња ћеш моіа бити,
А іа ћу ти поклонити
Све господство моіе старо,
Сву слободу, власт и славу
За поглед ћу іедан дати,
За тренутак іедан само
Вечност ћу ти жртвовати.
Љуби мене, ох Тамаро!
У добру ћу бити красан,
У љубави горостасан,
Сталниіи сам у милости
Нег што беа у пакости.
Узнећу те лаким летом
Више звезда, у чистину,
Па да владаш целим светом, —
Ил да презреш іадну тмину,
Уде земље жагор празни,
Дено нема среће праве,
Де се жарка љубав казни,
Де се злобом срца даве,

Де милоште нема сіаіне,
Ни сладости дуготраіне;
Де се у стра мораш крити,
Не смеш мрзит' ни љубити.
Или можда ти и не знаш
Шта іе љубав смртни људи:
Кратка бура младе крви
И замама ломни груди —
Ал пролети час за часом,
Мрко време ништ' не штеди,
Размрви ти груд ужасом,
Ил ти врелу крвцу следи.
Лепота іе кратка зора,
А разстанак дођи мора; —
Ко ти іамчи, ко те чува
Од прецвета и умора!
Пусти друге нек се теше
Ништавилом свог живота,
Њима ниіе отворена
Вишег неба сва дивота;
Ал за тебе штета і' црна
Да постанеш жртва њина, —
Тебе чека друга судба,
Дубља сладост и милина.
Заборави друштво старо,
Досадања осећања,
Зато ћу ти, о Тамаро!
Разгрнути свет познања.
Скупићу ти диве, цине
И духове чудотворе,
Да те служе, да те дворе;
Узлетићу да ти скинем
Златан венац са Данице,
Залићу га, іаранице,
Полуноћном мирис-росом
Да над твоіом блиста косом.

Кад позлати сунце зору
Спустићу се кроз облаке,
Наiлепше ћу бират' зраке,
Оплешћу ти пас од злата
А на руку метнућу ти
Сiаiан прстен од агата;
Облићу те миомиром,
Неговаћу сенку твоiу,
Довешћу ти раiске тице
Да за трагом твоiим поiу;
Дигнућу ти дивне дворе
Од биріуза и iантара,
Пронорићу сиње море
Да ти тражим бисер-дара,
И даћу ти све што могу
Ил изискат' ил изплакат'
Ил отети вечном Богу . . .
Љуби мене! . . . . . .

XI.

Он се спусти,
И на врели њени усти
Задрктао пољуб вражиi;
Врисну она, — а он тражи
Да iоi тепа с речи празни,
Грокће, шапће у разблуди
Да iе смири и ућутка
Скврнавине и саблазни.
Мрак iе, тмуша, црна тама,
Само с' виде до два плама,
Њене очи, два жерутка.
Јаоi црни дух победи!
Пољубац му, отров уди
Проникао слабе груди,
И iош iедан мучан стисак

Што у грлу њеном следи,
Окамени тиіан врисак;
У том вриску, — ко би мого
Разумети, — лежа много:
Љубав, мука, очаіање
И преговор, — издисање,
Стра и борба са греотом
И разстанак са животом.

XII.

У то доба страшна мира,
У поноћном часу тиіом,
Прошао ie под ћелиіом
Стари стражар намастира,
Причуло му с' као да i' неко
Полумртвим гласом врисно
Он застаде, прислушкуіе, —
У страу ie циду стисно,
А сад опет іасно чуіе:
Пољубци су и іецање,
Шапутање, уздисање,
Па се старац замислио
Седом главом вртећ' тио.
Ал набрзо све ућута —
Само река с тавним брегом
Као да ie врло љута
Две три речи прошапута;
А са лишћа и са грања
Лаки ветрић проносаше
Преговоре и роптања.
А и стражар чуіућ' исто
Ниіе му се видло чисто,
Од тог места даље ита
А у себи канон чита,
Канон светог угодника,

Да га чува од зли мисли,
Од опасни неприлика, —
Крст на себе дркћућ' меће
И жури се да утече.

XIII.

Као да спава, као да сања
Лежало ie мртво чедо,
Разпуштене дуге власи,
Мирна уста, лице бледо.
Ко би реко да ie мртва!?
Да не криie покров груди
Рекао би чека зору
Ил пољубац да ie буди.
Али залуд iарко сунце
На ледено чело сиiне,
Залуд iаок и пољубци
Тужна оца и родбине, —
Ништ не може да с Тамаре
Вечни печат смрти скине.
Ох како се брзо гаси
Цвет и живот, младост iарка
Како вену сiаiни краси,
Како трне љубав жарка.
Неста жеља, неста нада,
Неста муке, — смрт ie сама,
Још ie осто лаган осмеi
Стинут', слеђен на уснама,
Што као надпис страна гроба,
Страним словма нешто значи
Ал ни iедно више доба
Не мож' да га протумачи;
Тако и њен лаган осмеi
Оста таiна, нит ће више
Ко прочитат', ко погодит'

Шта у њему чудно пише,
Изсмеіавал судбу горку
Или сумњу непобедну,
Ил живота сладост бедну,
Ил се гордо небу руга,
Ил іе одсев давни туга;
У њему се замрзнуше:
„Због ом остаі!“ млади лета,
Презирање ладно душе
Што већ оће да прецвета,
И последњи израз мисли
Кад су смртни боли стисли.
Лаган осмеі — — као зраци
Кад іе сунце већем село
И од њи се снежног брега
Зарумени лице бело
Последњи пут; . . . ладна румен,
Страшан осмеі . . . смрт му мати—
Нит ће чиіи пут осветлит',
Нит ће кога огреіати.

XIV.

Скупили се црни свати,
Своіта, знанци и суседи,
Међ њима іе Гудал седи,
Као тужна нека сенка,
Данас ће се на пут дати,
Данаске іе последњи пут
Оседлао свог зеленка;
Три ће ноћи путовати
Па у стару костурницу,
Поред деда и прадеда
Положиће несрећницу.
А іедан му прадед био
Црни грешник и убица,

Отимо ie, крв ie пио,
Варалица, издаiица;
На измаку грешна жића
Покаiо се грешник клети,
Па се Бога осветника
И крваве душе сети,
И подиже туђим благом
Задужбину, цркву малу,
На високо, на вр' стене,
На стрмоме камивалу,
Куд се iедва iастреб дигне,
И мећава ту кад стигне
Ту наiраће учно поiи, —
Ту у вечном гнезду снега
Усамљена црква стоiи.
То ie место клетник избро
За уморне своie кости,
Ближе небу, не бил био
Ближе раiу и милости;
Ил од људи и поруга,
Ил од клетве да се скриie. . .
Залуд, браiко, том си требо
Старати се зараниie!

XV.

И тек што су опоiали
Мртво тело жртве младе
И гробницу заковали
Да iоi земља мира даде,
Ал се црни облак диже,
Виiор, олуi крила крше
Виiућ' грозно, као шакали,
Да опело њено сврше;
А мећава оће да ie
Снегом заспе, грми, сева,

А из доље іош се чуіе
Стари Гудал де запева.
У то доба чистим зраком
Међ звездама, над облаком,
На злаћени крили лети
Дух умилни, анђо свети,
У наручу грлећ' носи
Грешну душу, млађан цвет,
Па іе светом сузом роси
Па іе теши, па іе крепи,
Да не тужи, да не стрепи
У бољи ће доћи свет;
И на сусрет већ им лете
Свети гласи, песме свете. . .
Ту іе близо раі! —
Ал дух црни, пакост љута,
Пресече им чиста пута
И молитву да заглуша
Рече: „То іе моіа душа,
Даі іе мени, даі!“
Ох зар ни ту нема мира
Јадна душа тамарина,
Она дркће па се приже
Браниτељу своме ближе.
Залуд, залуд, пред њом стоіи
Од кога се тако боіи
Стоіи црни враг, —
Али іедва да га позна
На њему іе сва грдоба,
У погледу грдња грозна,
А трулином влажна гроба
Задише му траг.
„Уклони се, црна змиіо!“ —
Рече анђо кад га виде,
„Доста си се узносио,
Ова душа Богу иде,

Божіа милост нек іоі суди,
Искушења било і' доста,
Она і' стресла оков уди,
Њено тело доле оста,
А ово іе душа мека,
Што іе небо давно чека;
Таке душе клизну лако
Али зато неће пако
Подигнути киван клик,
Јер у борби поражења,
Под теретом искушења
У њоі оста Божіи лик, —
У њоі оста кроз све муке,
Нит іе срушен ни оборен,
Она ниіе за свет била,
А свет ниіе за њу створен.
Сумња іу іе горко стала,
Поклизла іе па іе пала,
Страдала іе горко, іако,
— На земљи іоі беше пако;
Љубила іе, а с тог жара
Ево іоі се раі отвара!“
Тако рече анђо свети
А погледом строгим прети,
Крили ману, и одлети —
Изгуби се под висином
С меком душом тамарином.
А поражен демон куне
Безумиіе празне маште,
Преварене жеље таште;
И он оста надут, киван
У каљуги свога іада,
Као и досад, сам на свету —
Без љубави и без нада.

J. J.

V.

БОСНА.

(Продуженѣ). *

XVI.

Одъ Требиня до Стоца.

Превезохъ се преко Требишньице **) на скели, и то найпре я са пратньомъ своіомъ па онда коньи. Таке су скеле сигурно и пре потопа градили. Путъ є туда да већъ гори быти не може. Не за дуго дала се каменомъ поставлѣна стаза. Упитамъ зачуђенъ шта є ово? и добіємъ наиванъ одговоръ: „да є и ту было хрђавъ путъ, па є некакавъ Турчинъ туда яшећи скрьао вратъ, а нѣгова се деца зареку направити путъ тай, што и учине.“ При свемъ томъ не бы ипакъ никомъ желео да овимъ путемъ пролази, єръ бы лако могао проћи као и Турчинъ. На путу кои води у Требинѣ нема нигде трага о стараню за добре путове. Испредъ Требиня наилазилисмо овде онде на гомилице хришћана, кои су изашли были текъ да насъ виде. При уласку у варошъ изађе намъ на сусретъ требиньскій мудиръ — окружный начелникъ, по имену

*) В. Срб. Лѣт. 1862. I.

**) Требишница се зове и Требиньшица и Требиньштица, и то као што кажу правилніе.

Хаџи-бегъ Ресулбеговићъ на красномъ арапскомъ коню съ одабраномъ пратньомъ и понуди намъ за станъ свою кућу где преко лета станує. Знамъ да піє башъ никомъ млого до тога стало да сазна како изгледа турска кућа. Доста ће быти ако рекнемъ да є поделѣна на мушку и женску. Мушка є простія са простиркомъ и съ душецыма, на коима се седи, дуванъ пуши и кава піе. Оваке собе имаю обично само єдна врата и ишаране су бояма. Ништа несу болѣ ни хришћанске куће по тымъ краєвима.

Хаџи-бегъ Ресулбеговићъ знаменитъ є човекъ и зань зна цела Херцеговина. Онъ є по старинскомъ повеклу изъ Херцеговине и породица му є єдна између главніихъ, напоредо съ лозомъ столачкогъ мудира Ханзи-бега Ризванбеговића. Ово су остатци некадашнѣ аристократіе, коя є наслѣдно заповедала Босномъ и Херцеговиномъ. Кадъ є турска влада 1851. године буну у Босни и Херцеговини угушила, то сатре и ове и іошъ другу властелу и покоси имъ власть, а ньихъ замени чиновницыма изъ Стамбола. Алъ некако се и опетъ довише ове лозе: Ресулбеговићева у Требиню и Ризванбеговићева у Стоцу, те лепо осташе господари на своме огньишту, као и предци имъ. Шта више Ханзи-бегъ удари на се низамско одело, на коє Турци српске крви мрзе; а требиньскій оста веранъ прадедовской чалми и дугачкомъ кафтану, као некій улема. То є съ тога што є ишао у Меку на ћабу, изучио коранъ у прсте и пролази као найпаметніи човекъ у свой Херцеговини. У разговору съ овомъ двоицомъ, познао самъ два знаменита типа старе аристократіе херцеговачке. На столачкомъ мудиру Ханзи-бегу, ма да є самъ мудиръ више дивлякъ, видехъ племениту страну нѣну: одкривеность и добродушность, коіой ништа не смета да се преліе у свирепость; на требиньскомъ познадохъ турскій фанатизамъ и непопустльиву жестокость. Самъ човекъ изгледа врло немио, алъ насъ є

са слаткимъ, ласкавимъ речима приміо и усиљвао се да покаже добру волю и весело лице. Хваліо се како нечини разлике међу Турцыма и Власима (тако зову овде наше православне) и причаше како се дружи съ калуђерима изъ манастира Дужи. Доцніе разнадохъ, да нѣга истогъ не зову хришћани у требиньскомъ краю друкчіе него: „то є нашъ крвопилацъ.“ Красти, отимати, глобити; подбадати, напуштати Турке на хришћане; бедити ове да чине пакости Турцыма, а ове опетъ закриљвати; не дати никоме да може съ тужбомъ отићи до паше у Мостаръ, а ако бы ипакъ коя тужба до паше дошла, исту угушити подъ каквимъ му драго изговоромъ—то су нѣгови званични послови. Тако радећи довео є хришћане до тога, да се наумише скупити где было па се посаветовати како бы могли добити помоћъ и обрану одъ владе. То се десило у у прошломъ Децембру. Кадъ се овай зборъ скупіо, Хаџи-бегъ подговори требиньске Турке те юрише изпенада на ядне люде и приораю ихъ на одпоръ. Много крви бы проливено и доста кућа сравлѣно са земльомъ. Говорило се као да ће турска влада уклонити тогъ маница; алъ ако га и уклоне изъ Требиня, хришћанима не ће быти поможено, єръ ће онъ као богатъ и властолюбивъ Турчинъ, ма и да ніє у званю, умети и моћи чинити пакости и далѣ по целомъ пределу требиньскомъ.

Узъ Хаџи-бега треба ми споменути іошъ неке люде, съ коима самъ се у нѣговой кући упознао. Не ма ихъ млого. Єданъ є мудиръ суторинскій, правый османлія нашегъ доба, кои є у кући Хаџи-бега увекъ на столицы седео и кои се одмахъ у почетку разговора похваліо, да онъ не єде прстима, него да има у своіой кући у Суторини вилюшку. Човекъ иначе ни за што, права кукавица, кои при првомъ гласу да су се хришћани подигли, побеже у Црну Гору, држећи да ће га само єданъ князъ црногорскій моћи одбранити, ако

бы га напала раја. Другій є старешина башибозука, кои су чували стражу на црногорской границы. По чину є био бим-баша, човекъ жуте боє, орловогъ носа, права мргода, ћуталица и арбанасанинъ Тоска. За дуго є ћутао, докъ я не споменухъ онако узъ речъ Гоге. „Гоге! та то є последньій народъ на свету; нит' има мозга у глави ни у срцу вере и правде. Ни о чемъ другомъ не мысли, него како ће красти и убіяти!“

Овде ће быти место напоменути, да се Арбанаси деле на два племена, на северно и на южно. Северно се зове Гоге, а южно Тоске. У говору се єдно одъ другога текъ у нечемъ разликую. Према речима бимбашинымъ свакій ће лако погодити како се гледаю та два племена. И Гоге тако исто мысле о Тоскама. О другима, а было ихъ є да несу имали где сести, ніє вредно што казивати. Задимили су пусти своимъ чибуцыма те се гледасмо као крозъ облакъ. Пало ми є у очи, што у ту собу могаше ући свакій Турчинъ. Дође, поклони се по турски, поседи, попуши па оде, а ето ти другога на место. Найпре се обично яви домаћину „селамъ“, па се у часу спусти на диванъ и прекрсти ноге, па текъ онда управля селаме на свакога поєдинце. И мене су обично пытали: „Како си? єси ли добро путовао? єси ли рахатъ? є л' ти необично у нашой земльи?“ и т. д.“ После овихъ поздрава и пытаня понайвише се ућути, попуши чибукъ па се наєданпутъ дигне и иде безъ збогомъ и безъ опроштая.

Жива є то мука седети два-три сата у диму съ овакимъ людима, кои те гледаю као какву ретку зверъ у менажеріи, па одговарати на ньихова луда пытаня. Срећа те се подъ ноћъ сети домаћинъ оставити ме сама, а тимъ даде на знанѣ да ми се донесе вечера. Турци немаю обичай разговарати госта докъ єде, а іошъ манѣ єсти съ ньимъ заєдно, а ако то учине то не быва безъ изговора. Найпре ме понудише да опе-

ремъ руке надъ умиваоницомъ, после самъ сео ниско съ моимъ друштвомъ око синіе, а по нашимъ коленима прострше подугачко платно да не покапамо єломъ хальине. Таньира ніе было. Єдна округла, мала чинія одъ олова насредъ синіе, неколико дрвенихъ кашика — то є было све. Єла є было свакоякихъ и одъ говеђине и одъ млека, найпосле заврши се све пилавомъ.

После свега овога не знамъ да ли бы се дало іошъ што рећи о Требиню. Да, у мало не заборавихъ споменути требиньскій градъ, коєгъ іошъ у десетомъ веку споминѣ царъ Константинъ порфирогенита, као некадашню столицу србске кнежине. Кадъ се поиздалѣ гледа на Требинѣ, чини ти се да су сами станови населѣни дужъ подножја планине Гльиве на краю простране поляне крозъ коју тече река Требишњица. У осталомъ Требинѣ има своє махале, одъ коихъ свака има своє име. Требинѣ зове се управо градъ, где има до 50 турскихъ кућа у ядномъ, опаломъ станю. Куће су одъ камена, неокречене. Самъ градъ окруженъ є каналомъ а опасує га зидъ пола срушенъ. Улице су тесне и премалене. Ванъ града є чаршія и у ньой може быти до 70 дућана. Међу трговцыма има и хришћана — свега петъ породица. Ту живе и неколико породица потурченихъ цигана. Хришћана има у околини доста и то на далѣ одъ Требиня, а на ближе више є Турака. Требинѣ са своіомъ околицомъ главна є обрана ислама у источной Херцеговини; али одъ Требиня къ истоку има чисто србскихъ села, као: Зубци, Крушевица, Драчевица, Любомиръ, у коима живи валянъ, честитъ, свестанъ, одрешитъ и ратоборанъ народъ, кои ако и ніе якъ броємъ, алъ ипакъ не даде до садъ Турцыма да се онде населе.

Изъ Требиня ударихъ путемъ на северъ и северозападъ. До Любина има осамъ лепихъ т. є. добрпхъ

сахата, а то ће рећи да идешъ пешке како ти драго, пре десетъ сахата не стиже на место. Ту ти треба прећи планину Гльиву и Кличане путемъ да те Богъ сачува, а ніе ни шала испети се на таке высине, где є и у средъ лета поладно. Да є то негде у Немачкой а ла бы быо ту какавъ славанъ Hôtel Bellevue! Кадъ погледахъ са те висине, а то преда мномъ леже планине, коє деле Херцеговину одъ Далмаціе; на лево и на десно тако исто иружале су се планине, а подъ нама є лежало полѣ требиньско, по коємъ се віюгала као бела трака река Требишньица. Кодъ ногу видело се неко ядно сеоце съ развалинама некадашнѣгъ чувеногъ манастира Тврдоша. Што се одавде далѣ иде, све є дивлѣ и страшніе. Ту су ти кланци, ту су ти богази, ту су ти клисуре и све самъ каменъ. Єдва бы се ко два пута наканіо у своимъ веку да овудъ проће. Има и такихъ гребена одъ камена да имъ не можешъ ни прићи а камо ли ихъ прећи, као: Силеваць, Радавина и Беласница. Ти гребени деле Попово одъ любинскога края. У єдной долини исподъ тихъ гребена є сеоце Грбеша, у коємъ живе хришћани. На самомъ путу спазимъ ступацъ одъ камена, кои є горе изгледао као глава човечія. На пытанѣ шта є то? рекоше ми: белега! То ти є тако све до мора. Тако є остало одъ Грка, кои су ту некада живели. Кренемъ се далѣ опетъ крозъ брдо у Загорѣ, где готово сами хришћани живе. Ту на путу нађемъ зграду где су боравили пандури, кои се ту налазе, или коима бы се ту требало налазити за безбедность путника. Ту ми се измени пратня и я добихъ шестъ пандура за пратіоце. Доиста лепе сигурности за путнике! Двоица одъ ньихъ иду пешице испредъ коня и скакућу одъ камена на каменъ. Дуга пушка виси имъ о плећима, и то пуна и запета, а цеви имъ зіяю право у чело. Чудноватъ спроводъ у име безопасности! Пушка пуна, запета, а носилацъ іой не иде равнимъ путемъ, него

скакуће по камењу. Треба ли ту іошъ млого да пушка окине ако іой се госа мало спотакне! Но и та брига траєе донекле, а после се навикнешъ. У Турской є такавъ зракъ да и нехотице постанешъ фаталиста.

У Загорю бы какавъ археологъ имао шта видети! На два узвишена места нашао бы млого огромне величине каменя. То є каменѣ доста правилно отесано, овде онде повалѣно, а гдегде дупке стои. Натписа каква на нѣму нема. Пратіоци рекоше да є то гроблѣ, и да тихъ гробля има свуда по Херцеговини а понайвише у Поповомъ-полю, где има и каменя съ натписима. У овомъ краю свуда се говори да су пре доласка Срба Грци живели у Херцеговини. Тако веле и Срби и Турци кои живе дужъ Далмаціє, у требиньскомъ округу и около Мостара, а тако исто у лѣвлянской и гламочкой нахіи, коє управо припадаю Босни, али по своmъ положаю и природи несу друго него текъ продуженѣ Херцеговине. Шта се збило съ тымъ Грцыма кадъ се Срби доселише, не могохъ дознати, алъ тай гласъ стои, да су ти Грци были велика узраста и снажни люди. Само у источной Херцеговини дужъ Босне и у Босни, осимъ у двема споменутымъ нахіяма, не чухъ за те Грке, па ніе ни самихъ споменика видети, у колико є то мени знано. Свакако бы требало подробно испытати те остатке старихъ споменика западне Херцеговине и уверити се єсу ли гробови или што друго. Такихъ плоча и ступова има ихъ стотинама на путу одъ Требиня до Мостара, а нашло бы се и хилядама кадъ бы се одъ путова далѣ тражило. Те плоче, шта ли ће быти, имаю на себи и неке грубо изрезане слике, као: човека, коня, стреле и іошъ друге накараде. Близу Стоца стоє два велика крста одъ камена. По погледу рекао быхъ да є то у новіемъ времену рађено и да не ће быти остатци одъ Грка, као што се овде говори.

После мучногъ пута, о коме самь мисліо да му не ће быти края, єдва єдвице даде Богъ да се сиђемо у долину доста угледну. Ту насъ предусретне намесникъ окружногъ начелника, любинскій мудиръ — већили — заборавіо самь му име, човекъ младъ, поугледанъ и у богато турско руво обученъ. Око паса имао є широкій кожный поясъ, а у њему дугачке пиштолѣ и анџаръ; на главый црвенъ фесъ съ плавомъ китомъ.

Обрадовасмо се не толико лицу и срету, него томе што држасмо да смо близу Любиня, и ако се преварисмо, єръ смо іошъ сатъ и по яхали до њега. То ти є ядно место, али лепо лежи, као и сва места у Херцеговини, на дну горе у прекрасной долини, коя се одъ юга и истока зове Крај-полѣ, а одъ севера и запада Конацъ-полѣ. У Любиню живе скоро сами Турци. Има 120 кућа турскихъ и у њима до 987 становника, и 12 кућа хришћанскихъ са 92 жителя. Турске су куће одъ камена као и по другимъ краєвима Херцеговине, алъ у лошемъ станю. Има и пустихъ турскихъ кућа. Порушила се и стара кула у коіой су прећашньи бегови любински становали. Знаменито є како се и по Босни и по Херцеговини руши и пустоши све што є турско. Ако прођешъ крозъ какво село па видишъ што опало, развалѣно, и запиташъ: чіе є то? то ће ти рећи: турско! Чіи є овай пустый ханъ на путу? муіинъ. Чія є ова ограда съ куломъ? Ето бегъ у њой сѣдіо, па се обаталила. Ко живи у томъ и томъ краю вароши где су толике куће пусте, безъ крова, безъ прозора и врата? То є турска махала. То ти є тако у Стоцу, у Мостару, у Высокомъ, у Фойницы, у Скоплю, у Травнику, у Яйцу, у Банялуцы, у Лѣвну, у Новой-Варошши, у Таслици, у Преполю. У варошима где само Турци станую, као у Требиню, у Любиню, у Гламо-

чу, у Рогатицы, у Вишеграду, у Предору, у Сѣницы, ту се руше и опадаю куће на све стране. А сасвимъ друкчіе изгледа у онымъ селима и махалама где живе хришћани.

У Любиню яко гоне хришћане, тако да не смеше доше доћи ни да насъ виде. Цркве немаю у месту, него иду у оближе село Градацъ и Дубочицу.

Мудиръ-већили любинскій ніе такавъ господинъ и аристократъ као мудиръ требиньскій. Онъ є истина спахія, али ніе ништа имао до свога конака камо насъ є и сместіо. Па као да ми поласка, рече ми да онъ не прима у свою кућу свакога безъ разлике, него само своє добре пріятелѣ. А да бы се имали съ кимъ разговарати, довео намъ є єдногъ изъ Мостара трговца, стара Турчина, и ако му се и не обрадовасмо што бесмо уморни. Али за то смо сазнали како мысле Турци о некимъ стварима. Трговацъ тай поче казивати како є онъ млого путовао пре неколико година. „А за што садъ не путуєте?“ запытамъ га. „Е, садъ ми се не путує далеко него текъ да обиђемъ свой читлукъ, кои самъ овде купіо. Е, тако, стигла старость па се не може, а и фамилія є у насъ повећа.“ (Турци говоре фамилія и подъ ньомъ разумеваю садъ челядъ, а садъ жену). „А колика є ваша фамилія?“ упытахъ да намъ се не прекине разговоръ. „Ніе башъ мала: имамъ трый сына и да ми опростишъ — две кћери.“ — „А єсте ли кадъ были у Сараєву за време вашегъ путованя?“ „Были смо.“ (Турци по Херцеговини и по Босни говоре за себе „мы“, а кадъ се съ другима разговараю они имъ кажу „ты.“) „Па што вамъ се чини какво є Сараєво?“ „Лієпо, здраво место, има добру воду.“ „А єсте ли были у Нѣмачкой?“ „Долазили смо и тамо, у Млѣтке.“ „Па како вамъ се чини то место?“ „Никако, нема добре воде.“ — Турчинъ дакле суди о

месту по води пиħой. Таке одговоре добіялисмо за нашегъ путованя не єданпутъ вечъ хиляду пута.

О Любиню и нѣговой старешини нема се млого шта казивати, осимъ ако наспоменемъ да самь єдно ютро, пре него што ћу се у Столацъ кренути, зашао по улицама любинскимъ, а мой сапутникъ оста дома на одмору. У то дође домаћинъ мудиръ-вечили у собу где беше мой слуга, кои є за путъ спремао. Мой сапутникъ учини се као да спава да бы му дао прилике за разговоръ. „А шта ти є то у руцы, цанумъ?“ упыта вечилъ слугу, кои запушаваше бутелю. „То є мога бега“, проговори Ристо, слуга мой, коме садъ, као рођеномъ херцеговцу, дође воля пошалити се съ Турчиномъ. „На, опробай“, и пружи му стакло. „Дай амо!“ рекне вечилъ, нагне и повуче онако замашно. „О-о-о-хъ, добро ли є, ама люто. Твой бегъ ніе добру алъ люту ракію.“ А то ніе была ракія него спиритъ, кои самь носіо уза се да бы могао скувати себи чай. Као да херцеговски Турци несу невешти тумачи корана, кои забранює своима пити сокъ одъ чокота. Иначе то не чине само Турци србскогъ порекла, него и праве, чисте османліе.

Не ћу да описуємъ пута одъ Любиня до Стоца. На нѣму проведохъ четирый сата. Предео є онай истый као и пре: стена спредъ, стена састрагъ, стена десно, стена лево, а надъ стенама ято орлова. Така є овуда природа. То ће и быти, што сви (?) Срби у опште не знаю шта є то возити се, єръ и за онога, кои яше, говоре: иде на коню, дошао є у Сараєво, у Београдъ. Шта више, и речъ „ићи“ као да є заборављена у Херцеговини, а место нѣ узета є „лазити“; єръ пођи на кою ти є годъ страну драго, пешке или на коню, нити ћешъ ти ићи ни твой конь, него ћешъ лазити съ брда на брдо, съ камена на каменъ. Херцеговцыма є то тако ушло у говоръ, да речъ „лазити“ употреблюю и

онде, где ствари по своіой природи не могу лазити. Тако н. п. говоре: Ветаръ долази са севера, съ юга; река излази исподъ те и те планине; долазила му књига изъ Црне Горе. Ето кака уплыва има споляшня природа на єзыкъ!

Столацъ є особитогъ положая. Лежи на узаномъ месту, у долини реке Брегаве, коя ту чини водопадъ. Самъ градићъ на брду є и држи се да є найтврђій градъ у Херцеговини. Око њега испела се стена млого више одъ оне на коіой є градићъ, и кадъ се силази съ Видуше на путу одъ Любиня, чини се као да є тай градъ на каквомъ брежуљку. Найлепше є погледати на Столацъ одъ дворца, у комъ є некада седео чувеный везиръ херцеговачкій Али-паша Сточевићъ. Одатле се види река Брегава, виде се куће и џаміе съ белымъ мунарама, види се низъ гора, види се водопадъ. Али тай дивный предео неда се описати перомъ и мастиломъ већъ ту бы требала вешта кичица.

„Градъ столачкій“, као што Срби говоре, чувенъ є у исторіи Херцеговине и одъ послѣднихъ времена. Ту є гнездо Ризванбеговићима или Сточевићима, кои су у њему налазили обране у своме непрекидномъ четованю противъ другихъ Турака. Мудиръ Ханзибегъ говораше ми, да су градићъ Столацъ сазидали његови предци пре 400 година када су дошли и отели Херцеговину. Може быти да онъ самъ држи, илъ ме є радъ было уверити, да є опъ турске крви и да су његови стари воєвали іошъ съ Мухамедомъ, а овамо се за цело зна, да су то све потурчени Срби. „Одъ тогъ времена“, настави Ханзи-бегъ, предци ми непрекидно живеше у Стоцу, и свакій є по нешто дозиђивао у градићу и у вароши, коя є такођеръ њихова была.“ Алъ Али-паша є найвише учиніо, и ако є за време свога везирства седео у Мостару или у своме двору близу Мостара, алъ свою старину ніе заборав-

ляо. Онъ є подигао овай конакъ, опасао градъ зидомъ, само што га нiє довршiо, онъ є довукао амо толике топове изъ свiюхъ градова у Херцеговини. Алъ одъ како неста Али-паше, све се побаталило као и све остало што є султаново.

Я овде навлашъ потрзамъ речъ „обаталити се“ и „баталъ“, што є она одъ велике важности по Босни и Херцеговини. Та є речъ тако исто значайна као и глаголъ „лазити.“ „Баталъ“ є речъ арапскогъ порекла и Срби є позаймише одъ Турака, кои є ретко кадъ у уста узимаю, докъ Бошняци и Херцеговци не могу се маћи безъ нѣ. Запытао за што ти драго, за кућу, за кулу, за цркву ли или за мость, или за што друго, свагда ћешъ чути єданъ истый одговоръ: била є лепа кућа али садъ є баталъ. Била є кула али се обаталила. Была є црква али су є Турци обаталили. Туда и туда прелазило се преко моста а садъ є баталъ. Та и та крчма радила є, алъ су є Турци баталили. Речъ „баталъ“ говоре шта више и тамо где iой не бы было места. Тако веле и за одело и седло да се обаталило, а по манастирима у Босни и Херцеговини не єданпутъ самъ слушао: „Има у насъ рукописа али су сви обаталћни.“

О самомъ градићу Стоцу не ћу овде млого говорити. То є гнездо Ризванбеговића, па кадъ почнемъ говорити о Али-паши мостарскомъ, вратићу се на то.

Испредъ Стоца предсрете ме єданъ човекъ висока узраста у пуномъ турскомъ оделу. То є Ханзибегъ, рекоше ми. Я га погледамъ, а онъ се люля на коню своmъ. После поздрава рече крупнимъ, грубимъ гласомъ: „Да тешко ли є после ручка.“ Сетихъ се ода шта му може быти тешко. Пођемо на коньима далѣ право и стигнемо у градъ. Ханзи-бегъ, дуваюћи и стенюћи, уведе ме по дрвенымъ лествицама у конакъ чувеногъ Али-паше. Томъ приликомъ просуо є млого

речій, коима се не зачудихъ сетивши се да ніе самъ. Кадъ седосмо, скиде свою горню хальину. На махъ се задими и као да му є годело кадъ виде како се загледасмо у лепу околицу предъ нама. Докъ се о ковчему разговарасмо, донесоше му посланицу турски писану. Дуго є прегледаше, па ти спопаде иза паса мастіоницу и трсть, метне посланицу на колена па написа нешто на ньой, не безъ муке, као одговоръ, умочи печатъ у мастило и притисне печатъ према своимъ подпису те даде да се носи. То даде повода момъ сапутнику да поведе речъ съ ньимъ о турскомъ єзику и наскоро се увери да є Ханзи-бегъ чистъ одъ свега што се зове знати єзыкъ. Ипакъ Ханзи-бегъ хваляше турскій єзыкъ, додавши и то да є турскій єзыкъ изъ три єзыка саставлѣнъ, изъ турскога, арапскога и фурскога (персискога), па за то да є науміо сада сва та три єзыка учити. Ханзи-бегъ поче бывати све отвореніи, и я га хтедохъ намамити да говори о своме деди Али-паши, алъ га не могохъ навести да каже како онъ мысли о нѣму. После самъ дознао за што ніе хтео свой судъ о Али-паши изрећи. Али-паша убіо є своіомъ рукомъ свога брата, кои є быо отацъ Ханзи-бегу, па овай ипакъ мора, хтело му се или не хтело, лепо и добро говорити о Али-паши, у колико се овай найвише одупирао и боріо да одржи независну домаћу аристократію одъ централизаціе стамболске владе. Млого є радіе говоріо о томе, како онъ лепо и као отацъ пази народъ, Власе па и Турке, а узъ то се хваляше како є богатъ и моћанъ, и уздизао є юнаке Москове, па ми є дао на лепъ начинъ осетити, да є онъ мысліо да Московъ мало друкчіе изгледа него што самъ я быо. Но све є то ништа према ономъ што се збило на вече. Кадъ се смрче, прићье онъ ближе къ мени и као онако поверено упыта ме: може ли се онъ са мномъ разговарати безъ околишења и да ли ћу и я

быти искренъ према нѣму. Я се зачудихъ шта ће то быти, па му рекохъ нека слободно говори шта му є на срцу, и дамъ му речъ да и я одъ своє стране не ћу ништа утаяти одъ нѣга. „Та я то видимъ, рече ми онъ, да си валянъ човекъ; ето текъ што се познасмо а већъ живимо као другови. Дакле кадъ смо се већъ тако лепо опріятельили, а оно не замери што ћу ти рећи: да ти не буде мрско ако я седнемъ вечерати съ тобомъ и съ твоимъ сапутникомъ заедно.“ Я му одговоримъ да ће ми быти по вольи. Кадъ є то чуо Ханзи-бегъ, уведе мене и мога сапутника у другу застрту собу, осветлѣну свећомъ у высокомъ свећняку. Онъ седе мало подалѣ одъ светлости и донеше му два стакла. Промрмля нешто и натеже изъ єдногъ стакла те до дна, — то є была ракія, па се после напи воде изъ другогъ. Мыслисмо да му є доста, алъ се преварисмо. И опетъ му донеше пуно стакло ракіе и проће као и прво. Не оста ни на томе, него се іошъ єдномъ поврати. Мы то тако ћутаюћи гледасмо гладни и уморни. Єдва у неко доба донеше вечеру. Ханзи-бегъ постане добре волѣ и поче ме тапшати по раменима; оде пуштати се у шалу, хвалити се снагомъ и юнаштвомъ, па и добримъ апетитомъ, стаде ме нуткати єломъ и пићемъ, а самъ мотати што болѣ могаше. По што се добро наслагао и єломъ и пићемъ, уми руке, устаде и седе за себе у край где є седео и пре вечере. На то уће у собу постаръ Турчинъ съ тамбуромъ и поче ударати у ню. Турци у Херцеговини и Босни яко радо имаю тамбуру. Оћутаћу, да ли се мени допадало то свиранѣ; алъ Ханзи-бегъ беше пуно задоволянъ, єръ є упадао у песму подвикаванѣмъ или бы плескао рукама, вичући: аферимъ! аферимъ! аферимъ! кадъ є песма што смешно казивала. Упытахъ Ханзи-бега, да ли онъ то чини чешће, да му ко удара у тамбуру и пева, а онъ одговори: „Свако вече, то ми є забава.“—

„Да ли се игра кадгодъ предъ њиме?“ запитахъ далѣ.— „Збива се и то!“ одговори.—„А какихъ песама има у васъ?“—„Све су љубавне“, рече ми.—„А да ли и ви певате Краљевића Марка?“—„Та певамо, али поређе.“—И доиста є тако. Турци не маре за Краљевића Марка, кои имъ є предке воштіо, па забранюю и хришћанима да и они не смею певати песме о њему. Колико є пута Србинъ извукао боя одъ Турака што є Марка где явно певао, алъ за то опетъ не могоше збрисати споменъ о њему, шта више могло бы се рећи да є оячао. Имаю и Турци своихъ юнака, кои су спевани, алъ имъ юнаштво ніє тако на гласу. Турци радіє певаю љубавне а хришћани юначке песме.

Свирка се и певанѣ на мою велику утеху сврши и мы легосмо спавати. Одъ моє пратнѣ дознахъ млого коєшта о нашемъ домаћину Ханзи-бегу, разуме се све горе одъ горега. Већъ ми є то яко пало у очи, што ни єданъ хришћанинъ не изађе предъ насъ у Стоцу, осимъ Коџа-баше хришћанскогъ и кршћанскогъ. Іошъ ми є яче пало у очи, што є за време могъ ходаня по месту свагда уза ме био онай кршћанскій Коџа-баша и онъ ме разговараше, а онай хришћанскій беше острагъ са слугама и никако га не могохъ навести да дође напредъ. Изъ тога самъ дознао да православнымъ хришћанима Ханзи-бегъ ніє сунце, што ихъ огрева. Шта више строго имъ є забраніо и запретіо да не смею на очи изаћи „Москову.“ На неколико дана предъ мой долазакъ затворіо є у тавницу до 40 хришћана, потворивши на њихъ да су у договору съ Црногорцыма поробили и оплячкали неку кућу у Стоцу, а овамо се знало да су то Турци столачки учинили, и да Црногорци то несу могли урадити башъ да су и хтели. И млого томе подобнихъ гласова чусмо о Ханзи-бегу. Па опетъ за то народъ има радо Ханзи-бега и држи да є понайболый старешина у Херцеговини. Када се

оно подиже рая на Турке у югоисточномъ краю, и кадъ паше почеше да умире раю, обрицати іой да ће ово и оно добити, сви хришћани повикаше у гласъ: „Никаквомъ паши, никаквой власти вашой не веруємо; но нека дође међу насъ Ханзи-бегъ и саслуша наше молбе, па некъ намъ предложи како да се измиримо, єръ мы само у нѣму имамо вере!“ И Турци и хришћани по Херцеговини почеше говорити, да є само єданъ Ханзи-бегъ у станю на лепъ начинъ умирити побунѣну раю.

(Продужиће се).

VI.

СРБСКЕ ПОСЛОВИЦЕ.

КОЛО ДЕВЕТО.

Адвокатъ о процесу и саня.
Адвокатъ пре негъ молеръ одъ бела црно и одъ црна бело начини.
Адвокатске су наднице врло скупе.
Ако нећешъ радити, невреди ни молити се.
Ако старъ нема знаня, има искуства.
Ако ће маймунъ найлепшій быти, гаданъ є.
Ако ћешъ се одерати, немож' свима право учинити.
Бео ко гавранъ.
Блеи ко звеканъ.
10. Блесанъ ко ованъ.
Бои га се, ко наковань чекића.
Бои га се, ко тукъ лука.
Бои се команде, ко циганинъ.
Болѣ є делити него просити.
Болѣ є и съ гладнимъ трбуомъ у креветъ ићи, негъ съ празнимъ цепомъ устаяти.
Болѣ є и самъ быти, него съ улама.

Болѣ и изгпано (быти), него оковано.
Болѣ мршава намира, негъ дебела парница.
Болѣ прегрешъ дела, негъ пуна врећа савета.
Болѣ причекати, негъ пренаглити.
Болѣ сачувати се, него каяти.
Брбля ко клапрняло.
Брбля ко нарадало.
Брзъ ко маймунъ.
Брзъ ко разгаћало.
Будала одговара и непитанъ.
Букванъ ко телацъ.
Велика служба велика брига.
Великій ко патицврккъ.
Ветаръ мрежомъ ватати.
Вештъ ко дорогa.
Вештъ ко ћускія.
Већма валя чувати уста негъ кесу.
Види му се по носу што вреди.
Види дима, алъ незна одкуда.
Высоко започето, ниско дочето.
Више вреди єданъ мужъ, негъ десетъ жена.
Више вреди старъ саветомъ, негъ младъ деломъ.
Више вреди прегрешъ чести, негъ врећа дуката.
Виче ко бердокало.
Воду у решету носити.
Волиє то, него пасъ кобасицу.
Вреданъ раднъ никадъ на посо неодоцни.
Вредну радину никадъ посла неманька.
Вуче се ко лонція.
Где дотиче и одтиче.
Где є каяня ту и праштаня.
Где є стрвине ту и гавранова.
Где є стрвине ту има и сваки гадова.
Где почетакъ дела неваля, како ће свршетакъ валяти.

Где се любавъ зачне, ту и остане, ако ће и на ђубрету быти.
Гледи ко арамбаша.
Гледи ко буцовъ.
Гледи ко дивлый попъ.
Гледи ко закланацъ.
Гледи ко згеба.
Гледи ко Безутробе Іова.
Гледи ко клопошъ.
Гледи ко кобацъ.
Гледи ко мазговъ.
Гледи ко преко батине.
Гледи ко пустаія.
Гледи ко смртъ.
Гледи ко тетакъ.
Гледи ко цркнутый смуђъ.
Гледни прво себе, п' онда другога.
Говори ко буди Богъ съ нама.
Говори ко злослутникъ.
Говори ко ћаскало.
Гологъ ни сто айдука несвукоше.
Господинъ цепаница.
Гунђа ко баба тажвака.
Данъ се хвали кадъ вече, а животъ кадъ смртъ дође.
Дао му удицу да прогута.
Два коня и кочіяшъ, четиръ клюсета.
Дере ярца (блюв).
Дере се ко боктеръ.
Дирнуо га где га найвећма боли.
Добаръ бы воякъ быо, али у запећку.
Добаръ радинъ не може се изплатити.
Добаръ се радинъ не тражи на вашару.
Добро започето добро є, алъ дочето іошъ болѣ.
Добромъ є радину свакій алатъ добаръ.

Докъ адвокати до намире дођу, парничари у велике ко ньовъ нико прођу.
Докъ єданъ непропадне неможъ други да прокопше.
Докъ се окренешъ другчіи є.
Доліяо є.
Доликує му служба, ко магарцу кантаръ.
Досетльивъ ко шіякъ.
Држати кога за луду.
Ево ти шипакъ, држ' га добро.
Ждере ко гемъ.
Живіо! ма липсао.
Завуко се ко вашковъ.
Задриго ко пударъ.
Зазява ко ждронцало.
За любавъ ватре и димъ угоданъ.
За рана валя гледати, ко є радъ старость дочекати.
Збогомъ памети!
Збогомъ свету!
Згодаиъ за женидбу старацъ ко уштроєнъ ярацъ.
Згодно ко мотовило у цепъ.
Згоданъ шугавацъ за полюбацъ.
Зеленъ ко гуштеръ.
Зна крмача одъ чега се угои.
Зна свиня шта є диня.
Иде за ньомъ ко прапорацъ.
Иде ко гегало.
Иде ко запрденъ.
Иде ко кеша.
Иде ко крепаница.
Иде ко летиветаръ.
Иде ко логовъ.
Иде ко луцпрда.
Иде ко попъ Ђилкошъ.
Иде ко райтаруша.

Иде ко сакалуда.
Иде ко суклата.
Иде ко усра.
Иде ко уцрвляница.
Иде ко шепавъ.
Иде ко жебракъ.
Изгледа ко преблаги Авакумъ.
Изгледа ко бика.
Изгледа ко мельовъ.
Изгорео безъ ватре.
Изненада ко девойцы дете.
Изненада ко удовицы дете.
Има врапца подъ капомъ, шеширомъ.
Има дешто и у зли оцева добре деце.
Има многи ко не оре, а опетъ жанѣ.
Има образъ ко опанакъ.
Има и у паклу светаца.
И мрави се опру, кадъ ихъ ће да потру.
И рђавымъ родительима валя захваланъ быти.
И сунце подъ вече ватру изгуби.
Итаръ ко маймунъ.
Јарца музти.
Једна трула ябука сто други уквари.
Једногъ нападай, два дочекуй, троицы се уклони, а одъ четворице бежи.
Ішъ се ніе родіо, ко є свима угодіо.
Јуче наковань быо, па вечъ данасъ чекићъ.
Кадъ бы ђускати мило было и попа бы ђускао.
Кадкадъ одъ найболѣгъ оца найневалянія изађу деца.
Кадъ ко за чимъ стане, онъ и речи нађе.
Кадъ оро летети заборави.
Кадъ се живина рано перуша быће ране зиме.
Кадъ те о ябукама пытаю, не говори о крушкама.
Кадъ старацъ беседи валя оба ува отворити.
Какавъ створъ онакій и поговоръ.

Какве ньиве онака и жита.
Како дошо, тако и отшо.
Како ко говори, опако и твори.
Како ко посо тера, опако му и иде.
Како ко почне, онако ће и свршити.
Како ко ради, онако му се и плаћа.
Како ньиву гоишъ, тако ће и она тебе.
Како ньиву радишъ, тако ће те ранити.
Капомъ ветаръ ватати.
Клинъ є мала стварца, алъ држи велика колца.
Ко бы све рупе запушіо.
Ко бы свету уста заклопіо.
Ко другогъ вія и самъ се умори.
Ко златномъ удицомъ пеца, увати когъ ће.
Коя се ньива млого гази, рода не носи.
Ко єдну изпіє, мора и другу.
Ко є мударъ, довольно є старъ.
Ко є сваштa, ніє ништа.
Ко коньма на волю пусти съ кола га баце.
Колико є дерано, іошъ ніє ни крваво.
Колико немеша, толико ула (кажу у границы).
Коме любавъ наочаре натакне, онъ одъ циганке анђела види.
Ко много починѣ, мало дочинѣ.
Ко на гласъ дође, (кога извичу) читавъ не прође.
Ко на море иде, валя и ветрила да понесе.
Ко на превару не мысли, часомъ є преваренъ.
Ко немари за радъ, негъ не виче на гладъ.
Ко нерадъ ради, увекъ изговора нађе.
Ко неуме радити, некъ сиротиньи у школу иде.
Ко не уме мучати, не уме ни беседити.
Когъ не усветова отацъ, тогъ неће ни колацъ.
Ко неће да є у почетку паметанъ, тога ће свршетакъ памети научити.
Ко неће да ради, мора у прошню ићи.
Ко неће ябуку да поє, нека є и не нагриза.

Ко попусти у єдномъ, онъ ће и у другомъ.
Ко пре пытаня одговара, опъ є као пасъ, кои пре лає, негъ што се врата отворе.
Ко продртъ протакъ.
Ко ради за све, не ради ни за когъ.
Ко радо ради, увекъ посла нађе.
Ко рекне єдну, онъ ће и другу.
Ко родителѣ своє не слуша, будала є.
Ко рђаво починѣ, горе дочинѣ.
Ко съ господомъ спрегне.
Ко съ поповима спрегне.
Ко свашта ради, ништа валяногъ не уради.
Ко све рекне шта оће, мора да чує, шта неће.
Ко се кодъ двора радньомъ умори, не треба му молитве читати.
Ко се своє службе стиди, нека одустане одъ нѣ.
Ко се у петакъ магарцемъ роди, томе вечъ у суботу уши нарасту.
Ко съ господомъ гуске єде, скупо перѣ плаћа.
Ко узъ будалу пристає и томе памети ніє.
Комшійска марва довекъ найболя, а комшійска деца довекъ найгора.
Ко шта неће да види, узалуду му очи и наочари.
Ко ће съ другимъ шале да тера, нека и самъ шале разуме.
Ко ћути, пристає.
Крвавъ ко вашкодеръ.
Куражанъ ко зецъ.
Куле по облаци градити.
Куплѣна є служба довека проклета.
Лабудъ изъ враньина гнизда.
Лає на звезде.
Лає на месецъ, ко пасъ.
Лакше є делити, него съ прошньомъ ранити.
Ласно є мрава погазити.
Ласно є рећи, алъ тешко стећи.

Ласно є своіомъ камціомъ на туђи коньи и коли путовати.
Лень ко дембелъ.
Леньомъ радину и сламке сметаю.
Лепа ко мачкара.
Лепи се ко крпигузъ.
Лепъ ко изблюванъ.
Лепъ ко на буђкало уваћенъ.
Лепо лице, велика препорука.
Лети ко аймана.
Лети ко смуша.
Люта ко змія.
Люта ко куя.
Маймунъ є лукавъ, алъ ко га увати іошъ лукавіи.
Маймунъ є маймунъ, ако ћешъ га попомъ илъ ђаволомъ начинити.
Маймунъ остає маймунъ, ако ћешъ га у свилу и скерлетъ заодести.
Масна званія претворе овце у вуке.
Метнули га на магаре, а онъ се држи за господина.
Меће два самара на єдногъ магарца.
Мигольи се ко да му є пундравъ у туру.
Міо ко со, ко паприка у очи.
Мириши ко дивля перуника.
Многи є весео почетакъ съ плачемъ свршіо.
Многи мрави лава прождеру.
Многи се ватренъ почетакъ на свршетку смрзао.
Многоме срце плаче, а уста се смею.
Много гуди, алъ мало уди.
Мрзе га већма негъ пса.
Мртва орла и врабци чупаю.
Мртвомъ орлу и вране очи клюю.
Мударъ ко овчіи конь.
Мудро нападнуто пола побеђено.

Наваліо ко налепа.
Навалили да уши одгризу.
Нагла промена свака є опасна.
Надеро се (винушине).
Наишо ко босъ на трнѣ.
Наишо ко мишъ на мачку.
Наишли ко прасци на брлю.
Наишо ко ђура на крчму.
Највећој ули најболя крушка допадне.
На єдно уво дошло на друго отшло.
Најлепше лице закрива кадкадъ најгоре срце.
Наймучніи посо најслађій санъ донесе.
Најпре се самъ убриши, п' онда другогъ бриши.
Налетіо ко коса на брусъ.
Наликъ ко яє на яє.
Налюштіо се (винушине).
Напео се ко ардовъ.
Напео се ко вашъ.
Напео се ко гргечъ.
На прсти (шта) изброяти.
Нарастао читавъ зинзовъ.
На туђе валя већма пазити, него на своє.
На туђой њиви увекъ већій родъ.
На црной земльи најболѣ жито рађа.
Не бы га ни керъ запи . . о.
Не валя два самарца на єдногъ магарца.
Не валя ябуке брати докъ не узру.
Не валя на оногъ налетати, кои трчи.
Не валя ни све рећи, шта ко зна, ни све веровати, шта ко чує.
Не валя оно започињати, што неможъ довршити.
Не валя све на єданъ калупъ истеривати.
Не валя све фишеке изпуцати.
Не валя се у туђъ посо пачати.
Не валя ули веровати.
Неволя и старца убрзи.

280. Не дирай ко те не дира.
Не зна ни азбуке.
Не зна ни бекнути.
Не зна ни єдногъ словца.
Не зна ни є ли мушко илъ женско.
Не зна ни првогъ писмена.
Не живи адвокатъ одъ тераня већъ одъ трговлаченя.
Нека є почетакъ какавъ му драго, свршетакъ се казує и похвалює.
Нема већегъ араміє одъ трбуа.
Нема смрдльивіє стрвине одъ човека.
290. Не може єданъ човекъ све знати.
Не може се свакомъ по носу видити, што може изъ кога быти.
Не може се свакомъ по носу видити, што у коме лежи.
Не плети се у оно, што те се не тиче.
Не сме у очи погледати.
Не тиче се твоє коже и кике, па шта пыташъ.
Неће громъ у коприве.
Ніе башъ ни за што.
Ніе свакій апостолъ ко по свету тумари.
Ніе свакомъ осмею веровати.
300. Ніе ни єдногъ словца научіо.
Ніе ни старость слободна одъ лудости.
Нико не може све и сва.
Нико ніе тако зао, да іошъ горегъ не нађе.
Нису ни стари будале были.
Нису у маймуна нокги бадава.
Ни хвали дана пре вечера, ни девойке пре ютра.
Обесіо репъ ко поливенъ пасъ.
Обесити коме магарца.
Обесиће ти колайну.
310. Одъ Аза до Ижице.

Одговара ко да є на двору учіо, ни знашъ є ли, ни ніе ли.
Одеро бы месецу рогове, да га се само дограби.
Однеће те ромый даба.
Одъ поздера не начини платна, па макаръ га на петоре пуштао гребене.
Одпусти длаку однеће ти главу.
Оладіо.
Ольоляо се.
Онде валя уватити, где се даде држати.
Онъ є одъ они благородника изподъ черге.
Онъ є све и сва.
Опіо се ко лужница.
Оправила се ко лутка.
Освиньіо се.
Оставити млеко на мачкама.
Отего се ко грдосія.
Отишо на заседу.
Отиħи ħе ма ванцаге падале.
Отрпи єдну неправду, наметнуће стотину.
Отрпишъ ли, да те ко увати, а ти трпи кадъ те и о землю удари.
Очи га издаю, да є ула.
Очи су највеће издаице.
Падаю му акціе.
Пазе га ка' и пса.
Пази да те не насамаре.
Пази ти мене, па ħу и я тебе.
Пакосна ко Ксантипа.
Паметніи є будала што пыта, него паметни, кои му одговара.
Піявица не одпушта докъ се крви не нагута.
Піянъ ко земля.
Піянъ ко слепацъ на дањи.
Піянъ ко топъ.
Піянъ ко тресакъ.

Плива ко ленгеръ.
Повуко се ко пасъ.
Погодити коме праву жилу.
Положи гаће.
Положи оружь.
Почео одъ Адама.
Почео одъ Кулина бана.
По раду се познае раденикъ.
Права баба тажвака.
Права пацакбаба.
Прави колотеръ.
Правъ ко Грба Лаза.
Право є говече.
Пре се позна човекъ у крчми негъ у цркви.
Пре ће свой прсть одгризти, него пребієнъ новацъ дати.
Прилепили му магарца.
Приличи му ко крмачи биссеръ о врату.
Приличи му ко магарцу кантаръ.
Просіяка крпити.
Прошо ко нѣговъ нико.
Пси лаю одъ кадъ є света.
Пуко му жвркъ.
Пуко му ленгеръ.
Пунъ ти є светъ лажи и преваре.
Радъ бы у єдаредъ два зеца да улови.
Радъ добива, а штедня тече.
Радъ животъ држи.
Радъ и Богъ милує.
Радъ изъ камена леба истера.
Ради ко мравъ.
Ради ко одъ робіе.
Ради ко клюсе.
Ради у младости, да има што єсти у старости.
Радъ и штедня и слуге обогати.
Радъ єла зачинява.

Радъ є најболя лутрія.
Радъ є најболый лекъ противу сиротинѣ.
Радъ никогъ не срамоти.
Радъ свуда добива.
Радъ уме свашто наћи, а сиротиня свашто надбити.
Режи ко вашка.
Рећи ће ти хвала.
Родителъи некъ узде изъ руку не даю, докле годъ траю.
Рђава є служба, где мора човекъ илъ Богъ илъ ђаво быти.
Савія се ко чиковъ.
Сама радила сама и патила.
Самъ ватру пали, а самъ на ню виче.
Самъ самцитъ, ко лисъ у гвожђу.
Свак' за свой цепъ ради.
Свашто има своє време.
Свашто се да казати, али не учинити.
Све до своґъ времена остає.
Све стои до среће.
Све и сва.
Свему ће края быти.
Свикао ко наковань на чекићъ.
Свугди има по неки запирачъ.
Сгуріо се ко єжъ.
Себе не обели ко другогъ оцрнює.
Седити на две столице.
Силно деца кіяю што оцеви сгреше.
Скували су га.
Скупо ко изъ апотеке.
Слегати раменима.
Сломила му се осовина, коло, точакъ.
Слуге господару єдно яє даду, а десетъ украду.
Служба безъ плате начини тате (лопове).
Смешъ ли комъ у очи погледати.

Смрди ко буба, ко творъ.
Смуца ко виловнякъ.
Сома за репъ и жену за речъ држати свеѕдно є.
Стари су раденици найбольи настойници.
Старомъ смрть предъ очима, а младомъ за вратомъ.
Старость є болесть, одъ коѕ сваки умрети мора.
Старость є великій теретъ.
Старость и сиротиня два голема зла.
Старость и младежъ никадъ єдне памети нису.
Срдньомъ се мало добива.
Срди се на муве по дувару.
Срди се што се ни на когъ срдити нема.
Тешко ономъ ко свима служи.
То є варалица свегъ света.
То є іошъ Адамова реторика на другогъ кривицу обарати.
То ти є права опайдара.
Тражи одъ мрава гушчіѕ яѕ (да снесе).
Триста га неволя снашло.
Туђи воду у авану.
Убрадіо се.
У будале више среће негъ памети.
Уватіо заседу.
Удица безъ мамка.
Узимати свашто за лако.
Ула ко не попіѕ.
Ула ко више попіѕ.
У мека оца неваляла деца.
У найманьи маймуна найдужи репови.
У неваляла све неваляло.
У невольи и старацъ са врећомъ утекне.
У невольи ђаво и муве вата.
Усекнули су га.
Усише ко месецъ на уштапу.

Учини се магарцемъ, а не брини се ко ће те осамарити.
Учи орла летити.
Учи попа молитву читати.
Хвала најбрже поплеснии.
Хвалиша рђавъ платиша.
Хтео бы, да му и гвожђе плива.
Црвенъ ко вампиръ.
Часкомъ будне изъ шале озбилѣ.
Часъ почне, часъ остави.
Шали се ти самномъ, па ћу и я съ тобомъ.
Шаренъ ко детлићъ.
Шљиве за брашно.
Шта є комъ мило, оно и лепо.
Што чини Ката, некъ незна Вата.
Што брзо гньіє, брзо и труне.
Што више адвоката, то више процеса.
Што гори люди, то опакія времена.
Што є єдномъ мило и другомъ є драго.
Што є комъ прирођено не одучи га.
Што є коме дато.
Што є најближе, то и наймиліе.
Што люди не награде, Богъ ће.
Што люди не накажу, Богъ ће.
Што младъ научи, старъ не остави.
Што маторіе, то лукавіе.
Што мора быти, мора.
Што ніе гледати, ніе ни глодати.
Што ніе твоє, не дирай.
Што се комъ неће, оно му се намеће.
Што се на почетку добро не смысли, ни на свршетку добро не изађе.
Што си почео, а ти и доврши.
Што си самъ радъ знати, немой никомъ казивати.
Што старіе то ладніе.

Што су ради оцеви, да деца добро чине, валя
найпре сами да чине.
Што те се не тиче, не разбирай.
Шуня се ко телбизъ.
480. Ћути не какоћи.
Ћути не звонцай.
Ћути не ћаскай ко путо о лотру.

**

VII.

ТЕКЕЛІЯ
И
СТРАТИМИРОВИЋЪ.

Добили смо два писма, да ихъ обнародуємо: єдно є одъ Саве Текеліє митрополиту Стефану Стратимировићу ради осниваня србске семинаріє; друго є одговоръ митрополитовъ. Мы нећемо никакве примедбе на ньихъ правити, премда бы се имало шта примећивати; само упућуємо читаоца, да бы целу ствaръ болѣ разумео, на заключеня народнога конгреса одъ 1790. године и на одломакъ рукописа Саве Текеліє у I. свески Срб. Лѣтописа за г. 1861. Ту є єданъ великій и важанъ део наше политичне и просветне повестнице!

I.

Писмо Текеліє Стратимировићу.

В. В. П. Два писма В. В. П. едыное от 23. Ноем. во Арад отслатое, другое от 7. декем. сюду послатое, имиже мене удостоити изволисте, днес получити честь имѣх. Аз сожалую яко с' такими недостоиними юношами ВВП-ву на досадѣ бых, они стѣм и моего благоволенія себе недостоиними сотвориша. Помянутіи

чрез ВВП–ва Георгіи Константинович мнѣ нѣсть познанiи. Небудетли он син купца Арадскаго, аще тако, то он моего спомошествованія не требует, обаче надлѣжитмнѣ извѣщеним быти о каждом юноше, иже приуготовляется к' полученію части моего основанія, сегоради покорнѣише просим, воежебы В. В. П. наложити изволили учителем его воежебы строго надзираніе имѣли о поведеннію его. Случаи сеи таковаго обхожденнія юности в' Карловцѣ приводят мене ВВП–ву желаніе мое о Семинариуму поднести, невозможноли будет каковіи способ изобрѣсти, чтобы такови воздвигнулся, неможно ли будет, дондеже изобрѣтеся иждивленіе, в' монастирѣ Раковцѣ, такови Семинариум учредити? с' другіяже страни доизволеніе просити, воежебы позволилося собраніе новца по держави здѣлати. Отмнѣніяже лица писмом позвати на спомошествованіе. Аз уже обѣщах 1000 ф. мню яко и прочіи не откажут Свое народолюбіе таковому дѣлу. Нуждубо добрих и трудолюбивих Пастирем ВВП–во, доволно искусити изволисте, особливоже в' Епархіи Арадскои, гдѣ овци между заюшим волков погибают.

Даною мнѣ приликою непропущаю В. В. П. грядущи празник Рождества Х–ва и славнаго вашего тезоименитія, и многая лѣта понизнѣише привѣствовати желаявся'ким благополучіем торжествовати. в. (место се неможе прочитати) 16 дек. 1827.

II.

Одговоръ Стратимировића.

Высокоблгородный Гднъ Конзіліаръ
мнѣ всепочитаемый!

Искренно блгодаря вашему высокоблгородію на Привѣствіи наступающихъ Празниковъ и моего Тезоименитства, желаю взаимнѣ да всеблагіи Бгъ и васъ

на премногая лѣта Счастливыхъ и благопоспѣшныхъ мылостиво содержати блгоизволитъ!

Еже опомянутихъ Семинаріи Касается, при толикому множеству нашихъ Потребъ, и при толикому лишенію Средствъ, невидитмися время єже о тому мыслити: зато что нѣколико младихъ людей отпущеныхъ быва преко године изъ клирическихъ Школъ, или что сами отидутъ, то быва и изъ самихъ Семинаріи, и такови млади и неискусни люди єстли Истинно обратятся могутъ и паки примлени быти. Изволите само разсудити да и у Лутерановъ нигдѣ нѣстъ Семинаріи.

Но мой Любезни Гдине! Ніе сад то наша настоища нужда. Наша настояща, величаиша, и крайная нужда єстъ лишеніе толикихъ Епкповъ. И єстли въ семъ Состоянїи пребивающе, и мы кои живемъ преминемъ, то самъ Бгъ вѣстъ какова нами судба будетъ. въ Прочемъ

Примите увѣреніе моего высокопочитанія съ коимъ имѣю честъ пребити Вашего Высокоблгородія

Въ Карловцѣ 22. Декем. 1827.

покорни слуга
Стеф. Стратимировичъ с. р.

„Даница.“

VIII.

РАДНЯ МАТИЦЕ СРБСКЕ
г. 1862.

Прва одборна сѣдница 27. Јануара.

I. Предмети књижевни.

1. Іованъ плем. Трифунацъ батфанскій и Михаило Таназевићъ являю, да заоставштина Пестора Деметровића изъ В. Бечкерека покрай свега њиховога настояваня іошъ ніе тако расправлѣна, да бы се могла на одређену цель употребити.

2. „Литерарно друштво србске омладине у Сегедину“ моли за свою читаоницу лепе и корисне књиге на поклонъ. — Послаће му се, чимъ означе особу, коя ће о књигама бригу водити, и место, где ће се књиге чувати.

3. На основу пресуде Исидора плем. Николића србоградскогъ примлѣна су ради издаваня дѣла: „Душанија“ и „Московија“ Іоксима Новића Оточанина, и списателю є за њихъ 300 фр. а. вр. одређено.

4. Кр. угарско намѣстничко веће, по наредби кр. угарске дворске канцеларіе, пыта: да ли остаѳ Матица услѣдъ промепѣнихъ околностій и сада при томе,

да се у Повый Садъ сели, као и при свомъ доякошнѣмъ уставу. — Да бы се могло на ово већъ єдномъ одъ „Матице Србске“ решено питанѣ у смыслу устава правоваляно одговорити, а уєдно и новъ уставъ матичинъ претрести и вышемъ га месту ради потврђеня поднети: заказує се за 23. Май о. г. ванредна главна скупштина.

5. По рачуну за текелійну стогодишньицу было є приманя: 1706 фр. 95 н. а. вр.; издаваня: 1628 фр. 83 н. а. вр., и тако є преостало: 78 фр. 12 н. а. вр., одъ кое се суме іошъ и неки штампарски послови имаю платити.

6. Књижницы београдске гимнасіе шалѣ се 85 комада Лѣтописа на поклонъ.

7. Субота Младеновићъ, деловођа друштва, о првой књизи „Србскогъ Лѣтописа“ за г. 1861, и о „Животопису Саве Текеліе.“

8. Одборъ о развиђенымъ рачунима „Матице Србске“ за г. 1861. По тымъ рачунима износило є приманѣ: 5802 фр. 87 н. а. вр.; издаванѣ: 5716 фр. 15½ н. а. вр.; остало є готовине у каси: 86 фр. 71½ н. а. вр. Цело пакъ станѣ матичиногъ фонда стои овако: 1. Завештане облигаціе: 1218 фр. а. вр. 2. Неплаћена лихва: 44 фр. 20 н. а. вр. 3. Неплаћене лихве на завештана главна: 423 фр. 50 н. а. вр. — Главна коя камате доносе: 40,875 фр. 38 н. а. вр.—У готовомъ новцу: 86 фр. 71½ н. а. вр. — Завештани капитали: 1848 фр. а. вр. Свега 42,810 фр. 9½ н. а. вр.

9. Истый одборъ разгледавши рачуне основанія Јована плем. Наке в. с. миклушкогъ за г. 1861 явля, да є было приманя: 867 фр. 22 н. а. вр.; издаваня: 478 фр. 94½ н. а. вр.; остає: 388 фр. 27½ н. а. вр. Цело пакъ станѣ накиногъ фонда овако стои: 1. Кодъ приватнихъ дужника подлихвено: 787 фр. 50 н. а. вр. 2. У штедіоницы: 6522 фр. 90 н. а. вр. 3. Основна

главнина: 5250 фр. а. вр. 4. У готовомъ новцу: 388 фр. 27½ н. а. вр. Свега: 12,948 фр. 67½ н. а. вр.

10. Антоніе Прохаска и жена му Марія моле, да ихъ друштво у место Аркадіе Мирковића за своє посредне дужнике прими.

II. Предмети заведенія.

1. Кр. угарско наместничко веће узима на знањ изборъ Уроша Марга за контролора и писара „Матице Српске.“

2. Векославъ Кутный заступникъ Панте Іовановића изъ Арада иште да му се пошље оригиналный одпусть наместничтва, кои одобрава продаю куће у Араду подъ бр. 3.

3. Кр. угарско наместничко веће иште закладницу текелійну у верномъ препису.

4—7. Сусана Несварха моли у заямъ 3000 фр. а. вр.; Франя Зелени 2000 фр. а. вр.; Іосифъ Харингашъ 2500 фр. а. вр.; Франя Витенбергеръ 2000 фр. вр.

8. Одбія се молба Павла Чеха и жене му Ане, кои су 4000 фр. а. вр. у заямъ искали.

9. Одбія се молба Петра Лачанина, Ђорђа Мирковића и Лазара Малешевића, кои су скупа 5000 фр. а. вр. у заямъ искали.

10. Одборъ разгледавши рачуне фонда текелійногъ за г. 1861 явля, да є по ньима износило: 1. Примањ: 23,777 фр. 60 н. а. вр. 2. Издаванѣ: 18,504 фр. 70½ н. а. вр. 3. Остало: 5272 фр. 89½ н. а. вр. Цело пакъ станѣ текелійногъ фонда овако стои: 1. подлихвено на 6%: 69,257 фр. 10 н. а. вр. 2. на 5%: 65,121 фр. а. вр. 3. у штедіоницы: 16,914 фр. 72 н. а. вр. 4. у државномъ займу: 8400 фр. а. вр. 5. готовина у каси: 5272 фр. 89½ н. а. вр. Свега: 164,965 фр. 71½ н. а. вр.

11. Истый одборъ явля о развиђенымъ рачунима фонда іованновићевогъ за г. 1861 ово: 1. Приходъ из-

носи: 389 фр. 78½ н. а. вр. 2. Расходъ: 337 фр. 64 н. а. вр. 3. Остаѣ готовине у каси: 52 фр. 14½ н. а. вр. Цело пакъ станѣ овогъ основанія стои овако: 1. Основна главнина: 23,862 фр. 47½ н. а. вр. 2. У штедіоницы подлихвено: 3849 фр. 7. н. а. вр. 3. У готовомъ новцу: 52 фр. 14½ н. а. вр. Свега: 27,763 фр. 69 н. а. вр.

12. Молба Павла Чеха ради издаваня займа одъ 4000 фр. а. вр.

13. Одборъ саопштава своѣ примедбе на рачуне арадскогъ пуномоћника друштва д-ра Іована Крестића за г. 1859—60.

14. Истый одборъ о рачунима истогъ пуномоћника за г. 1860—1.

15. Секретаръ яви, да се питомци текелійногъ заведенія свакій четрнаесть дана подъ нѣговимъ надзоромъ састаю, своѣ писмене саставке читаю и себе у предаваню и декламованю вежбаю.

16. Маня текелійна кућа у Пешти издаѣ се столару Матіи Зики подъ кирію за 600 фр. а. вр. на годину.

17. Главный фискалъ друштва Іосифъ Вишня шалѣ се у Арадъ, да друштво 17. Февруара о. г. на судійскомъ рочишту заступи у парницы, коя ѣ противъ арадске православне општине због кућне „кодъ звезде“ подигнута.

18. Истый фискалъ о станю сабовлѣве масе.

19. Оригинална облигація Едуарда Цетнера и жене му Елисавете одъ 5000 фр. а. вр. меће се у касу на сачуванѣ.

Друга одборна сѣдница 2. Априла.

I. Предмети књижевни.

11. На молбу реформатске колегіе у Дебрецину шалѣ іой се на поклонъ ѣдна медаля скована у спомен стогодишньице текелійне.

12. На молбу Аугуста Кубиньіє, управителя нар. мађарскогъ музеја, продає му се єдна медаля текелійна одъ сребра, а друга одъ меди му се покланя.

13. Целокупна духовна омладина ђаковачкогъ семеништа моли за узкрслу читаоницу духовничкогъ друштва у ђакову на поклонъ све досадъ изашле Лѣтописе.

14. Тома Гвоздановићъ одказуєе капиталъ одъ 600 фр. а. вр. коимъ є друштву дуговао.

15. Предплаћуєе се на два ексемплара четврте књиге „Српских народних пјесама“ коє В. С. Караџићъ издає.

16. Деловођа явля да є по налогу београдской гимназіи у Србіи 86 ком. „Србскогъ Лѣтописа“ на поклонъ послао.

17. Одъ Ђ. Бугарскогъ съ хваломъ є примљена књига: Стручак, од Ђ. С. Бугарског. У Пешти 1862.

18. Одъ М. Миловука съ хваломъ є примљена књига: Начела науке о трговини. Написао М. Миловукъ. У Београду, 1861.

19. Деловођа о штампаню дѣла: „Песме Хорација.“

20. Одређуєе се печатанѣ дѣла: „Душанија“ и „Московија“, коє є друштво за 300 фр. а. вр. одъ Іоксима плем. Новића оточанина ради изданя купило.

21. Деловођа друштва явля да є прва свеска „Србскогъ Лѣтописа“ за г. 1861 у 500 комада исподъ печатнѣ изашла и да є и друга свеска већъ у послу.

22. Истый деловођа о дугу члана друштва покойногъ Амвросіе Шимића, архимандрита грабовачкогъ.

23. Одъ Михаила Раєвскогъ съ хваломъ є примљенъ листъ: День. Бр. 5—10.

24. На предлогъ секретаровъ одлучуєе се, да „Матица“ са кишфалудинимъ друштвомъ у Пешти у свезу ступи, и да му ради тога сва дѣла пошлѣ, коя су о друштвеномъ трошку одъ год. 1850 изашла.

25. Епископска печатня у Н. Саду шаље рачунъ у суми 132 фр. а. вр. за печатанѣ текелійногъ албума.

26. Членъ друштва Александаръ Поповићъ о рачунима за текелійну светковину.

II. Предмети заведенія.

20. Местозаступный председникъ Іованъ Трифуновићъ о дугу Терезе Хајглове укућанке манѣ текелійне куће у Пешти.

21. Катарина Целингерова рођ. Цвіянова моли у заямъ 6000 фр. а. вр.

22. Кр. угарско наместничко веће узима на знанѣ извештай о попуненю петъ упразнѣнихъ места у текелійномъ заведенію.

23. Пуномоћникъ друштва у Араду дръ Іованъ Крстићъ шаље 159 фр. 10 н. а. вр.

24. Истый пуномоћникъ о поправлянію некихъ кућа у Араду.

25. Франѣ Шерфенедеръ моли да се на нѣгову ранѣшицу препише ланацъ земље, кои є одъ друштва путемъ явне дражбе у Араду купіо.

26. Кр. угарско наместничко веће узима одобраваюћи на знанѣ изборъ Іована Павловића за питомца текелійногъ.

27. Кр. угарско наместничко веће о бившемъ питомцу текелійногъ завода Іовану Вуићу.

28. Живко Клаузеръ и жена му Марія ишту у заямъ 6000 фр. а. вр.

29. Одбія се молба Франѣ Берингера, кои є 5000 фр. а. вр. у заямъ искао.

30. Франя Вахта моли 1200 фр. а. вр. у заямъ.

31. Густавъ Ярнаи, апотекаръ, подноси свой рачунъ у суми одъ 70 фр. а. вр. за лекове, кое є 1861. г. на страну текелійногъ заведенія издао.

32. Елисавета Ванко рођ. Сандтнерова моли да ій се узайми 6510 фр. а. вр.

33. Пуномоћникъ друштва д-ръ Іованъ Крстићъ о стању текелійнихъ кућа у Араду.

34. Истый пуномоћникъ одговара на примедбе, коє є друштво на нѣгове рачуне за г. 185$^{9}/_{60}$ и 186$^{1}/_{1}$ учинило.

35. Истый пуномоћникъ явля да Лаза Іованов жели купити ланацъ землѣ у Оровилу подъ бр. 535 за 240 фр. а. вр.

36. Одъ Ђорђа Бугарскогъ съ хваломъ є примљена књига: Стручак, од Ђ. С. Бугарског. У Пешти. 1863.

37. Одборъ о обвезницы вароши Сентеша.

38. Кр. угарско наместничко веће одобрава да се изда д-ру Іовану Крестићу за рукованѣ арадскихъ добара 180 фр. за г. 186$^{1}/_{1}$.

39. Надзиратель заведенія текелійногъ, Субота Младеновићъ, о успеху текелійнихъ питомаца за прв‌ый течай школске године 186$^{1}/_{2}$.

40. На основу мнѣня главногъ фискала друштва Іосифа Вишнѣ одобрава се Катарини Целингеровой рођ. Цвіяновой заямъ одъ 6000 фр. а. вр.

41. Истый фискалъ предає 4295 фр. 25 н. а. вр. коє є новце приликомъ своегъ бавлѣня у Араду одъ старателя сабовлѣве масе као неплаћену лихву одъ 1. Фебруара 1859. г. до 31. Јануара о. г., на страну іовановићевогъ фонда приміо.

42. Истый фискалъ о судійскомъ рочишту у Араду у парницы збогъ куће „кодъ звезде“ и о некимъ другимъ предметима.

43. Поправљени рачуни арадскогъ заступника друштва Петра Петровића за г. 1860. упућую се на дотичанъ одборъ да ихъ разгледа.

44. Дає се у помоћъ онима, кои су одъ воде пострадали, 100 фр. а. вр. и то по 25 фр. а. вр. изъ свакогъ фонда, кои подъ управомъ матичиномъ стои.

Трећа одборна сѣдница 19. Мая.

I. Предмети књижевни.

27. Поклоня се читаоницы србске гимназійске омладине у Сегедину 86 комада Лѣтописа.

28. Магистратъ вароши пештанске саопштава наредбу кр. местозаступника Угарске, коя налаже, да одъ сада мораю сва друштва, коя су у Пешти, држанѣ своихъ главнихъ скупштина или предходнихъ конференція варошкомъ магистрату пріявити, кои ће за ньихъ изъ своє средине послати комесара съ тимъ упутствомъ, да скупштину одмахъ распусти, ако бы у уставу означене границе свога делокруга прекорачила, или ако бы какавъ предметъ за демонстрацію противъ владе употребила.

29. Тома Гвоздановићъ полаже главно одъ 600 фр. а. вр. коимъ є Матицы дуговао.

30. За матичину и текелійну књижницу набављаю се ове књиге: Дѣла Јована Суботића. Књига IV. Пѣсме драмске. У Нов. Саду 1862. — Песме Бранка Радичевића. III. У Темишвару 1862. — Рјечник из књижевних старина српских написао Ђ. Даничић. Свеска I. а–брьзь. Свеска II. брьзѣн–врьховина. У Београду 1862. — Устанакъ србскій подъ Црнымъ Ђорђемъ одъ Іована Хаџића I. Прве три године. У Нов. Саду. 1862.

31. Читаоницы духовничкогъ друштва у Ђакову покланя се 82 комада Лѣтописа.

32. Дръ А. Х. Ципсеръ изъ Баньске Бистрице шалѣ на уздарѣ за текелійну медалю новацъ, кои є у споменъ састанка угарскихъ природословацаа 1846. г. скованъ.

33—35. Одъ омладине лицейске у Београду, Јована Ђорђевића и „Друштва Србске Словесности“ съ хваломъ су примлѣне књиге: Лицејка. I. Издаје

омладина лицејска. У Београду. 1862. — Радња благовештенског сабора народа српског у сремским Карловцима 1861. Издао Јован Ђорђевић. У Новом Саду. 1861. — Гласникъ Друштва Српске Словесности. Књига XIV. У Београду. 1862.

36. Одъ Михаила Раєвскогъ, проте при ц. рускомъ послаништву у Бечу, съ великомъ су хваломъ примљне књиге: Euchologion der orthodox-katholischen Kirche von Michael Rajewsky. Erster Theil. Ordnung des Abend- und Morgengottesdienstes und die heiligen Liturgien. Wien. 1861. Zweiter Theil. Die heiligen Sacramente sammt den vor- und nachfolgenden heiligen Handlungen. Wien. 1861. Dritter Theil. Vorzügliche liturgische Handlungen. Wien. 1862. — Борба Славянъ съ Нѣмцами на балтійскомъ поморьѣ въ средніе вѣка. А. Гильфердинга. Санктпетербургъ. 1861.

37. Д-ръ Ilaя Ивановићъ изъ Баєе прилаже на фондъ матични 50 фр. а. вр. и прима се за редовногъ члана „Матице Српске.“

II. Предмети заведенія.

46. Заступникъ друштва у Араду Петаръ Петровићъ шалѣ своє рачуне о текелијномъ и іовановићномъ заведенію за г. 1861 и явля о различитымъ парничнымъ предметима истихъ фондова.

47. Државоправна колегія професорска на кр. свеучилишту пештанскомъ о питомцыма текелијногъ заведенія, кои права слушаю.

48. Іосифъ Пентекъ и жена му Єлисавета моле у заямъ 4000 фр. а. вр.

49. Пуномоћникъ друштва у Араду д-ръ Іованъ Крестићъ шалѣ 1031 фр. 50 н. а. вр. одъ прихода арадскихъ добара.

50. Єлисавета Ванко рођ. Сандтнерова узима натрагъ свою молбеницу, у коіой є 6510 фр. а. вр. у заямъ искала.

51. Одбія се молба Франѣ Шерфенедера, кои є искао, да се одъ нѣга куплѣный ланацъ текелійне землѣ на име нѣгове ранѣнице препише.

52. Одобрава се Франьи Вахти заямъ одъ 1200 фр. а. вр.

53. Одбія се молба Живка Клаузера и жене му Маріе, кои су 6000 фр. а вр. у заямъ искали.

54. Александаръ Гавра нуди за ствари у галшанскомъ винограду 70 фр. а. вр.

55. Одборъ о рачунима арадскогъ заступника друштва Петра Петровића, коє є истый на страну текелійногъ заведенія за г. 1860 водіо и по саопштенымъ му примедбама поправлѣне друштву послао.

56. Истый одборъ о рачунима коє є истый заступникъ друштва на страну іовановићевогъ фонда за г. 1860. водіо и поправлѣне друштву подпео.

57. Истый одборъ о рачунима арадскогъ заступника друштва за текелійно заведеніе за г. 1861.

58. Истый одборъ о рачунима іовановићевогъ фонда, коє є истый заступникъ за г. 1861. водіо.

59—60. Одъ Іована Ђорђевића и „Друштва Српске Словесности“ съ хваломъ су примлѣне кньиге: Радња благовештенског сабора народа српског у сремским Карловцима 1861. Издао Јован Ђорђевић. У Новом Саду. 1861. — Гласникъ Друштва Српске Словесности. Кньига XIV. У Београду. 1862.

61. Бароница Каролина Сереньова рођ. Марчићева моли у заямъ 4000 фр. а вр.

62. Прима се обвезница Катарине Целингерове рођ. Цвіянове сврху 6000 фр. а. вр

63. Исплаћуе се рачунъ у суми одъ 35 фр. 90 н. а. вр. за поправлянѣ намештая у председничкой соби.

64. Одређуе се исплата рачуна у суми одъ 140 фр. а. вр. коп се тиче репаратуре текелійнихъ кућа у Пешти.

65. Одлучує се да се трошна капія на маньой текелійной кући у Пешти новомъ замене.

Ванредна главна скупштина 23. Мая.

I. (38) Председникъ отвара скупштину, а за тимъ се чита одпусть, коимъ є Александаръ Шагодія, подградоначалникъ вароши пештанске, за кралѣвскогъ комесара за ову ванредну скупштину именованъ.

II. (39) Главна скупштина проглашує се као явна.

III. (40) Секретаръ друштва у своимъ извештаю о целомъ течаю досадашнѣ радньѣ и настояваня „Матице Србске“ око тога да се у Новый Садъ пресели споменуо є: да се пытанѣ о преселеню породило првый путъ у седницы „Матице Србске“ одъ 18. Ауг. 1851. г., у коіой се єдногласно решило да се Матица пресели у Новый Садъ као одъ сада зань найудесніе место, и да се высокопреосвештеный владика бачкій, Платонъ Атанацковиѣъ, умоли, да онъ у име матичино, а у споразумлѣню са д-ромъ Іованомъ Хациѣомъ-Светиѣомъ ради нѣзине сеобе у Новый Садъ нужне кораке учини.

Овой одлуцы сходно явіо є высокопр. владика Платонъ 24. Януара 1852. г. да є онъ са д-ромъ Іованомъ Хациѣомъ молбу ради одобреня премештая „Матице Србске“ у Новый Садъ министарству просвете предао, и да ће у своє време и решенѣ министарства друштву саопштити.

Решенѣ на ову молбу изашло є у Марту 1853. г. Министарство є позвало Матицу да сазове главну скупштину, па да іой ова сама поднесе мнењѣ о томе: да ли се жели изъ Пеште преместити и куда?

Ради претреса овогъ пытаня држана є 9. Аугуста 1853. г. главна скупштина, и у ньой се по другій путъ решило да се Матица у Новый Садъ премести, као место коє є зань найзгодніе и найудесніе.

На ово по другій путъ донесено решенѣ мати-

чино позвало є ц. и кр. наместништво 31. Мая 1855. г. Матицу, да свой уставъ одъ 1826. г. преради и да га высокомъ месту поднесе. Услѣдъ овогъ позыва држана є 23. Октобра 1855. г. главна скупштина „Матице Српске“, у коіой се новъ уставъ матичинъ израдіо и ц. и кр. наместничтву на потврђенѣ поднео. Готово две године дане после тога, 23. Септембра 1857., изда исто наместничтво наредбу, у коіой упућує Матицу да неке промене и поправке у своемъ 1855. г. поднесеномъ уставу предузме и реченомъ месту достави. Матица є по той изявлѣной жельи у своіой 7. Децембра 1857. г. држаной седницы искане промене и поправке предузела, и свой тако преиначенъ уставъ на ново высокомъ месту на потврђенѣ поднела. Одъ то доба є Матица ради допуштеня своє себе у Новый Садъ не єдаредъ и то различитимъ путемъ кораке чинила, али никако ніє могла решеня добити.

Тако су ствари са себомъ матичиномъ стаяле кадъ є секретаръ друштва у главной скупштини матичиной одъ 24. Октобра 1860. г. говорећи о радньи „Матице Српске“ навео, да Матица, као кньижевно друштво, и по своемъ новомъ уставу, кои є ради потврђеня дотичной власти поднесенъ, све дотле не ће моћи одговорити цели своіой онако као што бы требало, докъ се при ньой и кньижевный одсекъ не уведе и докъ према той потреби и уставъ свой не преиначи. Главна є скупштина уважила овай предлогъ и подъ председништвомъ высокопреосвештеногъ владике Платона Атанацковића одборъ одредила, коме є наменѣно было да све досадашнѣ уставе матичине прегледа, да на основу истихъ према данашньимъ потребама и околностима нашимъ удешенъ, цели Матице и духу времена сходанъ уставъ зготови, и да га првой главной скупштини на развићенѣ поднесе. Али како то одборъ до одређеногъ рока ніє учиніо, то се изъ главне скупштине одъ 5. Ауг. 1861. г. на ново умо-

ліо, да свой нѣму повереный посао што пре довриш. Одборъ овай, кои се при конференціи на текелійну стогодишньицу у Н. Саду искуплѣнихъ чланова „Матице Србске“ на предлогъ высокопреосвештеногъ владике Платона преустроіо, поднео є 29. Октобра 1861. г. свой нацртъ устава, коегъ є Матица у новинама дала печатати како бы до општегъ знања дошао до прве главне скупштине, кою є одредила заказати, чимъ одъ кр. угарске придворне канцеларіе ради матичине сеобе подъ 2. Фебр. 1861. г. изданый одпусть до Матице дође. Овай одпусть, као одговоръ на жељу „Матице Србске“ да се у Н. Садъ сели, кою є пре єданаесть година изявила, стигао є услѣдъ политичнихъ промена и замршая при властима, на ускорнице овога друштва текъ 6. Фебруара 1862. г., дакле после читаве године дана на Матицу, коя є да бы и своимъ странымъ члановима долазакъ на скупштину олакшала, за данашныій данъ ванредну главну скупштину заказала. И тако данашня скупштина има до одговори на пытанѣ, коє є кр. угарско наместничко веће по наредби кр. угарске придворне канцеларіе ради сеобе матичине у Новый Садъ ставило, и да уєдно одъ одбора предложенъ уставъ претресе, и дотичномъ гаместу ради потврде поднесе.

IV. (41) На позывъ председника друштва, Павла Коића, главна скупштина єдногласно решава кр. угарскомъ наместничкомъ већу одговорити, да тврдо остає при своимъ доякошньимъ одлукама да се у Новый Садъ сели; єръ околности и разлози, кои су Матицу побудили и приволели да моли допуштенѣ ради свога преселеня у Новый Садъ и данасъ постоє, нити су се и услѣдъ политичнихъ промена у чему годъ изменили, шта више да препоне, коє су сретномъ успеваню „Матице Србске“ у Пешти на путу стаяле и данасъ постоє, нити є изгледа да ће се моћи коимъ годъ начиномъ уклонити.

V. (42) Главна скупштина єдногласно решава да се старый уставъ замени новимъ, коегъ є за то умолѣный одборъ израдіо и поднео, са онымъ променама, кое друштво при спеціялной дискусіи поєдинихъ точака предузети за добро нашло буде; а посебный узъ новый проєктъ устава приложеный предлогъ д-ра Іована Хаџића-Светића као не цели сходанъ одбацує.

VI. (43) Прима се са некимъ изменама у целости новый уставъ, коегъ є высокопреосвештеный владика Платонъ, д-ръ Іованъ Хаџићъ-Светићъ, д-ръ Данило Медаковићъ, Гаврило Ползовићъ, д-ръ Ђорђе Натошевићъ и д-ръ Светозаръ Милетићъ зготовіо и друштву га поднео.

VII. (44) Решава се да се у текелійномъ заведенію никакве мериторне промене не предузимаю, докъ се уставъ матичинъ одъ више власти не потврди.

VIII. (45) Председникъ захвалює члановима, кои су на скупштину дошли, и изявлює да є она овомъ приликомъ свою радню довршила.

Четврта одборна сѣднина 23. Мая.

I. Предмети књижевни.

46. Іосифу Вишњи и Суботи Младеновићу дає се за ову седницу право говора и решаваня.

47. Православна консисторія будимска явля, да се заветъ и дугъ покойногъ архимандрита грабовачкогъ Амвросія Шимића, безъ знаня и одобреня дотичне духовне власти учињный, не може исплатити изъ његове посмртине, коя по закону манастиру припада.

48. Кишфалудино друштво у Пешти явля, да є съ радошћу и захвалношћу примило одъ „Матице Србске“ на поклонъ му послане књиге, и да є одлучило братскомъ позыву матичиномъ, ради ступаня у савезъ, съ готовошћу одговорити. Према той своіой

одлуцы шалѣ све о своме трошку издане кньиге, у колико ихъ іошъ има, съ томъ изявомъ, да ће одъ сада свако дело Матицы послати, кое о нѣговомъ трошку на светъ изаће. На уздарѣ послане кньиге ове су: A Kisfaludy-Társaság (magyar szépirodalmi intézet) évlapjai. Hatodik kötet. Pesten MDCCCXLVI. — Hetedik kötet, Budán. MDCCCXLIX. — Széptani remek irók, kiadta a Kisfaludy-Társaság. Első, második, harmadik kötet. Budán. MDCCXLVI. — A szépészet alapvonalai. Irta Greguss Ágost. Kiadta a Kisfaludy-Társaság. Budapest. 1849. — Hellen könyvtár. Kiadta a Kisfaludy-Társaság. Harmadik és negyedik kötet. Szophoklesz színművei. Fordità Szűcs Dániel. Pest 1847. Ötödik és hatodik kötet. Evripidesz válogatott színművei. Fordította Szabó Károly. Pest 1849. — Külföldi népdalok Greguss Ágostól. Kiadta a Kisfaludy-Társaság. Pest 1861. — Az ember tragediája. Drámai költemény. Irta Madách Imre. Kiadta a Kisfaludy-Társaság. Pest MDCCCLXI. — Bede Ádám. Regény. Irta Eliot György. Angolból forditotta Salamon Ferencz. Kiadta a Kisfaludy-Társaság. 1. 2. 3. füzet. Pest 1861. 4. füzet. Pest. 1862.

49. Одъ д-ра Іована Хаџића-Светића съ великомъ су хваломъ примлѣна 6 ком. дела: Устанакъ србскій подъ Црнымъ Ђорђемъ одъ I. Хаџића. I. У Новомъ Саду 1862.

50. Одъ Драгутина Шашка съ хваломъ су примлѣне ове кньиге: A körnek új átalános törvényei és egyenletei. Irta Sasku Károly, Pest 1860. — Illendöségtan és életre hasznos tanúságok. Irta Sasku Károly. Harmadik kiadás. Pest. 1861. — Neveléstan. Irta Sásku Károly. Második kiadás. Kecskeméten. 1862.

51. Одъ Іована Петровића съ хваломъ є примлѣна кньига: Милан Топлица, Драматичан спев у три чина. (По народној песми). Од Јована Петровића. Пешта. 1862.

52. Секретаръ яви да су на расписану награду одъ 100 # за историчну драму ова два дела дошла: 1. „Немања.“ Драма у пет дјејства, съ надписомъ:

„Позориште састављ прадједове са праунуци. На четвртини. 157 стр. 2. „Сеоба Србаља.“ Са знакомъ ✡. На четвртини. 158 стр. — За судіє су умолѣни: Іованъ Ђорђевићъ и д-ръ Іованъ Андреєвићъ.

53. Одређує се рокъ редовной годишньой главной скупштини за 7. Ауг. о. г.

II. Предмети заведенія.

66. Одређує се пуномоћнику друштва у Араду, д-ру Іовану Крестићу и за 1861—2. г. плата одъ 180 фр. а. вр.

67. Одређує се исплата зидарскогъ рачуна у суми одъ 66 фр. 60 н. а. вр. кои се тиче куће у Араду на климентиномъ тргу бр. 451.

68. Не прима се понуда Гавре Мошоціє, кои за ланацъ ораће землѣ у Гелину бр. 56. текъ 200 фр. а. вр. нуди.

69. Антоніє Габоръ нуди 206 фр. за ланацъ текелійне ораће землѣ у Гелину подъ бр. 56.

70. Лаза Іовановъ нуди 240 фр. а. вр. за ланацъ текелійне землѣ у Оровилу бр. 535. — Обе ове понуде примићє се, ако понудители, као закупници тихъ земаля, пристану да плате іошъ и целу овогодишню аренду.

71. Іосифъ Хорватъ моли у заямъ 10,000 фр. а. вр.

72. Ђорђе Инце моли у заямъ 5—6000 фр. а. вр.

73. Самуило Курцваилъ иште у заямъ 4000 фр. а. в.

74. Председникъ друштва о исплати досуђенихъ судійскихъ трошкова у суми одъ 9 фр. 13 н. а. вр. у изгубльной парницы противъ Брзе, правіє Васе Боте и Шиклована.

75. Истый председникъ явля да ніє могао съ Лазомъ Іовановомъ никакавъ уговоръ склонити ради купованя ланца землѣ у Оровилу, што истый ніє быо у Араду за време нѣговогъ тамошнѣгъ бавленя.

76. Продаю се Александру Гаври ствари и бурадъ у галшанскомъ винограду за 70 фр. а. вр.

77. Плаћа се 5 фр. а. вр. за препись извода изъ контрибуціоне књиге у Араду.

78. Благајница явля да є одобреный заямъ одъ 1200 фр. Франьи Вахти издала.

79. На молбу питомаца одређує се исплата њихове стипендіе, коя имъ за месецъ Октобаръ 1861. г. припада.

80. Ради попуненя у текелійномъ заведенію упразнѣнихъ места расписує се стечай до 8/20. Августа о. г.

81. Одбія се понуда Юле Лазићеве, коя за текелійну кућу у Араду на углѣномъ тргу бр. 272. текъ 4000 фр. а. вр. обећава.

82. Извештай председника друштва Павла Коиħа и старешине Іована Трифуновиħа о успеху њиховогъ путованя у Арадъ, и о стаю тамошњихъ текелійнихъ кућа.

83. Одређує се бароницы Каролини Серењовой рођ. Марчићевой заямъ одъ 4000 фр. а. вр.

84. Одбія се молба Іосифа Пентека и жене му Єлисавете, у коіой су 4000 фр. а. вр. у заямъ искали.

Пета одборна сѣдница 30. Мая.

I. Предмети књижевни.

54. I. Каролыя, факторъ епископске печатнѣ у Н. Саду, признає да є приміо 130 фр. а. вр. за штампанѣ текелійногъ албума, и да є готовъ и печатанѣ Лѣтописа на себе примити, али да баръ у првой свесцы, кою узпечата, знакови и слова изъ старословенске и грчке азбуке изостану. — Предаће му се штампанѣ чимъ яви, да є печатня старословенску и грчку азбуку набавила.

55. Србска гимназійска омладина у Сегедину захвалює срдачно на поклоњнымъ Лѣтописима.

56. На молбу протођакона Саве Павишевића поклаия се богословской књижницы у Вршцу 85 свезака Лѣтописа и 14 комада другихъ књига.

57—58. Тома Гвоздановићъ полаже 500 фр. а. вр. одъ капитала са 2500 фр. а. вр. кои є при нѣму подлихвенъ.

59. На извештай секретаровъ да му є д-ръ Іованъ Суботићъ, приликомъ своегъ бавленя у Пешти рекао, да є и садъ готовъ свою граматику, коя є 1847. г. одъ Матице расписану награду одъ 100 # добила, друштву на изданѣ безъ икакве награде уступити: одлучує се да ће се та понуда примити, ако писацъ одъ своегъ правописа одустане, као што є то већъ єдномъ Матица 1848. г. заключила.

60. За матичину и текелійну књижницу набавляю се ове књиге: Рјечник из књижевних старина српских. Написао Ђ. Даничић. Свеска 3. Врьховьникь-грьданьць. У Биограду 1862. — Бој на Неготину или смрт Ајдук-Вељкова. Јуначка игра у три раздела. Написао Јован Драгашевић. Друго изданье. У Земуну 1862.

61. Одъ Косте Николаєвића съ великомъ су хваломъ примљне ове књиге: Göthe's sämmtliche Werke in dreissig Bänden. 1—30. Band. Stuttgart. 1857—1858. — Slavische Bibliothek oder Beiträge zur slavischen Philologie und Geschichte herausgegeben von Fr. Miklosich. Erster Band. Wien. 1851. 2. Band, herausgegeben von Fr. Miklosich und J. Fiedler. Wien 1858. — Barth. Kopitar's kleinere Schriften, herausgegeben von Fr. Miklosich. Erster Theil. Wien 1857.

Предмети заведенія.

85. Понуда Іована Мулаіє, кои жели єданъ и полаица земљ у Оровилу купити, примиће се ако за ту землю баръ судійску процену одъ 225 фр. а. вр. да.

86. Не прима се понуда Іована Маурера, кои за текелійну судійски на 6330 фр. а. вр. оценѣну кућу у Араду на углѣномъ тргу бр. 1. текъ 4500 фр. а. вр. обећава.

87. Кр. угарско наместничко веће одобрава рачунъ апотекара Густава Ярмаіе у суми одъ 70 ф. а. в.

88. Магистратъ пештанске вароши позыва Матицу, да се изяви о еквиваленту, кои се има одъ добара плаћати за десетъ година кое долазе.

89. Судъ вароши пештанске одређуе да се одъ баронице Каролине Серењове рођ. Марчићеве сврху 4000 фр. а. вр. издана обвезница на њену кућу у доротеиной улицы у Пешти у корист текелійногъ заведінія укньижи.

90. Іованъ Ђурићъ моли текелійно заведеніе.

91. Одређуе се, да се по предрачунима трошкова, кое е пуномоћникъ друштва у Араду, д-ръ Іованъ Крестићъ подиео, неке найнужніе поправке на кућама текелійногъ завода у Араду што пре предузму.

92. Коста Турнаи моли текелійно заведеніе.

93. Ђорђе Рохъ моли у заямъ 10,000 фр. а. вр. или и манѣ.

94—96. Милошъ Георгіевићъ, Глиша Баруковићъ и Александаръ Миловановићъ моле за текелійно заведеніе.

97. Исплаћуе се рачунъ у суми одъ 191 фр. 50 н. а. вр. за нову капію на маньой текелійной куһи у Пешти.

98. Одређуе се исплата рачуна у суми одъ 11 фр. за нове цеви, у кое се у текелійномъ заводу поміе излеваю.

99. Благайница явля да е бароницы Каролини Серењовой рођ. Марчићевой одобреный заямъ одъ 4000 фр. а. вр. издала.

100. Надзиратель заведенія текелійногъ, Субота Младеновићъ, явля какавъ су успехъ у наукама имали

питомци текелійни при краю другогъ течая школске године 1862.

101. На молбу домослужителя, Тиме Іосифовића, одређує се председникъ друштва да извиди, да ли є нужно за домослужителѣву куйпу новъ штедникъ набавити.

102. Іованъ Богдановъ моли за текелійно заведеніе.

103. Надзиратель текелійногъ заведенія Субота Младеновићъ о своіой телесной немоћи.

104. Главный фискалъ друштва явля да є Іосифъ Хорватъ одустао одъ своє молбе, у коіой є 8—10,000 фр. а. вр. у заямъ искао.

105. Одбія се молба Самуила Курцвайла кои є 4000 фр. а. вр. у заямъ моліо.

106. Одбія се молба Ђорђа Инце и жене му Шарлоте, кои су 5—6000 фр. а. вр. у заямъ искали.

107. Главный фискалъ друштва, Іосифъ Вишня, явля да є парница, кою є Макса Іовановићъ у своє и у има своє дружине противъ основанія іовановићевогъ у обзыру две трећине наслѣдства подигао — ванредну ревизію кодъ септемвиралногъ стола прешла, и да су тужителъи одъ свога потраживаня коначно одбачени.— Одређує се да се распише изъ основанія іовановићевогъ стечай на три упразнѣна места, кои се због те парнице за две године дана нієе могао расписавати.

108. Одређує се главномъ фискалу друштва награда одъ 100 фр. а. вр. за нѣговъ ванредный и неуморный трудъ, кои є развіо у парницы подигнутой противъ іовановићевогъ основанія.

109. Не прима се понуда Єлене Бодарове изъ Арада, коя за кућу текелійногъ заведенія у Араду у срнномъ сокаку бр. 115. ни судійску процену одъ 4946 фр. 56 н. а. вр. не дає.

Главна скупштина 7. Аугуста.

I. (62) Председникъ поздравля и отвара скупштину.

II. (63) Секретаръ друштва у своmъ извештаю о радньи Матице Српске одъ прошле главне скупштине до данасъ прво и прво є споменуо како се прославила стогодишньица текелійна у Новомъ Саду; за тимъ како є на пытанѣ кр. угарске придворне канцеларіе друштво изъ своє ванредне главне скупштине одговорило, да тврдо остає при своіой доякошньой одлуцы да се у Новый Садъ сели, и како є томъ приликомъ и новъ уставъ матичинъ претресанъ и са некимъ изменама дотичной власти ради потврде поднесенъ. После тога є навео: да є Матица за ово време ова дела издала: две свеске „Српскогъ Лѣтописа“, „Песме Хорація“, кое є Стеванъ Лазићъ превео, „Животъ Саве Текеліе“, одъ д-ра Іована Суботића, и „Албумъ за стогодишньицу Саве Текеліе“; да є на изданѣ примила рукописе Іоксима плем. Новића оточанина подъ насловомъ: „Лушанія“ и Московія“; да є д-ру Іовану Суботићу писала, да ће му издати „Српску граматику“, коіой є 1847. г. награду одъ 100 # досудила, ако пристане да се иста друштвенимъ правописомъ печата; да є и одъ своє стране послала высокопреосвештеномъ владицы бачкомъ Платону адресу, што є на оснивань српскогъ академійскогъ института у Новоме Саду 40,000 фр. а. вр. поклоніо; да є са Кишфалудинимъ друштвомъ у Пешти у свезу ступила; да су за награду одъ 100 # коя є за историчну драму изъ фонда накиногъ расписана была, ове две драме приспеле: „Немања“ и „Сеоба Србаља“, и да су исте Іовану Ђорђевићу и д-ру Іовану Андреевићу на пресуду послане; да за историску новелу, за коју є награда одъ 40 # расписана была, ни єдно дело ніе приспело; да є за свою књижницу на поклонъ добила одъ различитихъ особа и друштва 68 ком. књига и 10 броєва листа

„День“-а, а купила 57 ком. књига; да є на поклонъ послала: књижницы београдске гимназіе 85 ком. Лѣтописа, а књижницы гимназійске омладине у Сегедину, читаоницы клирикалногъ друштва у Ђакову и библіотецы богословской у Вршцу, свакой по 86 ком. Лѣтописа; да су у течаю овогъ времена њихъ седморица за чланове матичине примлѣни, и да є одъ своихъ чланова изгубила патріярха србскогъ Іосифа I. и Исидора Николића србоградскогъ.

На послетку є прешао на радню „Матице Српске“, кою є развила око заведенія нѣной управи поверенихъ, и ту є рекао: да су у текелійномъ заведенію свршеткомъ школске године 1861—2, три места остала упразнѣна и да є за њихъ стечай до 8. Ауг. о. г. расписанъ; да су одъ проданыхъ арадскихъ добара текелійногъ заведенія већиномъ и трећине куповнихъ цена положене; да є сва прилика да ће се и одъ осталихъ добара моћи што продати, особито одъ како є председникъ друштва Павао Коић и старешина Іованъ Трифуновићъ, кои су због прегледаня арадскихъ добара изаслани были, због продаје истихъ нужне кораке учинили; да ће се на некимъ кућама морати найнужніе репаратуре предузети, да бы се одъ могуће пропасти сачувале; да є ради свршеня распре због куће „код звезде“ у Араду одређенъ председникъ и главный фискалъ друштва, да све нужне кораке, кои ће ову стваръ унапредити, при кр. угарскомъ наместничкомъ већу учине; да є на место бывшегъ контролора и писара друштвеногъ д-ра Іосифа Мойсиловића изабранъ Урошъ Марго; да є текелійна књижница на поклонъ добила 4, а купила 24 комада књига; да є парницу, кою є Макса Іовановићъ са своіомъ дружиномъ противъ іовановићевогъ основанік у обзыру $^2/_3$ наслѣдства подигао, Матица добила, и да се на основу тога стечай, кои се за две године због те парнице ніе могао расписивати, сада на трый

упразнѣна места до 1. Септ. о. г. отвориo; и да су кураторы сабовлѣве масе целу іовановићевомъ основанію дужну лихву одъ 1. Фебруара 1859. до 31. Јануара 1862. г. у суми одъ 4295 фр. 25 н. а. вр. положили и одъ суда налогъ добили, да є одъ сада редовно сваке по године плаћаю.

III. (64) Раздає се књижица: „Прегледъ цѣлога счетоводнога состоянія Матице Србске съ концемъ г. 1861.“

IV. (65) Читане су пресуде умолѣнихъ судія о историской драми, за коју є награда одъ 100 # расписна была.

I. Іованъ Ђорђевићъ у своіой пресуди вели: да є обе нѣму одъ друштва доставлѣне драме, подъ насловомъ: „Немања“ и „Сеоба Србаља“, пажльиво прочитао, и да обе служе за красанъ доказъ, да намъ покрай осталихъ струка наше књижевцости и наша яко занемарена драматска литература напредовати починѣ. Ако сретни будемо, да намъ се наше народно позориште одржи и утемельи, и ако се воля и ревность нашихъ драматурга и у будуће определиванѣмъ награда одъ стране „Матице Србске“ и поєдинихъ родолюба подстицала буде: то се можемо съ основомъ надати, да ћемо и у овой найплеменитиоій струцы поєзіє за кратко време онакавъ успехъ цоказаги, да ћемо съ образомъ моћи стати узъ друге изображене народе.

Што се пакъ пытаня о награди тиче: ако згоданъ изборъ предмета, живость и смелость фантазіе, топлица осећаня, верность и доследность характера, и несравнѣно лепа постска дикція заслужую да се у обзыръ узму: онда по чистой савести држи, да дело подъ насловомъ: „Сеоба Србаља“ сва ова свойства у пуной мери има, и да расписану награду одъ 100 # подпуно заслужуе.

II. Пресуда д-ра Іована Андреєвића овако гласи:

Почаствованъ одъ славне Матице Српске съ тимъ изборомъ, да се латимъ пресуде двею за награду припослани историски драма, долазимъ са одговоромъ съ онимъ истимъ усрдіемъ и съ онакимъ поверенѣмъ какво є мени сл. Матица Српска поклонити любавъ имала.

Прочитао самь и проучіо самь оба припослана дела и за добро самъ нашао єзгру суда мога сл. Матици Српской поднети съ томъ примедбомъ, да самъ я увекъ готовъ разложитіє мотивиранѣ суда мога на захтеванѣ буди сл. Матици Српской написати, буди пакъ у Лѣтопису саобштити га.

Драма „Љубиша или сеоба Срба“ заслужує разписану награду одъ 100 #.

Писца драме „Неманя“ валяло бы због положеногъ брижльивогъ труда похвалити.

Я знамъ да нити є место ни време овде узроке разлагати, зашто самъ овако досудіо, алъ мыслимъ да ми се неће у грехъ уписати ако нешто овде наведемъ.

„Немања“ є дело зрелогъ ума — пуно добри и зрели мыслій, коє бы нарећје посеяне доброй драми на часть служити могле; алъ кадъ се цела стваръ узме, радня ніє му тако важна, како бы душу читаоца илъ гледаоца сасвимъ преузети могла, премда Неманя може быти да у истории важно место заузима. Писацъ нитъ намъ є са овомъ драмомъ што ново донео, ни старой теми нову интересантну страну показао. Те сплетке дворске као да су цео садржай старе историє српске; оне су као и ове досадъ, съ манѣ више незнатнымъ успесима представлѣне; ту дакле добити по нашу кньижевность нема.

Карактери у той драми сами за себе а и єдни према другима сасма неприродно стоє: илъ су сасвимъ безъ погрешке као Неманя, илъ су црни да на ньима ни длаке добра ніє као н. пр. Владимиръ. Онакогъ юнака као што є босанскій кнезъ болѣ да никадъ ни было

ніє; на таке се карактере и обични људи гнушаю, а кои то осећанѣ у драми побуди може слободно рећи да илъ ніе за драму илъ да му баръ посао не вреди. Прелазка згодногъ и ніянсираня нигде у карактерима нема. Неманя н. пр. жучи нема. Какавъ є при политизираню, такавъ є у любави, такавъ у битки. Све є одмерено, ладно у нѣга, нигде да намъ личность нѣгова душу потресе. Као што горе рекохъ радня є а и карактери су безъ значайногъ садржая, илъ баръ да су вероватни; алъ сасвимъ светли и опетъ сасвимъ црни карактери у драми не смеду быти.

Єзыкъ се у той драми єдва єдвице надъ прозомъ уздигао; по често є пука проза у стихове збіена, а што є найглавніе нема никаквогъ полета.

У целомъ є делу найболя слика Чучъ, коя опетъ као слаба имитація Шекспировихъ будала изгледа.

Іошть нешто имамъ приметити. Исторія се неда на театру развіяти на овай начинъ, као што є писацъ прегао. То непрестано приповеданѣ на бини не валя. Радити треба, а политизиранѣ є за новине а не за драму, то само одузима и оно мало лепогъ што є у драми. Слушалацъ постає нестрпльивъ, где бы напротивъ требало да су му сва осећаня у єдномъ пункту збіена. Историски догађаи текъ иза историски лица провирую, а ова се крећу и и живе као и други люди, само што су у ньихъ мысли єзгровитіе, страсти огромніе и т. д. Неманя нема страсти, шта више онъ ништа неће те тиме казуе да ніе онъ главао лице, єръ главно лице волѣ имати мора, а Неманя часъ по часъ вели:

„А сувише живи Бог на небу,
Он је моје у свем поуздање,
Њему годим од њега се надам,
Он уклони кућу Урошеву (За што? пыта драма)
Ипредаде Рассију Немањи“ (Како? безъ нѣгове волѣ?)

То є истина христіянски и лепо речено, алъ закони драмски опетъ ишту да главно лице има свою волю, да нико за нѣга не ради већъ илъ да снагомъ своіомъ постоєће околности, ако су противне, сруши, илъ да силомъ ньиховомъ савладанъ подлегне. Неманя истина и то вели:

„Ја ћу само своје добро гледат (!?),
И сваку ћу згоду употребит,
Да потражим што ми дед имаде,
И обновим што је погинуло!“

Алъ при найбольой вольи я ту тежню, да кућу свою обнови, у драми приметіо нисамъ. Онъ се на случай ослоніо, па како Богъ да, ал то ніє карактеръ драматичанъ. Єданъ є Владимиръ свестанъ и зна шта хоће, за нѣга се тамо вели, да є зао. Зашто? одъ природе и безъ цели? Я налазимъ да є онъ само лукавъ као и Неманя што є, кои околности за себе употребити уме. Обоици се можда чудити можемо, алъ плѣнити насъ ніє ни єданъ у станю, нити онай ужасомъ, ни овай добротомъ и благости своіомъ, єръ су обоица чеда ума и размышляня а не чеда осећаня, страсти и фантазіе.

Ово су само овде онде бачене примедбе, и желіо бы да се као такове сматраю; разправу обширнію мыслимъ другій путъ написати.

Сасвимъ другчіє стоимо са драмомъ за коју я мислимъ да є награду одъ 100 # заслужила. Ево зашто:

У драми „Любиша“ има толико поетични лепота да читалацъ и заборави скоро, какавъ ће утисакъ цело у нѣму оставити. Ту животъ на све стране кипти, недушно душу добія; осећамо да смо се са геніемъ сукобили кои свачемъ у што погледи животъ улива, све у нѣговой руци лепша, са неколико речи раєвину намъ є предъ очи извео, са неколико речій пакла горући одаръ предъ нама се шири. И о овой драми дає се рећи што Драгошъ о пределу у кои су нам праоци дошли вели:

„Већ погледај по равници даљној,
„Па ако ти срце не заигра
„Пустом жељом, најсјајнијим надом
„Немаш срца, нити крви вреле!“

Изаиста ко ову драму прочита, съ места признати мора да се на ню мерило обично употребити не може. Стваръ, коя печатъ стваравшегъ духа на себи носи, више изазива осећанѣ наше да є ужива, и у уживаню томе да се топи, него ли пажню нашу, да л' є она по прописима текъ у обште означенима израђена. Ако є ишта у стању заєдльиве досетке критичарске уђуткати, то є за цело дело овако, гди се човекъ не може доста науживати што є све тако створено, и гди нема каде запиткивати зашто є и како є створено. Я ћу пређи склопъ и свезу целе приповести (fabula), коя є истина проста алъ доста важна да намъ любопитство наше до края у некомъ жельномъ изчекиваню држи. Я мыслимъ цель є надтицаня овога, унапређиванѣ книжевности наше, было то врсноћомъ каквомъ драго, па зато ћу се мало кодъ карактера позаустaвити. Сви карактери изреда су доследни (consequent) а то ће у єдной драми много рећи. Нису то слике свака за себе изделяне, већъ су то живи люди, кои „срце своє у рукама носе.“ Свакій покретъ тече ономъ стазомъ и са онакомъ жестиномъ илъ благости, каквомъ га є снага страсти нѣгове упутила.

Любиша оће у Бойку патрагъ. Сила любави нѣгове вуче га Лали незаборавлѣной, па є та страсть тако силовита, да є цео єданъ народъ изъ седишта покренула. Белушъ є снажанъ, младъ и даровитъ юнакъ кои одъ пусте желѣ гори да се истакне, да ни комъ преда се неда. Мотивиране радње и растепѣ страсти нѣгове тако є истинито, тако вешто израђено, да га човекъ са найбольимъ пословима у овой струци успоредити може. Урођеномъ частолюбію и жельи за гос-

подаренѣмъ ніе се силовитія и згоднія рана додати могла, вечъ што є отудъ произтекша мрзость према Любиши была, што му є овай и нехотице любавъ нѣму наменѣне и нада све миле девойке преотео. Томъ грамзеню за владомъ дале су патње народа при селяканю некій видъ права да уклони оногъ кои є патняма узрокъ, дакле Любишу, и тако се предъ пашимъ очима страсть та нѣгова разгрева и расте коє обећаномъ помоћи Блашка, коє пакъ првосвештеника. Човекъ се овой кодъ насъ необичной появи изъ срца радовати и дивити мора! Па какво є ніянсиранѣ частолюбія и отудъ произлазећегъ зла. Те архитектонике при зиданю, тако рећи, страсти, никадъ досадъ у нашой книжевности показало се ніе. Белушъ є зао и злу глава, али узмите светлость младости нѣгове, и честолюбіе коє младость као сенка прати, узмите природну мржню нѣгову према оному кои му є, истина нехотице, любавъ ускратіо, узмите привидну олакшицу народа, ако бы се вольи любишиной на супротъ стало, узмите подстицаня одъ стране Блашкове и помоћъ првосвештеника, па погледайте како садъ ублажено, но ипакъ грешно, зло Белушово изгледа према злоћи Блашковой, где ниска себичность себи за любавъ светъ утаманити немари, или према подломъ властолюбію првосвештеника, кои никакво извинѣнѣ као фолію за се не узимати узети може, па ми кажите имамо ли ми у целой литератури нашой дивніегъ да не рекнемъ сличногъ призора! И црнини разлике! до сада є ни у бояма не бы. Светлость и снага Белушева лепо одудара одъ ниски они страстника. И у Неманьи има злости представлѣне, али сравните ихъ само па ће те се уверити, како млитаво изгледа страсть она према снази овой, коя є онде гди треба развіена; и узгредъ буди речено да се мы той снази у злима делима управо дивимо; єръ и зло само у томъ виду естетично лепо изгледа.

За Любишу ми неки, съ коима самъ о драми овой дискутирао, говораху, да онъ ніе управъ главный юнакъ зато што у средъ драме покорава свою волю вольи народа свога; алъ то є привидно само, то се текъ тако чини. Ніе цель любишина одвести народъ у Бойку; онъ води народъ воћенъ страсти своіомъ за Ламомъ, у той страсти нѣговой лежи кривица нѣгова због коє ће напослетку пасти, єръ она є была узрокъ што се Белушъ и дружина на нѣга заукташе. Одъ любавне туге као опоєнъ изгледаше часъ покретаюћи часъ заустављаюћи народъ као самоволя, а „самоволѣ оборити валя“ вели Белушъ. Па и садъ кадъ су стали коє њима добаръ стаяо да ихъ неће опетъ кренути. Онъ Лалу до края съ ума не смеће, дакле могао ихъ є опетъ као и одъ Србице у Бойку натрагъ временомъ повући. За Белуша и дружину остає онъ главно лице т. є. презумирана самовола кою оборити валя до края. Іоштъ само да спомепемъ оне райске слике Босильку и Перунику. Босилька є вечити у уздисай залюблѣне душе, слика коя ће траюћу важность по нашу кньижевность имати. Обе су нужни зглавакъ при покретаню и развитку раднѣ исписане како ихъ само права поєтска душа поумити може.

Єзыкъ є у ове драме да неможе лепшій быти: часъ тече као ромонъ бистрога потока, а часъ грми и сева као кадъ найстрашніи усови съ кршни гора хучнимъ доляма лете. Нигди натеге, као да у стихови писано ніе.

Узимаюћи дакле у призреніе да є ова драма заиста найлепшій производъ досадашнѣ драматичне литературе наше, да ће у гдечемъ и далѣ изванъ граница србства нешто значити: іоштъ єдномъ понављямъ судъ мой да є ова драма заслужила награду одъ 100 # разписану.

На основу овихъ пресуда досудила се драми „Сеоба Србаля“ расписана награда одъ 100 #, а кадъ

се писмо отворило, коє є име списателѣво скривало, нашло се да є исту драму написао Ђорђе Якшићъ у Бечу. — У знакъ признаваня готовости и труда избира се др-ъ Іованъ Андреєвићъ за почаснога члана; за далѣ пакъ расписує се награда одъ 40 # за економско дело за народъ до Ивана дне 1863. г.

V. (66). На извештай секретаровъ да ни єдно дело ніє приспело да надтиче за награду одъ 40 #, коя є за историйску новелу расписана была: расписує се иста награда на ново до Ивана дне 1863.

VII. (67) До главне скупштине одгођеномъ позыву позориштногъ одбора србске читаонице у Новомъ Саду желећи и Матица по своимъ силама одговорити: одређує одъ своє стране на подизанѣ сталногъ народногъ позоришта у Новоме Саду 250 фр. а. вр. коя ће се свота одъ 1. Януара 1863. г. почињући у петъ равнихъ делова исплатити.

VII. (68) За председника „Матице Србске“ на ново се избира нѣнъ доякошный председникъ Паво Коићъ.

VII. (69) Скупштина се разлази по што є новоизбраный председникъ изявіо, да є она овомъ приликомъ свою радню завршила.

Шеста одборна сѣдница 14. Аугуста.

I. Предмети књижевни.

70. Набавля се за матичину и текелійну библіотеку одъ саборске писарне троєдине кралѣвине припослано дело: Spisi saborski sabora kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije od god. 1861. Svezak I—V. U Zagrebu 1862.

71. Предплаћує се на дело Ф. Каница: „Византијски споменици по Србији“ са 25 фр. а. вр.

72. Одъ Драгутина Шашка съ хваломъ є прим-

ађна књига: Mértani fejtegetések. Irta Sasku Károly. Pest 1862.

II. Предмети заведенія.

109. Одбія се понуда удовице Елене Бодарове, коя за кућу у Араду у срнномъ сокаку бр. 115. судійски на 4711 фр. ср. оценћну текъ 3200 фр. а. вр. обећава.

110—122. За текелійно заведеніе моле: Іованъ Ђурићъ, Густавъ Турнан, Михаило Георгіевићъ, Глиша Барусковићъ, Александаръ Миловановићъ, Іованъ Богдановъ, Живоинъ Гойковићъ, Мита Поповићъ, Михаило Димитріевићъ, Милутинъ Татићъ, Александаръ Николићъ, Паво Савићъ, Сима Стоянчевъ. — За питомце текелійне избрани су: Іованъ Ђурићъ, Мита Поповићъ и Михаило Георгіевићъ.

123. Не прима се понуда Іована Мулаіе кои за три ланца земль у Гелину ни судійску процену не дае.

124. Марко Теофановићъ моли за іовановићеву стипендію.

125. Преузвишеный кр. местозаступникъ Угарске, грофъ Мавро Палфи, шалћ по налогу преузвишеногъ г. кр. угарскогъ придворногъ канцелара, грофа Ант. Форгача, єданъ ексемпларъ каницовогъ дела: „Serbiens Byzantinische Monumente“ на страну текелійногъ заведенія съ тимъ додаткомъ, да угарска влада нћеговогъ величаства живомъ пажньомъ прати материялне и духовне интересе свіюхъ народа у Угарской, и да є увекъ готова то и деломъ посведочити. Тако и шилянћмъ овогъ изврстногъ дела, коє у лепымъ нацртаима првый путъ упознае изображеный светъ са повесничкимъ споменицыма и вештачкимъ грађевинама србскогъ народа, на ново жели доказати како уважава настоявая валяногъ србскогъ народа, коя є истый око наука и вештица съ похвалномъ ревношћу развіо и іошъ єд-

нако развія, и како є увекъ готова иста унапредити за то удеснымъ средствима. — Преузвишеномъ кр. местозаступнику Угарске, грофу Мавру Палфіи, захваљује се писмено на томъ поклону, и уједно се умолява, да буде и кодъ преузвишеногъ кр. угарскогъ придворногъ канцелара тумачъ одъ стране овога друштва изявљнихъ захвалнихъ осећая.

126. Дозволява се Франьи Херману да може 1858. г. куплѣна 4 ланца землѣ на своє име преписати.

127. Надзиратель заведенія, Субота Младеновићъ, о набављяню за текелійно заведеніе пужнихъ чаршава и пешкира.

128. Марко Теофановићъ о далѣмъ уживаню текелійне стипендіе.

Седма одборна сѣдница 1. Октобра.

II. Предмети заведенія.

(Књижевних ніє было.)

129—136. За іовановићево основаніе моле: Марко Теофановићъ, Глиша Барусковићъ, Васа Давидовићъ, Михаило Бастая, Димитріе Петровићъ, Миланъ Іовановићъ, Ђурађъ Паунковићъ, Васа Давидовићъ. — За питомце іовановићеве избрани су: Никола Станковићъ, Ђурађъ Паунковићъ и Васа Давидовићъ.

137. Молба Михаила Андрића за єдно место у текелійномъ заведенію.

138. Антоніе Габоръ и Лаза Іовановъ пристаю да купе землю подъ условима коє имъ є друштво на знанѣ дало.

139. Одобрава се предрачунъ трошкова столарскогъ посла одъ 42 фр. а вр. кои се има предузети у кући заведенія текелійногъ у Араду на углѣномъ тргу бр. 3.

140. Одређуе се исплата рачуна одъ 29 фр. 90 н. а. вр. за набављѣне чаршаве и пешкире.

141. Набавляю се дрва за зиму за текелійно заведеніе.

142. Ђорђе Рохъ одустаје одъ своје молбе у коіой је 10,000 фр. а. вр. у заямъ искао.

143. На место старогъ, трошногъ штедника набавля се новый у домослужителѣвой куйни.

144. За време одсутства редовногъ друштва председника Павла Коиħа преноси се председништво на старешину друштва Іована Трифуновиħа.

Осма одборна сѣдница 13. Октобра.

I. Предмети књижевни.

73. Одъ управе карловачке гимназіе съ хваломъ је примљенъ: Осмый програмъ велике гимназіе карловачке за школску годину 1862. У Карловцы. 1862.

74. Др-ъ Іованъ Суботиħъ одговара на дописъ о. д. о издаваню свое 1847. г. одъ Матице награђене граматике: да ће свакій човекъ, кои иоле само познаваня литерарнихъ стварій има, лако увидети, да се дело, у комъ се особита система правописа изводи, оснива и утврђује, не може другомъ ортографіомъ штампати, него ономъ, коя се башъ ту разлаже, уводи и предлаже, нити бы, вели, веħе инконсеквенціе, ни тако реченогъ гиксера учинити могао, него кадъ бы па то пристао, да се дѣло нѣгово другомъ ортографіомъ штампа. То нити је пре учинити могао, нити ће игда учинити моћи. За то ако се Матица приволи, да му награђену граматику србску онако како је написана и одобрена о своме трошку изда: то је увекъ готовъ рукописъ у свако доба послати, иначе мора друге констелације чеката. — Претресъ овога по друштво важнога предмета одлаже се за згодніе време.

75. Іоксимъ плем. Новиħъ оточанинъ предлаже, да Матица издаје конверзазіоный речникъ, као най-

пречу и превелику потребу у нашой књижевности, и вели, да ће се тога великога посла радо примити, добро оприличити, и по своіой глави и умной крепости судећи сваке године до шестдесетъ печатанихъ табака у формату нѣговихъ досадашньихъ књига Матицы предати; али да му за то Матица годишню плату одреди. — Явля се предложнику да Матицы садашнѣ околностій нѣне не допуштаю, да се овакогъ огромногъ дела подухвати.

76. Деловођа друштва явля да є о матичиномъ трошку издано дѣло „Песме Хорація“ у 700 примерека изъ печатнѣ изашло.

II. Предмети заведенія.

145. Кр. угарско наместничко веће саопштава примедбе на рачуне арадскогъ пуномоћника друштва д-ра Іована Крестића за г. $185^{6}/_{7}$, $185^{7}/_{8}$, и $185^{8}/_{9}$.

146. Питомацъ текелійногъ заведенія Іованъ Грудићъ захвалює на своіой досадъ уживаной стипендіи.

147. Пуномоћникъ друштва у Араду д-ръ Іованъ Крестићъ о понуди Іована Мулаіс, кои є радъ неке земљ у Оровилу и Гелину купити.

148. Не прима се понуда Михаила Лазића, кои за кућу текелійногъ заведенія у Араду на углѣномъ тргу бр. 272/1. судійски на 6330 фр. ср. оценѣну текъ 5200 фр. а. вр дає.

149. Надзиратель заведенія текелійногъ Субота Младеновићъ явля да су се питомци текелійногъ заведенія у школу уписали.

150. Истый надзиратель явля о питомцыма іовановићевогъ завода.

151. Одређує се исплата дрварове конте у суми 127 фр. 20 п. за набављнихъ 8 хватій дрва за текелійно заведеніе.

152. Домослужителькі Євросини Іосифовићевой

одређує се за дворењ болесних питомаца награда од 10 фр. а. вр.

153. Одбія се молба Матіе Зике, закупника ман текелійне куће у Пешти, кои е искао да му се да у дворишту зготовити подземный олук.

154. Саопштаваю се Іовану Мулаіи услови, под коима му е друштво вольно 3 лаща земл у Гелиу и 1½ лаща земл у Оровилу продати.

155. Предмет о секретаровом боловаю.

Девета одборна сѣдница 26. Новембра.

Предмети књижевни.

77. Управа богословіе изъ Вршца захвалює на књигама, кое е Матица тамошньой богословской књижницы на поклон послала.

78. Іованъ Ђорђевић о текелійным медаляма коє се код уреднишства „Србског Дневника“ на прођаи налазе.

79. Матица Србска изъ Будишина у Лужицы предлаже, да ово друштво ступи съ њоме у свезу изменьиваня изданих књига, да се тако учврсти братскій савезъ међу придунавскимъ и присирѣвскимъ Србима. Чимъ добіе, вели, одъ овога друштва пріяву суглася, одмах ће му послати по єданъ ексемпларъ свакогъ о своме трошку изданогъ дела, а тако исто моли, да іой и друштво ово опетъ пошље све књиге, коє су о нѣговом трошку досадъ изашле. — Друштво е съ найвећом радошћу примило овай братскій предлогъ своє посестриме будишинске и одредило, да іой се пошлю све књиге, коє су о друштвеном трошку изашле, а тако исто коє іошъ узилазиле буду.

80. Деловођа друштва явля да е друга свеска „Србскогъ Лѣтописа“ за г. 1861. изъ печатње изашла, и да се и одъ прве свеске „Срб. Лѣтописа“ за г. 1862 петый табакъ у радньи налази.

81. Одъ Кишфалудиногъ друштва съ великомъ су хваломъ примљне ове књиге: Esmond Henrik Anna királynö ő felsége ezredesének önéletleirása. Thackeray M. V. által. Két kötetben. Angolból Szász Károly és Szász Béla. Első és második füzet. Kiadta a Kisfaludy-Társaság. Pest. MDCCCLXII. — A századok legendájából. Hugo Victortól. Forditotta Szász Károly. Kiadta a Kisfaludy-Társaság. Pest MDCCCLXII.

82. Деловођа друштва полаже 170 фр. а. вр. одъ продашихъ књига и скупљше вересіе.

II. Предмети заведенія.

156. Пуномоћникъ друштва у Араду д-ръ Іованъ Крестићъ шаље своя разяснења на примедбе, кое в кр. угарско наместничко веће на њгове на страну текелійногъ заведенія за г. 185⅞, 185⅞ и 185⅞ воћене рачуне учинило.

157. Іосифъ Ванћкъ и жена му Айзенстокъ Текла моле у заямъ 2500 фр. а вр.

158. Кр. угарско намсстничко веће о Младену Таназевићу, питомцу Нестора Демстровића.

159. Антоніе Лигнеръ моли у заямъ 5000 ф. а. в.

160. На захтеванћ кр. угарскогъ наместничкогъ већа подноси му се изказъ о свима стипендискимъ заводима, кои подъ управомъ матичиномъ стое.

161. Питомацъ заведенія текелійногъ Васа Ђурђевићъ явля за што ніе могао досадъ доћи.

162. Пуномоћникъ друштва изъ Арада шаље 715 фр. 87½ н. а. вр. као интересъ изъ сабовљве масе и 600 фр. а. вр. одъ прихода арадскихъ добара текелійногъ заведенія.

163. Продае се Іовану Мулаіи 3 лапца земљ у Гелину за 650 фр. а. вр. и подругъ лапца земљ у Оровилу за 236 фр. а. вр.

164. Прима се понуда Іоце Влайкова, кои за

єданъ ланацъ землѣ у Гелину 168 фр. и за єданъ ланацъ землѣ у Оровилу 157 фр. 50 н. обећава.

165. Извештай Іована плем. Трифунца батѳанскогъ о досадашньимъ питомцыма Нестора Деметровића и о стању заоставштине: подноси се кр. угарскомъ наместничкомъ већу на развиђенѣ.

166. Исплаћує се рачунъ оцачаровъ у суми одъ 5 фр. 88 н. за чишћенѣ пећнихъ цеви у текелійномъ заведенію.

167. Исплаћує се рачунъ пећаровъ у суми одъ 20 фр. а. вр. за поправланѣ пећи у текелійномъ заведенію.

168. Секретаръ о састаяню и вецбаню текелійнихъ питомаца.

169. Васа Ђурђевићъ, питомацъ текелійногъ заведенія, моли за свою стипендію за месецъ Октобаръ и Новембаръ п. г.

170. Петаръ Црногорацъ, питомацъ, моли то исто.

171. Светозаръ Савковићъ, питомацъ, моли за свою стипендію за месецъ Октобаръ п. г.

172. Данило Крагуєвићъ, питомацъ, моли за свою стипендію за месецъ Октобаръ и Новембаръ п. г.

173. Надзиратель заведенія текелійногъ, Субота Младеновићъ, о питомцу Светозару Савковићу, Данилу Крагуєвићу, Петру Црногорцу и Васи Ђурђевићу.

Десета одборна сѣдница 31. Децембра.

I. Предмети књижевни.

83. Библіотекаръ подноси: „Српске народне пјесме, скупио их и на свијет издао Вук Стеф. Караџић Књига четврта. У Бечу 1862.“ на коє є друштво за свою и текелійну књижницу предплатило.

84. Набавляю се за матичину и текелійну библіотеку ове књиге: Рјечник из књижевних старина српских. написао Ђ. Даничић. Свеска 4. У Београду 1862.

— Бирчанин Илија оборкнез испод Међедника. Из срнства Јоксима Новића оточанина. У Новом Саду 1862.

85. Предплаћује се на ове листове: Српски Дневник, Србобранъ, Видовданъ, Напредакъ, Даница, Јавор, Комарац, Сељак, Школски лист и Путникъ изъ матичиногъ а на „Sürgöny“ изъ текелијногъ фонда.

86. Набавляю се за матичину књижницу ове књиге: Slovník naučný. Sešit 22—24. a, b. Sešit 30—45. V Praze 1861—1862.—Spísi Jana Kollára. Sešit 10—16.—Zeitschrift für slavische Literatur, Kunst und Wissenschaft. Verantwortlicher Redacteur J. E. Schmaler. I. Band. 1—2. Heft. Bautzen, 1862. — A magyar nyelv szótára. A magyar tudományos akademia megbizásából készitette Czuczor Gergely és Fogarasi János. Első kötet. 1—5. füzet. Pest, 1862. — Die Militärgrenze und ihre Verfassung. Von Ognjeslav Utješenović Ostrožinski. Wien. 1862.

87. Деловођа друштва полаже одъ проданихъ књига и скупљене вересије 131 фр. 33 н. а. вр.

88. Одређује се исплата рачуна Іосифа Витенбауера у суми одъ 240 фр. 8 н. а. вр. за папиръ, који је за штампанѣ о матичиномъ трошку за 1862. г. изданихъ дела университетской књигопечатньи у Будимъ послао.

89. Исплаћује се рачунъ папирџіинъ у суми одъ 15 фр. 33 н. а. вр. о канцеларійскимъ потребама Матице Српске за г. 1862.

II. Предмети заведенія.

174. Пуномоћникъ друштва у Араду, д-ръ Іованъ Крестићъ, о издаваню куће бр. 451 у Араду подъ кирію и о некимъ другимъ предметима.

175. Марія Бабићева рођ. Влайковића изъ Арада моли за бесплатанъ станъ у једной одъ текелійнихъ кућа у Араду.

176. Іованъ плем. Трифунацъ батфанскій и Михаило Таназевићъ, као извршителъи тестаменте Нестора

Деметровића, јављаю да је заоставштина истога расправљена, да се иста састои

из државних и приватних обвезница у сумми: . . . . . 29,798 фр. 65 н.

у готовомъ новцу . . . . 12,754 „ 12 „

Свега . . 42,552 фр. 77 н.

и да се иста сума српскомъ народномъ фонду у Карловцыма послала у смыслу X. точке тестамента.

Осимъ тога споменутой количини заоставштине припада іошъ

а) капиталъ одъ . . . 7,875 фр. — а. вр. кои за садъ определенію тестаменталномъ подъ X. а) служи;

б) разни дугови кои се путемъ парнице утерую у суми одъ 1,952 фр. 58 н. а. вр.

Свега . . . 9,827 фр. 58 н. а. вр.

Кадъ определенѣ подъ IX. а) престане, и што се годъ одъ дугова утера, то ће све бечкеречкій магистратъ, као курателна власть, на гореспоменуту цель послати.

За садъ дакле састои се цела маса

1. изъ гореозначене суме одъ 42,552 фр. 77 п. а. в.

2. одъ ове прорачунѣна камата са 5 и 6 на сто чини на годину . . 2265 фр. 68. н. а. в.

3. одъ кое одбіяюћи годишню хасну съ додатцыма . . . . . 173 „ 35 н. а. в.

4. остаје приходъ кои се може на стипендіе одредити . . . . . 2,092 фр. 33 н. а. в.

Одъ ове суме имаће се іошъ за садъ плаћати по тест. бр. X. точки 9. и 10.

две стипендіе, свака по 315 фр. а. вр. 630 фр. а. вр.

За категоріе стипендія, кое су у бр. X. точки 12 назначене, опредѣлює се:

1) 4 питомца 1. реда по 150 фр. . 600 „ „ „

2) 3 „ 2. „ „ 200 „ . 600 „ „ „

3) 1 питомацъ 3. „ „ 250 „ . 250 „ „ „

Свега дакле чини издаванѣ . . 2080 фр. а. вр.

а заостали 12 фр. 33. н. а. вр. служиће за вапредный издатакъ.

Све ове наведене категоріе стипендія пакъ моћи ће текъ почеткомъ школске год. 186¾ у животъ ступити.

177. Одбія се молба баронице Сереньове рођ. Марчићеве, у коіой є искала да іой друштво путемъ цесіе прими на нћну кућу у Пешти на прво место у користь пештанске вароши интабулованъ дугъ одъ 5596 фр. 50 н. а. вр.

178. Ана Каштра, сродница Саве Текеліе, моли да іой се у печемъ повиси нћнъ годишньій ужитакъ.

179. Набавляваю се за текелійну библіотеку ове књиге: Aesthetik oder Wissenschaft des Schönen. Von Dr. Fr. Theodor Vischer. I. Theil. Die Metaphysik des Schönen. II. Theil. Die Lehre vom Schönen in einseitiger Existenz oder vom Naturschönen und der Phantasie. III. Theil. Die Kunstlehre. Reutlingen und Leipzig 1846—1858. — Lehrbuch der Pharmacologie. Von Dr. K. Schroff. Wien. 1862. — Handbuch der topografischen Anatomie von Jos. Hyrtl. 1—2. Band. Wien 1860. — Das Buch der Natur. Von Dr. Fr. Schoedler. I. Theil. Braunschweig. 1863. — Römische Geschichte von Th. Momsen. III. Band. Berlin 1861. — Naturgeschichte der Menschen und der Säugethiere von Dr. Har. Oth. Lenz. Gotha 1860. — Naturgeschichte der Vögel von Dr. Har. Oth. Lenz. Gotha 1861. — Geschichte von Ungarn. Von Victor Hornyansky. Pest. 1852. — Ausgewählte Reden des Demosthenes. Erklärt von Anton Vestermann. III. Bändchen. Leipzig 1852.

180. Надзиратель текелійногъ заведенія Субота Младеновићъ явля да већъ одъ два месеца єднако одъ очію болуе.

181. Набавля се за текелійно заведеніе 10 хватій дрва за огревъ за 159 фр. а. вр.

182. Іосифъ Ванћкъ и жена му Текла одустаю одъ своє молбе, у коіой су 2500 фр. а. вр. у заямъ искали.

183. Одбія се молба Ант. Лигнера у коіой в 5000 фр. а. вр. у заямъ искао.

184. Исплаћує се рачунъ браваровъ у суми одъ 50 фр. 15 н. а. вр.

185. Одређує се исплата годишнѣгъ рачуна столаровогъ у суми одъ 42 фр. а. вр.

186. Исплаћує се годишнъій рачунъ папирціе у суми одъ 30 фр. 65 н. а. вр. за канцеларійске потребе текелійногъ заведенія.

187. Исплаћую се годишнъи рачуни одачарови у суми оду 16 фр. 91 н. а. вр.

188. Исплаћує се годишнъій рачунъ стакларовъ у суми одъ 21 фр. 50 н. а вр.

189. Упућує се надзиратель да безъ предходногъ допуштеня председниковогъ ништа не да поправляти у текелійномъ заведенію.

Инв. бр. 37136

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ
Ркс хII 4
1362/106.1

Добыти се може за 50 новчића за сада кодъ дѣловодства Матице Србске у Пешти у кући Зав. Текелійногъ (Grünbaumgasse Nr. 23), кодъ г. Светолика Лазаревића, књижара у Новоме Саду и г. Велимира Валожића, књижара у Београду.